

ต้นฉบับผลงานที่ได้รับ
รางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2546

สถาบันวิจัยดาราศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนภูมิพล
๖ ข
2546

2546

สถาบันวิทยบริการ
เลขที่.....
ปี 2547
วันที่.....เวลา 13-24 น.

- 4

บันทึกข้อความ

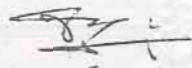
ส่วนราชการ งานวินยนิสิต สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจุจักรพงษ์ โทร.87045-6
ที่ ศธ 0512.46/1986.2 วันที่ 3/ พฤษภาคม 2547
เรื่อง มอบต้นฉบับผลงานที่ได้รับรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2546

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิทยบริการ

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2546 และคณะกรรมการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพลได้พิจารณาตัดสินผลงานที่ส่งเข้าประกวดเรียบร้อยแล้ว

สำนักงานนิสิตสัมพันธ์จึงใคร่ขอส่งมอบต้นฉบับผลงานที่ได้รับรางวัลในเงินทุนภูมิพล จำนวน 8 ฉบับ รวมทั้งได้แนบประกาศผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2546 มาพร้อมกับบันทึกนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ภูมิพล รอดคำดี)
รองอธิการบดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียน เลขาธิการสัมพันธ์,
ผู้อำนวยการวิทยบริการ,
14 มีนาคม 2547

รับ
4 มี ค 47
4/5/47
8 มี ค 47

ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เรื่อง ผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2546

ตามที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา นำเสนอผลงานประเภทเรียงความและประเภทบทความวิชาการส่งเข้าประกวด ชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2546 โดยกำหนดหัวข้อเรื่องการประกวดผลงานประเภท เรียงความ ชื่อ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ในทัศนะของนิสิตนักศึกษา และหัวข้อเรื่องประเภท บทความวิชาการ ชื่อ ระบบราชการไทย กับการแก้ไขปัญหาสังคม ทั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ส่ง ผลงานเข้าประกวด จะต้องเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีหรือระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกำหนดเป็นเงื่อนไขพิเศษสำหรับผู้ส่งผลงานประกวดประเภทบทความวิชาการจะต้องเป็นการนำเสนอ ผลงานจากกลุ่มนิสิตซึ่งศึกษาต่างคณะตั้งแต่ 3 - 5 คน และในการพิจารณาผลงานที่ส่งเข้าประกวดครั้งนี้ มีกรรมการในคณะกรรมการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ปีการศึกษา 2546 ดังรายนาม ต่อไปนี้เป็นกรรมการผู้ตรวจอ่านให้คะแนน คือ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนาด บุนนาค
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง
3. รองศาสตราจารย์นราทิพย์ ชุตินวงศ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข
5. อาจารย์สวัสดิ์ จงกล
6. อาจารย์จิราภรณ์ ภัทรากานุกัทร

บัดนี้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตัดสินผลงานการประกวดชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปี การศึกษา 2546 เรียบร้อยแล้วเป็นดังนี้

ประเภทรางวัลเรียงความ

รางวัลดีเด่น ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 1 จำนวนเงิน 10,000 บาท ได้แก่

นายชาคร จันทรสกุล

คณะแพทยศาสตร์

เลขประจำตัว 4135044730

รางวัลที่ 2 ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 5,000 บาท ได้แก่

1. นายสุพิชัย รังสียเวकिन

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

เลขประจำตัว 4242414426

2. นางสาวรัตติกาล จูสูง

คณะนิติศาสตร์

เลขประจำตัว 4446113434

รางวัลชมเชย จำนวนเงิน 2,000 บาท ได้แก่

1. นายลลิว อังสกุลวงศ์

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

เลขประจำตัว 4242056426

2. นายธนู ธารไทรทอง

นิติระดับบัณฑิตศึกษา

คณะเศรษฐศาสตร์

เลขประจำตัว 4588517329

3. นางสาวทัศนีย์ จันอินทร์

คณะครุศาสตร์

เลขประจำตัว 4443556227

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเภทรางวัลบทความวิชาการ

รางวัลดีเยี่ยม ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 1 จำนวนเงิน 12,000 บาท ได้แก่ผลงานของกลุ่มนิสิต
ประกอบด้วย

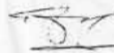
1. นางสาวคนยา รักศีล
คณะอักษรศาสตร์
เลขประจำตัว 4340048122
2. นายสถิตย์ สีบุญเรือง
คณะนิติศาสตร์
เลขประจำตัว 4346135134 -
3. นางสาวศุภัชฎิ เทพหัสดิน ณ อยุธยา
คณะนิติศาสตร์
เลขประจำตัว 4346155734

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 10,000 บาท ได้แก่ผลงานของกลุ่มนิสิต
ประกอบด้วย

1. นายนิธิสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์
คณะเศรษฐศาสตร์
เลขประจำตัว 4645582029
2. นายอัครราชย์ บุญญาศิริ
คณะเศรษฐศาสตร์
เลขประจำตัว 4645724929
3. นางสาวพร้อมพันธ์ ทรบตระกูลชัย
คณะนิติศาสตร์
เลขประจำตัว 4646204034
4. นายอานนท์ ธนะศิริขจร
คณะรัฐศาสตร์
เลขประจำตัว 4641260224

ทั้งนี้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลที่ 1, 2 และ 3 จะได้ขึ้นรับพระราชทานรางวัลในวันพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตร ปีการศึกษา 2546 จึงขอให้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลดังกล่าว มารายงานตัวเพื่อรับทราบกำหนดการ
ซ้อมรับพระราชทานรางวัล ที่สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจุลจักรพงษ์ ชั้น 2 ภายในวันศุกร์ที่ 18
มิถุนายน 2547 และสำหรับนิสิตที่ได้รับรางวัลชมเชยให้นิสิตมารับเงินรางวัลได้ที่ ส่วนการคลัง อาคาร
จามจุรี 5 ชั้น 3 ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 21 มิถุนายน 2547 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

รองอธิการบดี

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ในทัศนะของนิสิตนักศึกษา

นาย ชากร จันทร์สกุล

นิสิตชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สังคมไทยในอดีตนั้นเป็นสังคมที่มีความสงบสุข รักสันติ มีความผูกพันให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติยังมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารและสรรพสัตว์นานาชนิด คำกล่าวที่ว่า *ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว* และ *สยามเมืองยิ้ม* ที่เราได้ยินอยู่เสมอเวลานั้น สามารถสะท้อนสภาพสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของสังคมไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี ในระยะเวลาต่อมา การพัฒนาประเทศด้วยความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่พร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก จากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม จากสภาพความเป็นอยู่ที่ยึดง่ายไปสู่สภาพสังคมที่ค่อนข้างวุ่นวายซับซ้อน มีการดิ้นรนต่อสู้แข่งขันกันในทุกด้านทุกระดับ โดยมีเป้าหมายความสำเร็จของชีวิตอยู่ที่ *วัตถุ เงินตรา ตำแหน่ง และอำนาจมากกว่าคุณค่าของจิตใจ* นอกจากนี้ การพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยมในอดีตนั้นไม่บรรลุเป้าหมาย มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงจนยากแก่การแก้ไข

ปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดนั้นคือความยากจนของประชาชนในชาติ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เศรษฐกิจของประเทศก็ต้องอ่อนแอไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าเกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นแล้ว เศรษฐกิจภาคอื่นๆ ก็จะเจริญตามมาเป็นลูกโซ่ สาเหตุหลักของความยากจน คือ ได้ผลผลิตน้อย ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำไม่คุ้มค่ากับการลงทุน และผลประโยชน์กลับไปตกอยู่กับนายทุนหรือพ่อค้าคนกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถทำได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทุนพร้อมๆ กันไป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหลาย เพราะคนที่ไม่มีความรู้จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทุนอย่างไม่ถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า หรืออาจไร้ประโยชน์โดยสิ้นเชิง การพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างถูกวิธี แม้จะขาดทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศก็จะเจริญรุ่งเรืองได้ คนในชนบทจึงจะต้องได้รับการพัฒนาด้วย

การให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะใช้ในการเพิ่มผลผลิต เช่น ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วิธีการปรับปรุงคุณภาพดิน วิธีการใช้เครื่องทุ่นแรง เป็นต้น

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วยผืนดินและองค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ ป่า เขา ลำธาร ห้วย หนอง คลอง ตลอดจนแม่น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ทรัพยากรทางทะเล นอกจากนั้นยังมีแร่ธาตุที่นำมาใช้ผลิตทางอุตสาหกรรมหลายอย่าง รวมถึงน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรต่างๆ แม้จะพัฒนามาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศได้ หลายสถาน แต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับผืนแผ่นดินซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพราะประชากรส่วนใหญ่ยังมีรายได้หลักจากการเกษตรอยู่ สิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการดำเนินการเร่งด่วนคือการพัฒนาทรัพยากรดินให้อุดมสมบูรณ์เพื่อที่จะเพิ่มผลผลิตได้สูง มีการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับลักษณะของที่ดินนั้น มีการพัฒนาแหล่งน้ำควบคู่กันไป เพราะน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ที่ดินใช้ได้ ประโยชน์อย่างสมบูรณ์ และในระยะยาว จะต้องพัฒนาให้ทรัพยากรคนมีความรู้ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทุกรูปแบบอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาทรัพยากรทุน ทรัพยากรทุนหมายถึงงบประมาณและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ในอดีต เราใช้งบประมาณจำนวนมากในการสร้างสาธารณูปโภคนานาชนิด แต่เกิดประโยชน์กับเกษตรกรน้อยมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการสร้างเขื่อนที่ใช้พลังงานน้ำผลิตกระแสไฟฟ้า แต่ไม่มีระบบชลประทานกระจายน้ำเข้าสู่ไร่นาอย่างทั่วถึงเท่าที่ควรจะเป็น เกิดการสูญเสียที่กักกันไว้ลงสู่แม่น้ำและทะเลเป็นส่วนมาก ทำให้วัตถุประสงค์ของการสร้างเขื่อนไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแผนงานด้านสาธารณูปโภคส่วนใหญ่ไม่ได้ริเริ่มขึ้นโดยพิจารณาจากความจำเป็นหรือความต้องการของประชาชนในชนบทเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรทุนอย่างเหมาะสมโดยมุ่งเน้น ไปยังภาคเกษตรกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจแล้ว เรายังต้องเผชิญกับปัญหาสังคมที่ได้สั่งสมมาเป็นระยะ ยาวนาน ปัญหาหลายด้านได้ทวีความรุนแรงจนเกิดวิกฤติ เช่น ปัญหาโจรกรรม อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาจ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาโสเภณี ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจรในเมืองใหญ่ ปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน คุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนก็ตกต่ำจนน่าวิตก คนในสังคมเริ่มเฉยเมยต่อความมีน้ำใจ ไร้ความเอื้ออาทร ความเอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าลักษณะตัวใครตัวมัน ขาดความร่วมมือสามัคคี บางครั้งยังออกมาในรูปแบบของการเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า มีการกอบโกยหาผลประโยชน์ใส่ตนหรือพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม คนส่วนใหญ่ใช้ความรู้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะไขว่คว้าให้ได้มาในสิ่งที่ตนหวัง เพื่อยก

ฐานะทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น บางคนก็ประสบผลสำเร็จด้วยความวิริยะอุตสาหะบนพื้นฐานของความสุจริต แต่บางคนได้เลือกใช้วิธีทุจริตประพดมิชอบ ใช้อำนาจและอิทธิพลโดยไม่คำนึงถึงวิธีการว่าจะผิดกฎหมายหรือศีลธรรม

ข้อที่ควรหยิบยกมาพิจารณาเป็นพิเศษในสถานการณ์ปัจจุบัน คือปัญหาเรื่องคุณธรรมของชนทุกระดับชั้น ในสังคมที่เสื่อมถอยลงไปอย่างมาก เหตุจากภาวะทางจิตใจที่ไปลุ่มหลงยึดติดกับวัตถุ ให้ความสำคัญแก่วัตถุมากกว่าจิตใจ แทนที่จะนำวัตถุมารับใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย กลับเอาวัตถุมาบำรุงบำเรอความสุขจนมากเกินไป และขาดวัตถุเสียไม่ได้ ถ้าขาดแล้วก็จะไร้ซึ่งความสุข เลยกลายเป็นทาสของวัตถุไป เราควรที่จะได้วางรากฐานปรัชญาชีวิตกันเสียใหม่ โดยเริ่มต้นที่หน่วยย่อยที่สุด คือ สถาบันครอบครัว สังคมจะอ่อนแอหรือเข้มแข็ง ขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวโดยรวม หากครอบครัวดี ชุมชน สังคม และประเทศชาติก็จะดีด้วย ถ้าเราแก้ปัญหาครอบครัวไม่ได้ เราก็จะไม่สามารถทำให้สังคมไทยสงบสุขได้เลย เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและมีผลสำคัญต่อจิตใจ ความสงบสุข ความรุ่งเรือง และความมั่นคงของประเทศชาติจะมีได้ก็ต่อเมื่อครอบครัวมีความสุขสมบูรณ์

ในปัจจุบันพบว่าความสำคัญของครอบครัวได้ลดลงมาก ครอบครัวขาดความรักและความผูกพัน ทั้งบางครอบครัวยังมีความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน ก่อให้เกิดความไม่ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การหย่าร้าง ดังนั้น เราทุกคนควรร่วมใจและมุ่งมั่นที่จะสร้างครอบครัวให้แข็งแรง โดยสมาชิกทุกคนในครอบครัวควรปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เริ่มที่พ่อแม่ จะต้องดูแลอบรมสั่งสอนและปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องดีงามให้แก่ลูก การอบรมสั่งสอนคือหน้าที่หลักที่สำคัญยิ่งของพ่อแม่ผู้เป็นเสาหลักของโครงสร้างสังคม จะต้องมีส่วนที่รับผิดชอบโดยตรง สังคมในแต่ละรุ่นจะเป็นเช่นไร ขึ้นกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ของคนรุ่นนั้นเป็นสำคัญ เพราะถ้าผู้หนึ่งผู้ใดขาดความรับผิดชอบแล้ว เมื่อเด็กรุ่นต่อไปเติบโตขึ้นมา ก็จะมีพัฒนาการไม่สมบูรณ์ พ่อแม่เป็นครูคนแรกในชีวิตของลูก และต้องเป็นครูเรื่อยไปจนกว่าลูกจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องในสังคม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ไม่ก่อปัญหาแก่สังคม การดูแลอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ถูกต้องดีงามให้แก่บุตรหลานถือเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญยิ่งของพ่อแม่ สมดังคำกล่าวที่ว่า **วินัยเริ่มที่บ้าน สอนลูกหลานให้เป็นระเบียบ** เพราะเด็กเสมือนผ้าขาว ผู้ใหญ่จะแต่งแต้มสี เช่นไรก็จะเป็นเช่นนั้น เด็กจะซึมซับคำสั่งสอนหรือจดจำพฤติกรรมเลียนแบบได้ง่ายจากบุคคลที่ใกล้ชิด และเขาศรัทธา แต่ภาวะที่ต้องดิ้นรนแข่งขันในการประกอบอาชีพนั้น ทำให้พ่อแม่มีเวลาให้ลูกน้อยลง หรือแทบจะไม่มีให้เลย ทั้งยังยกภาระการอบรมสั่งสอนไปให้กับ โรงเรียนหรือครู ครูเองก็มีงานหนัก มีศิษย์ที่ต้องดูแลจำนวนมาก ไม่สามารถดูแลได้ดีเท่าพ่อแม่ ฉะนั้น พ่อแม่จึงควรให้ความ

สำคัญอย่างมากในการแบ่งเวลาให้กับลูก และใช้เวลาที่มีอยู่ด้วยกันนั้นให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์มากที่สุด คุณธรรมที่ลูกควรได้รับการปลูกฝังดังตัวอย่างเช่น

สอนลูกให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากกว่าคุณค่าของทรัพย์สิน โดยไม่ลุ่มหลงยึดติดวัตถุ จนต้องตกเป็นทาสของมัน บางครั้งพ่อแม่ก็มีส่วนสร้างค่านิยมเรื่องวัตถุให้กับลูก โดยชัดเจนความไม่มีเวลาให้ลูกด้วยการหยิบยื่นวัตถุให้แทน เช่น ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยจำพวกสินค้าต่างประเทศ หรือให้รางวัลด้วยสิ่งของที่มีมูลค่าราคาแพง การนิยมนำสินค้าต่างประเทศที่ไม่จำเป็นนั้น นอกจากจะเป็นการสูญเสียเงินตราออกนอกประเทศแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ผิดให้แก่ลูกอีกด้วย

สอนลูกให้รู้จักคุณค่าของเวลา ใช้เวลาแต่ละวันอย่างคุ้มค่ามากที่สุด รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเขา เพื่อให้เขาเติบโตและก้าวสู่ออนาคตได้อย่างเข้มแข็ง มั่นคง และมีศักยภาพ รู้จักหารายได้ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง มีความมานะอดทน และยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายของพ่อแม่อีกด้วย สอนให้เด็กรู้จักเก็บออม มัธยสถ์ รู้จักค่าของเงิน ไม่ยึดติดกับเงินทอง แต่ควรปลูกฝังให้เห็นว่า เงินทองเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชีวิตเท่านั้น สอนให้รู้จักวางแผนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งอาจก่อให้เกิดหนี้สินได้

สอนให้เด็กมีความกตัญญูกตเวที ต่อครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนจนถึงประเทศชาติ รวมทั้งมีความเคารพเชื่อฟัง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ในกรณีที่บางครั้งครอบครัวมีญาติผู้ใหญ่อาศัยอยู่ด้วย การที่ได้ปรนนิบัติดูแลท่านเหล่านั้นให้เด็กเห็นเป็นการปลูกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีได้เป็นอย่างดี

ควรอบรมสั่งสอนเด็กให้มีความซื่อสัตย์ ไม่ประพฤติทุจริตทุกรูปแบบเพื่อหวังผลประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ทุจริตในการสอบด้วยวิธีต่างๆ รวมทั้งการมีสัจจะ รักษาคำพูด ไม่พูดปดหลอกลวง เป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้เป็นคนมีเกียรติ น่านับถือ น่ายกย่อง และมีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน ไม่กระทำการทุจริตคดโกงเมื่อเติบโตใหญ่ในภายภาคหน้า

สอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีความรักความเมตตาและเสียสละต่อผู้อื่น โดยการปลูกฝังให้รักสัตว์ รักต้นไม้ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญควรฝึกให้รู้จักรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีความเมตตาให้อภัย ไม่ผูกพยาบาท ช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก เพราะความเมตตาและการเสียสละนั้นนำมาซึ่งความสงบและสันติสุขของสังคม

การสอนให้ลูกรู้จักคิดและมีวิจารณญาณ ในสังคมที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลเข้ามาทุกๆ ทาง พ่อแม่ต้องสอนให้เด็กรู้จักรับแต่สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ รู้จักเลือกคบเพื่อน รู้จักปฏิเสธและหลีกเลี่ยง

เลียงสิ่งไม่ดี เช่น การพนัน ยาเสพติด รู้จักใช้เหตุผลและใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม ประพฤติตนให้สมวัย ไม่ชิงสุกก่อนห่ามด้วยการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

การปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนรักษาสาธารณสมบัติเหมือนเช่นสมบัติของตน ช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม ไม่ทำลายสาธารณูปโภค หรือสมบัติต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน ปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ไม่ฝ่าฝืนเพื่อเห็นแก่ความสะดวกเล็กๆ น้อยๆ การกระทำผิดหรือฝ่าฝืน บ่อยๆ จะกลายเป็นนิสัยที่ไม่ดีจนกลายเป็นเรื่องปกติไป กฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ ในระดับสังคมที่ใหญ่ขึ้นก็คือตัวบทกฎหมาย จึงเป็นการเริ่มฝึกให้เด็กรู้จักเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ฝ่าฝืน ซึ่งถ้าทุกคนปฏิบัติได้ดังนี้ สังคมก็就会有ความสงบสุขและร่มเย็น

การประพฤติดนของพ่อแม่เน้นสำคัญมาก เพราะลูกจะเลียนแบบชีวิตของพ่อแม่มากกว่าสิ่งต่างๆ ที่ได้รับจากการพร่ำสอน พ่อแม่จึงควรประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้ลูกสามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ ดังนั้น พ่อแม่จึงต้องหมั่นพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ โดยทำตนให้ใกล้ชิดกับลูก พุดจาสุภาพอ่อนหวาน ให้ความยุติธรรมแก่ลูกทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ควรนำลูกไปเปรียบเทียบกับพี่น้องเดียวกันหรือลูกของครอบครัวอื่น พ่อแม่ก็ไม่ควรทะเลาะกันต่อหน้าลูก พฤติกรรมเหล่านี้แม้จะกระทำด้วยความไม่ตั้งใจก็ตาม แต่จะมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งในด้านความคิด การกระทำ และเกิดการเลียนแบบในที่สุด

สถานศึกษา เป็นสถาบันถัดไปที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โรงเรียน นอกจากจะเป็นแหล่งศิลปวิชาการต่างๆ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพแล้ว ควรที่จะได้ประสิทธิ์ประสาทคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปด้วย เด็กนั้นจะให้ความรักและศรัทธาต่อครู เพราะมีความใกล้ชิดผูกพันเสมือนกับเป็นพ่อแม่คนที่สอง และเด็กยังใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ครูจึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็กๆ การปลูกฝังคุณธรรมแต่เพียงผิวเผิน ไม่สามารถหล่อหลอมพฤติกรรมที่ดีให้เด็กได้ ในกระบวนการเรียนการสอนจึงควรจะได้สอดแทรกคุณธรรมควบคู่ไปด้วยในลักษณะของ **ความรู้ควบคู่กับคุณธรรม** หรืออาจจะต้องเป็น **คุณธรรมนำความรู้** ด้วยซ้ำไป การศึกษาของไทยเราในอดีต ดำเนินทั้งหลายจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาเป็นส่วนใหญ่ เช่น สมบัติของผู้ดี สุภาษิตสอนหญิง โคลง โลกนิติ เป็นต้น เรียกว่าการศึกษามุ่งให้จริยธรรมนำหน้า วิชาตามหลัง ต่างจากการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเนื้อหาวิชาการนำหน้าเป็นส่วนใหญ่ ศีลธรรมจรรยาของนักเรียนยุคนี้จึงด้อยลงอย่างน่าใจหาย การศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์ มีคุณค่าเพียงพร้อมทั้งทางด้านกายภาพ สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้ครบถ้วนก็จะ

สามารถผลิตเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพ เป็นการช่วยเสริมสร้างคุณธรรมของประชากรให้แก่สังคม เป็นอย่างดี

สถาบันศาสนา มีอิทธิพลต่อสังคมมาก เพราะเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา ความเคารพนับถือ และพิธีกรรม ศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุนิยามคุณธรรม ศาสนธรรมของทุก ศาสนาสอนให้กระทำดี มีความรักความเมตตา รักสงบ ไม่เบียดเบียนกัน การได้ปฏิบัติตามศาสน ธรรมนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของแต่ละคนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ ชาติอีกด้วย ศาสนาจึงต้องเน้นการเผยแพร่ธรรมให้มากขึ้น ด้วยหลักธรรมที่เป็นแก่นสาร สามารถนำไป คัดทุกข้อหรือแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ยุ่งยากในวัตถุหรือค่านิยมที่ ผิดๆ ผู้สืบทอดหรือนักบวชในแต่ละศาสนาจะต้องประพฤติอยู่ในกรอบอย่างจริงจังเพื่อปลูกฝัง ศรัทธาต่อศาสนิกชน เพราะถ้าสถาบันศาสนาซึ่งเป็นสถาบันหลักอ่อนแอเสียแล้ว จะมีผลกระทบ อย่างมากต่อสถาบันอื่น นอกจากนั้น สถาบันศาสนาควรให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการมี ส่วนร่วมอบรมศาสนธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ให้ความร่วมมือกับสังคมหรือชุมชน จัดการอบรม หลักธรรม ให้มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของศาสนธรรม ทำให้เป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ มีการ พัฒนาการใช้วิจารณญาณ ในการแยกแยะผิดชอบชั่วดี สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น

สถาบันองค์การเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน ร้านค้า จะต้องมิจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวม มีความเป็นธรรม ไม่เอารัดเอา เปรียบหรือแสวงหากำไรมากจนเกินควร เป้าหมายสูงสุดควรอยู่ที่ความผาสุกของคนในสังคมมาก กว่าที่จะกอบโกยผลประโยชน์ผู้เจ้าของหรือกลุ่มนายทุน ควรประกอบธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์และ ได้มาตรฐาน

สื่อมวลชนทุกสาขา เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ในยุค ของข้อมูลและข่าวสารเช่นทุกวันนี้ ผู้ทำหน้าที่เสนอสื่อให้แก่ประชาชนทุกแขนงควรจะต้องมีคุณ ธรรมหรือจรรยาบรรณในวิชาชีพโดยเคร่งครัด สื่อทุกประเภทเหมือนดาบสองคม ที่มีส่วนทั้งช่วย จรรโลงและทำลายศีลธรรมของสังคม โดยเฉพาะกับเยาวชนที่ด้อยความรู้และประสบการณ์ เพราะ เด็กเล็กหรือเยาวชนเหล่านี้จะมีพฤติกรรมเลียนแบบหรือเอาอย่างได้ง่าย โดยขาดวิจารณญาณในการ แยกแยะผิดชอบชั่วดี หรือความถูกต้องเหมาะสม

ข้าราชการและพนักงานของรัฐ นั้น เป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ อำนวยความสะดวกต่อ ประชาชนทั่วไป ควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ฉวยโอกาสใช้ตำแหน่งหรืออำนาจ หน้าที่กอบโกยโดยมิชอบ ผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายก็ไม่ควรทำผิดกฎหมายเสียเอง หรือใช้ช่องโหว่ ของกฎหมายประพฤติดุจริตแม้จะมีโอกาสหรือพลอยตาม ไปกับผู้อื่น การฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้น พบ

ว่าเป็นปัญหาของทุกประเทศที่กำลังพัฒนา ทางราชการควรเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง แต่เท่าที่ปรากฏ มักจะเอาผู้ที่กระทำผิดมาลงโทษได้ยาก รัฐควรกำจัดผู้ที่ทุจริตให้พ้นไปจากหน่วยงานให้มากที่สุด ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ควรทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา คนที่ซื่อสัตย์ขยันหมั่นเพียรก็ควรให้กำลังใจหรือให้ความดีความชอบ ปลุกฝังค่านิยม ไม่ให้ยึดติดกับวัตถุ มีความเป็นอยู่ตามฐานะที่แท้จริง ไม่ต้องมีสิ่งที่ยืมหน้ายืมตาผู้อื่น หลักภาษิตที่ว่า **ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน** ควรถือเป็นคติเตือนใจ และเป็นหลักปฏิบัติอย่างจริงจังสำหรับข้าราชการหรือพนักงานของรัฐทุกคน คำพูดที่กล่าวถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ว่า **หัวไม่ส่าย หางไม่กระดิก** นั้น ย่อมชี้ให้เห็นว่าเมื่อผู้ใหญ่ทำผิด ผู้น้อยก็ย่อมกล้าทำผิดได้เช่นกัน สังคมก็ไม่ควรยกย่องผู้ที่มีฐานะร่ำรวยจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง สื่อมวลชนควรปฏิบัติหน้าที่ในการยกย่องและส่งเสริมคนดี ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียร เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเสนอข้อเท็จจริงหรือตีแผ่พฤติกรรมของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทุจริตเพื่อให้เกิดความละอายและใช้เป็นข้อมูลหลักฐานจัดการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

จะเห็นได้ว่า ปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ได้เกิดขึ้นและสั่งสมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ถ้าเราพากันนิ่งดูคย ไม่คิดหาหนทางแก้ไข สังคมไทยก็จะต้องถึงขั้นล่มสลายไปในที่สุด การที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยนั้น เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกหน่วยงาน และทุกสถาบัน ที่จะต้องร่วมมือร่วมใจ มีความสมัครสมานสามัคคี ก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างพร้อมเพรียงกัน เปรียบเสมือนกับ**ฟันเฟืองของเครื่องจักร ที่จะต้องหมุนพร้อมกันไปทั้งเฟืองเล็กและเฟืองใหญ่** รัฐบาลซึ่งเป็นผู้กุมนโยบายในการบริหารประเทศจะต้องมีมาตรการแผนงานและปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัย มีบทลงโทษที่รุนแรงเหมาะสมกับการกระทำผิด และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ภาคราชการทุกระดับต้องเป็นแกนนำในการกระตุ้นสนับสนุนประสานงานให้กับสถาบันต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไข ปัญหา ช่วยกันรับผิดชอบ ประชาชนทุกคนควรรับผิดชอบในหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างสมบูรณ์ ช่วยกันยกระดับสังคมไทยให้สูงขึ้น ทั้งนี้ เพื่อคนไทยจะได้มีสังคมที่น่าอยู่ มีความสุข และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

.....

บรรณานุกรม

โกศล วงศ์สวรรค์ และ สถิต วงศ์สวรรค์. ปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น (1977), 2543.

ดวงมัลย์ ศิลปอาษา. “ศาลเยาวชนและครอบครัวกับการพัฒนาประเทศ.” ใน ในหลวงกับเด็กและเยาวชน, หน้า 9-17. มณฑล สัชฌุกร, นาวาอากาศเอก, บรรณาธิการ. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

บุญชู โรจนเสถียร. เปิดชุมทรัพย์เศรษฐกิจ.. พิชิตความยากจน. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์, 2546.

ประมวล รุจนเสรี. งานของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : เอส. พี. เอ็น. การพิมพ์, 2544.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. คุณธรรมและจิตสำนึกของข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความ : ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมไทยในทัศนะของนิสิตนักศึกษา

ด้วยทุกสรรพสิ่งต้องเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธศาสนา ดังนั้นสังคมมนุษย์ทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ประกอบกับการที่มนุษย์แต่ละคนในสังคมมีบุคลิกภาพพื้นฐานชีวิต และลักษณะเฉพาะ ที่แตกต่างกัน แต่มีความต้องการสิ่งตอบสนองความพอใจที่ไม่สิ้นสุดเหมือนกัน ดังนั้นเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แล้วผู้คนในสังคม และสภาพแวดล้อมกับทรัพยากรธรรมชาติไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ก็จะเกิดความเสียเปรียบ ความขัดแย้ง และขาดแคลนในสังคมขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์หนึ่งที่กระทบต่อบุคคลในสังคมจำนวนมากพอสมควรในทางที่ไม่พึงปรารถนา จนพวกเขาเหล่านี้รู้ดีว่าต้องร่วมกระทำการบางอย่างเพื่อแก้ไข สถานะนั้นก็ถือเป็นปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีมาแต่อดีต และยังคงมีอยู่ทุกสังคมมนุษย์ เพียงแต่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม ซึ่งสังคมไทยด้วยเช่นกัน ด้วยสังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ เป็นสังคมเกษตรกรรม มีโครงสร้างของชนชั้น วัตถุประสงค์รับ และผสมผสานวัฒนธรรมต่างถิ่น รักสงบ ชอบการประณีประนอม ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ไม่สูงนัก จึงทำให้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในสมัยก่อนยังมีไม่มากและไม่ซับซ้อน แต่เนื่องจากการคมนาคม ติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว และวิทยาการล้ำหน้าในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ทำให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างถิ่นเข้าสู่สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรม และวิทยาการจากตะวันตกที่เป็นสากล ทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มากขึ้น แต่เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ และการวิเคราะห์ในการแยกแยะข้อดี และข้อเสียจึงรับวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผลเสียจากวัฒนธรรมเหล่านี้จึงกลายเป็นต้นเหตุในการเพิ่มปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมไทยให้รุนแรง และมีตัวแปรที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขให้บรรเทาแล้วอาจจะทำความเสียหายแก่สังคมไทยจนต้องล่มสลายในท้ายสุด ดังเช่นวิกฤตเศรษฐกิจที่สังคมไทยต้องเกือบสูญเสียเอกราชทางการเศรษฐกิจเหมือนที่ผ่านมา

สำหรับปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมไทยนั้นมีมากมาย แต่ที่เป็นปัญหาหลักของสังคมไทยในปัจจุบันตามมุมมองของข้าพเจ้านั้นมีดังนี้

ปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม

ปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ถือเป็นปัญหาเศรษฐกิจของไทย ตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาการทางชนชั้น และอารยธรรมแล้ว ในอดีตกาลปัญหานี้ของสังคมไทยไม่รุนแรง เพราะประชากรมีจำนวนน้อย ผู้คนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผู้คนส่วนใหญ่พอใจกับสิ่งที่ตนเองมี แต่ละครัวเรือนสามารถผลิตหรือหาสิ่งจำเป็นในการยังชีพได้เอง แต่เมื่อเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมมีการปฏิวัติระบบเน้นให้บุคคลหนึ่งทำงานเฉพาะเพียงอย่างเดียว แล้วมีการแข่งขันเพื่อความอยู่

รอด และเน้นการครอบครองในวัตถุและเงินตรามากขึ้น จึงส่งผลให้ผู้ที่ค้อย โอกาส และปรับตัวไม่ได้ ในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงปัจจัยสำหรับดำรงชีวิตกลายเป็นผู้ยากจน

ความยากจนเกิดจากปัจจัยหลักสองประการ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความเจ็บป่วย ฆราภาพ พิการทางร่างกาย และจิตใจ ความเกียจคร้าน มีการศึกษาต่ำ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นมาแต่ต้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้บุคคลที่มีลักษณะนี้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และปัจจัยที่สองคือปัจจัยเชิงโครงสร้างและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงสร้างระบบราชการที่ล่าช้า ขาดงบประมาณในการจัดการ และช่วยเหลือ โครงสร้างของสังคม ธุรกิจ ที่มีตำแหน่งงานที่ไม่เพียงพอ (เกิดการว่างงาน) โครงสร้างการจัดการทรัพยากรที่ขาดความเสมอภาค และไม่เป็นธรรม ความผันผวนทางสภาพเศรษฐกิจโลก แม้แต่ภัยธรรมชาติ และ โรคระบาด เป็นต้น โดยสภาพปัจจุบันสังคมไทยมีคนยากจน (เส้นระดับความยากจนอยู่ที่ 922 บาท/คน/เดือน) อยู่ประมาณ ร้อยละ 9.8 ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มาก แต่ก็พอสมควรที่จะสร้างผลกระทบด้านลบแก่สังคม สำหรับสาเหตุของปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันนั้นเกิดจากความไม่สมดุลของระบบการจัดการระหว่างเมือง และชนบทตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่ผ่านมาในฉบับก่อน (ฉบับที่ 1 ถึง 7) ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องโครงสร้างการผลิตที่เน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการในเขตเมืองหลวง เมืองใหญ่ และปริมณฑลให้เป็นศูนย์กลาง และฐานการผลิตเหล่านี้ก็ยังไม่ยอมกระจายตัวออกสู่ชนบท ส่งผลให้โอกาสการมีงานทำมีสูงมากในเขตเมืองเท่านั้น ผลต่อเนื่องคือประชากรจะกระจุกตัวอาศัยตามเมืองใหญ่เหล่านี้ รวมถึงในเรื่องโอกาสศึกษาต่อในระดับสูง ที่เด็กในเมืองจะมีโอกาสมากกว่า และการเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ และส่วนแบ่งรายได้ด้วย โดยรายได้ และทรัพย์สินเหล่านี้ มากกว่าครึ่งของทั้งประเทศ เป็นของกลุ่มคนเพียงร้อยละ 20 ของประชากรเท่านั้น ซึ่งเกือบทั้งหมดอาศัยในเมืองใหญ่

โดยปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันนี้ได้สร้างผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว และหน่วยสังคมต่าง ๆ ให้อ่อนแอลง เนื่องจากคนยากจนไม่สามารถหาสิ่งมาบำบัดความต้องการพื้นฐานได้ ต้องดิ้นรนทุกวิถีทางให้อยู่รอด ส่งผลด้านลบต่อภาวะจิตใจ รวมทั้งเป็นต้นเหตุของการย้ายถิ่นฐานของคนชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพื่อแสวงหางาน และโอกาสมีชีวิตที่ดีกว่า อันเป็นตัวการนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาหย่าร้าง ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ปัญหาความยากจนจึงเป็นเหตุให้ประเทศขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลยังต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนยากจน ทำให้ประเทศพัฒนาได้ช้าด้วย ซึ่งเปรียบเหมือนซากดึกดำบรรพ์ที่ขวางกระแสน้ำแห่งการพัฒนา

ปัญหาขาดดุลงบประมาณ หนี้ในภาคเอกชน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืน

สืบเนื่องจากรัฐบาลในยุคปัจจุบันต้องใช้จ่ายเงินในการฟื้นฟูและเพิ่มการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ของประเทศหลังจากผ่านวิกฤตเศรษฐกิจมาก่อน รวมทั้งเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาความเป็นอยู่ และช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน และว่างงานผ่าน โครงการต่าง ๆ เช่น

โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นต้น เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้ใช้วิธีการงบประมาณแบบขาดดุล เพื่อเพิ่มรายจ่ายของภาครัฐให้มากขึ้น ก่อให้เกิดงาน และการจ้างงานมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจภาคเอกชน และชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงเกิดการใช้จ่ายของประชาชนมากขึ้น เกิดการลงทุนในภาคเอกชนเพิ่มขึ้นตาม ทำให้ปริมาณเงินในระบบเพิ่มอย่างรวดเร็ว เกิดขยายตัวสภาพเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ด้วยวิธีนี้ทำให้รัฐบาลต้องหาเงินมาใช้จ่ายโดยการสร้างหนี้สาธารณะจากภายในหรือภายนอกประเทศมากขึ้น และถึงแม้ว่าในสถานะปัจจุบันนี้ต่างประเทศของภาครัฐได้ลดลงแล้วมากพอสมควร แต่หนี้ภายในประเทศ และภาคเอกชน กำลังเพิ่มขึ้น ด้วยการที่รัฐบาลได้ให้เงินกู้แก่ภาคชุมชนอย่างมากมาย แต่ส่วนหนึ่งของเงินกู้นั้นกลับไม่ได้ใช้ในการลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ หากกลับใช้ไปในการตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลมากขึ้น ด้วยค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันนิยมและยกย่องในวัตถุมากขึ้นกว่าสมัยก่อน

นโยบายเหล่านี้มีผลให้ผู้คนจำนวนมากใช้จ่ายอย่างเกินตัว เพื่อความต้องการที่บางครั้งก็ไม่จำเป็น มีการกู้หนี้ยืมสินเพื่อใช้จ่ายเพิ่มขึ้นปริมาณมาก ถ้าขาดการควบคุมที่ดีอาจทำให้เกิดหนี้สูญเพิ่มอีกได้ในอนาคต ซึ่งระบบเศรษฐกิจลักษณะนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน โดยที่หนี้ และดอกเบี้ยในภาคเอกชน และชุมชนเหล่านี้เหล่านี้ก็จะกลับไปเป็นภาระของสถาบันการเงิน และรัฐบาลเหมือนเดิม นอกจากนี้เศรษฐกิจของไทยยังคงต้องพึ่งพิงภาคการค้ากับต่างประเทศเป็นหลัก ไม่สามารถพึ่งพิงตลาดในประเทศเพื่อรองรับได้มากนัก ส่งผลให้ฐานะการเงินของประเทศไม่มั่นคง ผลต่อเนื่องคือ ขาดความน่าเชื่อถือในมุมมองของนักลงทุน และเจ้าหนี้ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งอาจทำให้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอีกรอบได้ ที่มากกว่านี้รัฐต้องรับภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากจากการโครงการช่วยเหลือประชาชนหลายโครงการ ที่มากกว่านี้การที่เพิ่มการใช้จ่ายของประชาชน ทำให้ทรัพยากรและพลังงานถูกใช้เพื่อการผลิต และบริโภคอย่างรวดเร็ว ก่อเกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและมลภาวะตามมาได้

ปัญหาความเสียเปรียบในการแข่งขันการค้ากับต่างประเทศ

ด้วยสภาพสังคมไทยปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการบริการเพื่อเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น ทำให้ต้องยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งต้นแบบของการผลิตลักษณะนี้มาใช้ ส่งผลให้เราต้องนำเข้าวิทยาการ เครื่องมือเครื่องจักร ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี จากทางต่างประเทศเกือบทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ทำให้ไทยต้องเสียเปรียบดุลการค้า สูญเสียเงินตราไปสู่อุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เพื่อสินค้าทุน และค่าลิขสิทธิ์ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูง ในขณะที่สินค้าส่งออกของไทยส่วนใหญ่เป็น ผลิตภัณฑ์เกษตร วัตถุดิบ หรือส่วนประกอบอุปกรณ์ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มต่ำ และที่สำคัญยุคแห่งข้อมูลข่าวสารนี้ทำให้การค้าของโลกสากลกลายเป็นตลาดการค้าเสรีที่การค้าระหว่างประเทศเป็นเรื่องปกติ ด้วยแต่ละประเทศมีสินค้า และความชำนาญเฉพาะด้านแตกต่างกัน ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องใช้กลยุทธ์และนโยบายต่าง ๆ มาในช่วงชิงความได้เปรียบทาง

เศรษฐกิจของประเทศตนเอง ทำให้ประเทศไทยต้องถูกกีดกันการค้าระหว่างประเทศ หรือกำหนด โควตานำเข้าสินค้าบางประเภทจากหลายประเทศ ทำให้รายได้เข้าประเทศน้อยลง

ด้วยธรรมชาติของคนไทยมีความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่ชอบคิดอะไรซับซ้อน มีความรู้ และ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่ต่ำ ทำให้คนไทยขาดทักษะแรงงานชั้นสูง ไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ทันสมัยได้ รวมทั้งคิดค้น สิ่งที่เป็นต้นแบบทางวิทยาการสมัยใหม่ที่เพิ่มมูลค่าให้ประเทศได้ ซึ่งเห็นได้ จากสัดส่วนงบในการวิจัย และพัฒนาของประเทศมีเพียงร้อยละ 0.18 ของผลผลิตมวลรวมในประเทศ เท่านั้น ส่งผลให้คุณภาพของสินค้าของไทยส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่ได้รับ การยอมรับจาก ต่างประเทศ รวมทั้งความรู้ทางการตลาดของผู้ส่งออกยังไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถหาแหล่ง และประชาสัมพันธ์สินค้าไทยให้เป็นที่แพร่หลายในต่างประเทศได้

ปัญหาวัยรุ่น และความการกระทำผิดของเยาวชน

ตามลักษณะของธรรมชาติได้กำหนดให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงกายภาพ และกลไก ชีวเคมีทางร่างกายอย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมรับภาวะเจริญพันธุ์ได้ ประกอบกับสภาพทางสังคมที่ วัยรุ่นต้องอยู่ในภาวะกึ่งกลางระหว่างวัยผู้ใหญ่กับวัยเด็ก ทำให้วัยรุ่นต้องประสบภาวะขัดแย้งในจิตใจ สูง จึงมีลักษณะทางอารมณ์อ่อนไหว ขาดวิจารณญาณที่รอบคอบ ชอบลองสิ่งแปลกใหม่ ก้าวร้าว สน ใจในเรื่องเพศ ทำทนายกฎเกณฑ์สังคม ประกอบกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่เอาใจใส่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป โดยเฉพาะในสภาวะที่สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างถิ่นในยุคนี้ ทำ ให้วัยรุ่นถูกความทันสมัยของวัตถุนิยมในปัจจุบันดึงดูดความสนใจไปมาก ซึ่งผลที่ตามมาคือ วัยรุ่นยุค ใหม่นี้ส่วนใหญ่จะมีความอดทนต่ำ มีสมาธิสั้น ชอบความทันสมัย และหรูหรา รวมทั้งชอบใช้สินค้าที่มี ยี่ห้อ ราคาแพง และชอบเที่ยวตามสถานบันเทิงทั้งที่ ยังไม่มีรายได้ของตนเอง ไม่สนใจในการศึกษา และสังคมโดยรวม มีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร ซึ่งนิสัยเหล่านี้จะสร้างภาระทางจิตใจ และการเงิน แก่ผู้ปกครองอย่างมาก และยังเป็นการบั่นทอนศักยภาพในการประกอบอาชีพของตัววัยรุ่นเองด้วย

ด้วยวัยรุ่นได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่มากับกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีความหมายต่อ วัยรุ่นมาก และตัววัยรุ่นเองก็ต้องปรับตัวให้เข้าพฤติกรรม และประเพณีของกลุ่มนั้นด้วย ซึ่งบางครั้ง อาจรวมถึงต้องทำตามคำสั่งของรุ่นพี่ด้วย ซึ่งถ้าวัยรุ่นได้อยู่ในสังคมที่ไม่ดี มีวัฒนธรรมที่ชอบใช้ความ รุนแรง หรือการกระทำที่ผิดศีลธรรม เช่น กลุ่มนักเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษาบางกลุ่มที่ชอบหาเรื่อง ทะเลาะวิวาทกับคู่อริต่างสถาบันด้วยอาวุธอันตราย กลุ่มนักเที่ยวกลางคืน หรือนักพนัน เป็นต้น ก็จะ เป็นตัวกระตุ้นให้วัยรุ่นที่มีจิตใจไม่มั่นคงอยู่แล้ว กระทำผิด และใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น และถ้ายังมีพื้นเพจากครอบครัวที่แตกแยกแล้วก็จะยิ่งเพิ่มโอกาสกระทำผิดมากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้คน ในสังคมเดือดร้อน อาจถูกทำร้าย หรือถูกโจรกรรมระหว่างการวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นอันธพาล ส่วนตัว วัยรุ่นก็จะถูกจับกุม และลงโทษตามกฎหมาย ทำให้ผู้ปกครองต้องเดือดเนื้อร้อนใจ กลายเป็นผู้มี ประวิตอาชญากรรมที่สังคมไม่ต้องการ ซึ่งจะนำพาปัญหาอื่น ๆ สู่วัยรุ่นคนนั้นอีกได้ในอนาคต

ปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด

อาชญากรรม และสิ่งเสพติดเป็นปัญหากระทำผิดทางอาญาที่อยู่คู่สังคมไทยมานานแล้ว ดังที่เห็นตามหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์หัวลืออยู่เป็นประจำ แต่จะมีการพัฒนาลักษณะและวิธีการ และความรุนแรงไปตามความก้าวหน้าของวิทยาการในสังคม สาเหตุของการก่ออาชญากรรมนั้นเป็นลักษณะของตัวบุคคลที่เกิดจากความบกพร่องทางจิตเป็นหลัก ร่วมกับพื้นฐานของชีวิตที่แวดล้อมด้วยปัญหา เช่น ความยากจน ว่างาน ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น (แต่ก็ไม่จำเป็นจำเป็นคนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดี จะต้องเป็นอาชญากรเสมอไป) หรืออาจเพราะความไร้ระเบียบของสังคม ส่วนสาเหตุของปัญหา ยาเสพติดนั้นเกิดการอยากรู้ อยากลอง หรือค่านิยมของกลุ่มคนรอบข้าง หรือเป็นการใช้เพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย ความผิดหวัง หรือความทุกข์ ในชีวิต ซึ่งเกิดจากสภาพจิตใจที่ไม่เข้มแข็งพอของผู้ติดยา

โดยที่ปัญหาอาชญากรรมจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่นในสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ในสภาพที่หวาดกลัว ส่วนผลต่อตัวอาชญากรเองก็จะทำให้เสื่อมเสียประวัติ ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม ส่วนผลจากใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อผู้เสพ คือ มีอารมณ์แปรปรวน ไม่รับรู้ต่อเรื่องราวรอบตัว เมื่อใช้ไปนาน ๆ จนคิดจะทำให้ควบคุมตนเองไม่ได้ ขาดสติ รวมทั้งทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรมด้วย ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุด้วย สุดท้ายต้องออกจากงาน และยังเป็นต้นเหตุของปัญหาโครงการตามมา เพราะผู้เสพยาต้องการเงินมาเป็นค่ายา และใช้จ่ายดำรงชีพ ที่สำคัญรัฐต้องใช้ทั้งกำลังเงินและกำลังบุคลากรมากมายมาแก้ไขปัญหานี้ด้วย

ปัญหาการพนัน และโสเภณี

การพนัน และโสเภณีเป็นธุรกิจนอกระบบที่อยู่ในทุกสังคมมาตั้งแต่สมัยเริ่มอารยธรรมแล้ว โดยโสเภณีเป็นอาชีพที่เก่าแก่ที่สุดอาชีพหนึ่งในโลก ซึ่งสังคมไทยก็มีอาชีพนี้เช่นเดียวกัน ปัญหาโสเภณีเกิดขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการเชิงบำเรอความสุข และบำบัดความใคร่ทางเพศของบุคคลต่างเพศ หรือเพศเดียวกันก็ได้ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มิประกอบอาชีพโสเภณีนั้น มีสาเหตุมาจากเฉพาะตัวบุคคล อาจด้วยความรักสบาย อยากทำงานได้เงินมากแต่ลงแรงน้อย หรือจากความยากจน และการศึกษาดำ หรือมีภาระหนี้สินมาก ส่วนอีกด้านหนึ่งเกิดจากค่านิยม หรือความมั่งคั่งมากในกาฬารมณ์ของผู้ซื้อบริการด้วย ส่วนการพนันนั้น มีสาเหตุในลักษณะเดียวกับการค้าประเวณี แต่ต่างกันตรงที่มีความโลภเป็นแรงผลักดัน ด้วยเป็นการอยากร่ำรวยทาง ลัด

ผลกระทบของทั้งสองปัญหานี้จะมีในระดับครอบครัวเป็นส่วนมาก และไม่รุนแรง เพียงแต่ไม่สามารถจะทำให้หมดสิ้นไปได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดจากสัญชาตญาณดิบในจิตใจ โดยการค้าประเวณีจะเป็นแหล่งแพร่เชื้อกามโรค รวมถึงอาจเป็นสาเหตุของการหย่าร้าง การมีบุตรนอกกฎหมาย ทำแท้ง และหญิงถูกล่อลวงมาค้าประเวณี เป็นต้น ส่วนการพนันจะส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของผู้ที่ติดการพนัน ทำให้มีหนี้สินมากมาย และยากจนลง และอาจต้องก่อหนี้ใหม่ไม่มีสิ้นสุด ซึ่งนำพาปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีก เช่น การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่การพนัน ความหวาดกลัวและต้องคอยหลบซ่อนของลูกหนี

ปัญหาการโจรกรรมและทุจริต เพื่อหาเงินมาใช้ในการพนัน ปัญหาครอบครัวแตกแยก เป็นต้น แต่ที่สำคัญ คือรัฐบาลจะสูญเสียรายได้จากรุจกัถกณะนี้เป็นเงินมหาศาล รวมถึงต่อสูญเสียทรัพยากรของรัฐไปในการปราบปราม แก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วย

ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษสิ่งแวดล้อม

การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษสิ่งแวดล้อมเริ่มเกิดขึ้นจากการปฏิรูปประเทศสู่วิถึอุตสาหกรรมตามแบบโลกตะวันตกที่เน้นวัตถุและบริโภคนิยมแม้แต่การเกษตรก็เปลี่ยนเป็นเกษตรอุตสาหกรรมด้วย โดยได้นำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาเป็นวัตถุดิบใช้ในการผลิตสินค้า รวมทั้งการนำเข้าสารเคมี เครื่องมือ เครื่องจักรมากมาย เป็นปัจจัยในผลิตและการบริการเพื่อสร้างความสะดวกสบาย และเอาชนะความแปรปรวนของธรรมชาติ แล้วนับวันความต้องการของคนไทยยิ่งเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และต้องการพัฒนาให้เป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ธรรมชาติถูกทำลายใช้ในการขยายความเจริญของทางเศรษฐกิจ ส่งผลทรัพยากรในประเทศที่มีอยู่เสื่อมโทรม และลดลงอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทำให้พืช สัตว์สัตว์ท้องถิ่นล้มตายเป็นอันมาก ยิ่งไปกว่านั้นผลพวงจากกระบวนการผลิต และการบริการด้วยการ ใช้พลังงานเชื้อเพลิง เทคโนโลยี คือของเสีย ควันและสารพิษ ซึ่งเมื่อมลพิษเหล่านี้ถูกปล่อยออกสู่ภายนอกแล้ว จะทำให้น้ำเน่าเสีย ดินเสื่อมคุณภาพ และอากาศเป็นพิษ และที่สำคัญการขาดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของคนไทย ด้วยค่านิยมที่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมาก่อน ทำอะไรตามใจ จึงแทบไม่มีใครตระหนัก หรือใส่ใจที่จะรักษา และแก้ไขสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

ผลกระทบจากมลพิษสิ่งแวดล้อมจะไม่ได้ให้ผลกระทบต่อสังคมไทยโดยทันที แต่จะสะสมและค่อยทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเกิดภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงจากบรรพชีวิน การขาดแคลนน้ำสะอาดเนื่องจากภาวะน้ำเน่าเสีย การเกิดอุบัติการณ์ของเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่ ที่เกิดจากการสะสมของขยะมูลฝอยที่เป็นพิษกับใช้สารเคมีสังเคราะห์ รวมทั้งภัยธรรมชาติที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการผันผวนของสภาวะอากาศ เป็นต้น ทำยี่ที่สุดสภาพแวดล้อมทั้งหมดที่มนุษย์อาศัยก็จะเป็นพิษ และเสียหายนประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

แนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม

ตามทัศนะของข้าพเจ้า วิธีการแก้ไขปัญหโดยรวม ประการแรกคือ รัฐบาลควรต้องเน้นการศึกษา และระบบการเรียรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน เพราะการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้ผู้คนมีความรู้พอที่จะหาหนทางประกอบอาชีพกระดั้บรายได้ตนเองให้ดีขึ้นได้ รวมทั้งเป็นการสร้างฐานความรู้ของไทยให้มีความสามารถริเริ่มสร้างสรรค์ที่สินค้า และบริการที่จะใช้แข่งขันกับต่างประเทศได้ โดยรัฐควรปรับเปลี่ยนรูปแบบของโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการศึกษาทางเลือกมากขึ้น และถ้าเป็นไปได้ควรกำหนดเป็นข้อบังคับให้พนักงานของแต่ละองค์กรมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมเป็นประจำ ทั้งด้านความรู้ทั่วไป และด้านวิชาชีพ

ส่วนระบบการศึกษาสำหรับนักเรียนนั้นต้องมีการปรับรูปแบบใหม่ให้มีการดึงดูดความสนใจในการเรียนของวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น อาจเน้นหนักด้านวิชาการน้อยลง แต่เพิ่มด้านคุณธรรม พลศึกษา และทักษะวิชาชีพให้มากขึ้น รวมทั้งควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งใน และนอกเวลาเรียน เพิ่มขึ้นให้ตอบสนองกับความสนใจของวัยรุ่น เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยให้ครูเป็นผู้แนะนำ สนับสนุน และร่วมลงมือทำพร้อมนักเรียนด้วย นอกจากนี้เพื่อลดความรุนแรงและการกระทำผิดของวัยรุ่น รัฐควรนำสถานศึกษา ไปฝึกอบรมในค่ายทหาร สำหรับเยาวชนนั้นควร รวมทั้งควรจัดให้สถานบันนิติเวช เรือนจำ เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าชม รวมทั้งมีการโรงเรียนส่งเยาวชนที่มีแนวโน้มกระทำความผิดเข้าไปใช้ชีวิต และฝึกอบรมในระยะสั้น ๆ ด้วย และถ้าเป็นไปได้ควรมีการสนับสนุนให้ผู้หญิงหันมาเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาที่มีปัญหามากขึ้น เพราะผู้หญิงจะมีความอ่อนโยนกว่า จึงน่าจะ ไปลดความความรุนแรง ของผู้ชายลงได้ และที่สำคัญหาหนทางส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ด้วยการสร้างแหล่งนันทนาการ พืชไร่มักและสวนสาธารณะมากขึ้น รวมทั้งภาคเอกชนควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้ครอบครัวร่วมกันทำ

เพื่อให้เศรษฐกิจเกิดการพัฒนายั่งยืน และเป็นการแก้ไขปัญหานี้สิน และความยากจน สิ่งที่ต้องทำประการที่สองคือ ทุกฝ่ายควรรับนำเอาหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง และทฤษฎีใหม่ของในหลวงมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งใช้รูปแบบรัฐสวัสดิการที่ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ และให้สิทธิพิเศษแก่ธุรกิจผู้ที่ย้ายเข้าหรือมีถิ่นฐานในพื้นที่ชนบท เพื่อกระจายความเจริญ สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและย่อมในชุมชน ส่งเสริมให้คนไทยหันมานิยมสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น หรือผลิตภัณฑ์ และการบริการยี่ห้อของไทยเอง เพื่อเป็นการไม่ต้องพึ่งพาสินค้าทุนจากต่างประเทศมากเกินไป รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวในไทยด้วย ที่มากกว่านั้นรัฐควรที่จะสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน ให้รู้จักการวางแผนธุรกิจ และการเงิน นอกจากนี้ควรใช้วิธีการลดภาษีส่วนบุคคล และเก็บภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยให้สูงขึ้น ส่วนกรณีการถูกกีดกันกีดกันการค้าจากต่างประเทศนั้น ควรแก้ไขโดยกำหนดนโยบายตอบโต้การค้า หรือเจรจาต่อรองผ่านองค์การค้าโลก รวมทั้งต้องดำเนินกลยุทธ์หาตลาดการค้าใหม่ ที่สำคัญประการถัดมา คือรัฐบาลควรพยายามเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้ลดความสำคัญของวัตถุ และบริโภคนิยมลง หันกลับมาเน้นที่ด้านจิตใจ ให้ผู้คนมีศีลธรรม นำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักความพอเพียงในชีวิต โดยการพยายามปรับบทบาทแก่สถาบันทางศาสนาให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยอาจแทรกคำสอน หรือคำเชิญในการทำความคิดตามสื่อต่าง ๆ และตามงานสำคัญที่รัฐจัดขึ้น พร้อมทั้งควรสนับสนุนผู้ที่ทำความดี ช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยการชมเชย หรือให้รางวัลด้วย

ในประเด็นปัญหาอาชญากรรม และสิ่งเสพติดนั้น รัฐ และเอกชนต้องสร้างระบบในการคัดกรองแยกบุคคลที่มีแนวโน้ม หรือผู้ที่เคยก่อปัญหาอาชญากรรมในหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้น โดย มีหน่วยงานพิเศษการให้คำปรึกษา และความช่วยเหลือ นอกจากนี้รัฐต้องปราบปรามเครือข่ายกลุ่มค้ายาเสพติดอย่างจริงจัง รวมทั้งหาวิธีการชักจูงผู้ที่กระทำความผิดให้มอบตัว รวมทั้งพยายามส่งเสริมอาชีพที่สุจริตแก่ชุมชนแออัด หรือพื้นที่ที่มีการค้ายาเสพติด รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันด้านความรู้ และคุณธรรมแก่ชุมชน

ส่วนปัญหาการพนัน และโสเภณีนั้น รัฐบาลควรแก้ไขมีการอนุญาตให้มีการเปิดสถานที่ค้า
ประเวณี และการพนันอย่างถูกกฎหมาย และเป็นทางที่ขึ้นมากกว่าจะพยายามกำจัด เพื่อที่จะสามารถ
ควบคุมสถานบันเทิงเหล่านี้ได้ และตรวจสอบสภาพของผู้ค้าประเวณีได้ รวมทั้งทำให้ผู้ค้าประเวณีสามารถ
ที่จะตั้งค่าบริการที่เป็นมาตรฐานได้ ส่วนสถานที่การพนันนั้น รัฐบาลควรเป็นผู้ควบคุมโดยให้เปิดอยู่ใน
สถานที่ในพื้นที่โคดเคียวห่างไกลจากตัวเมืองมาก เพื่อที่จะได้ง่ายต่อการควบคุมปริมาณเงิน และ
จำนวนคน

สำหรับการแก้ไขปัญหาล้างแวลด้อมประการสุดท้ายนั้น รัฐบาลควรเพิ่มภาษีสิ่งแวดล้อมแก่ผู้
ประกอบการที่มีส่วนในการทำลายสภาวะแวดล้อมด้วย เพื่อให้ผู้ประกอบเหล่านี้สร้างระบบป้องกัน
และแก้ไขมลภาวะขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นภาครัฐ และเอกชนให้ความสำคัญกับพลังงานทางเลือกมากขึ้น
เช่น พลังงานจากแสงอาทิตย์ และลม นอกจากนี้ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดการจัดสรร
ทรัพยากรธรรมชาติ และควรนโยบายควบคุมการใช้พลังงาน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน
ตระหนักถึงการประหยัดพลังงานด้วย รวมทั้งส่งเสริมการนำวัสดุกลับมาหมุนเวียนใหม่ ส่งเสริมการ
เกษตรอินทรีย์ เพื่อลดการทำลายแหล่งทรัพยากรในธรรมชาติ และที่สำคัญมาก ก็จะต้องมีการควบคุม
จำนวนประชากรให้มีอัตราการเพิ่มให้ลดน้อยลง โดยการสนับสนุนการวางแผนครอบครัว คุมกำเนิด
เพราะเมื่อมีประชากรน้อยลง ก็จะมีการบริโภคน้อยการใช้พลังงานลดลง แหล่งทรัพยากรก็จะถูก
ทำลายลดลง รัฐบาลสามารถจัดสรรทรัพยากรรัฐ และสร้างคุณภาพชีวิตแก่บุคคลได้มีประสิทธิภาพขึ้น

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันนี้มีผลกระทบต่อการค้ารุ่งอยู่ของสังคมไทย
เป็นอย่างมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไข แม้ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ก็ต้องทำให้
บรรเทาเบาบางลง โดยต้องอาศัยการวางแผนวิธีการแก้ไขปัญหาย่างรัดกุม รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจ
และการเสถียร ของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนชุมชนทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
และที่สำคัญทุกฝ่ายต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อที่จะได้ตัดสินใจหาทางแก้ไขปัญหาที่
เหมาะสมได้ แต่ด้วยการที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่ได้ตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบ
เหล่านี้ รวมทั้งขาดความรู้ ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นในฐานะนักศึกษาคณะที่เป็นปัญญาชน
ของประเทศ จำเป็นที่จะต้องเป็นตัวกลางในการสื่อสาร ทำความเข้าใจให้ผู้คนเหล่านี้ เข้าใจถึงสภาพ
ปัญหาที่สังคมไทยประสบอยู่ รวมทั้งหนทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ทุกคนต้องปฏิบัติ ตามหลัก
วิชา และหลักธรรมของศาสนา ดังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งที่
พระราชทานแก่ชาวไทยใน โอกาสวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2537 ความว่า

“เหตุ ไม่ปรกติทั้งนี้ควรจะช่วยให้ท่านทั้งหลายได้ขบคิดสำคัญประการหนึ่ง ว่าวิถีชีวิตของ
บุคคลนั้นย่อมมีภัยอันตราย มีอุปสรรค และเคราะห์ดีเคราะห์ร้ายผ่านเข้ามาเรื่อยๆ ไม่มีผู้ใดจะอยู่ปรกติ
สุขอย่างเดียวได้ ทุกคนจำเป็นต้องเตรียมกายเตรียมใจให้พร้อมทุกเวลา ที่จะเผชิญและต่อสู้แก้ไขความ
ไม่ปรกติเดือดร้อนต่างๆ ด้วยเหตุผล หลักวิชา ความถูกต้องรอบคอบ และสามัคคีธรรม”

รายชื่อ และเอกสารประกอบการเขียนเรียงความ

โกเมน จิรัญกุล และ เสรี สีสาลักษณ์. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส504 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5. พิมพ์ครั้งที่

9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2544.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะรัฐศาสตร์. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ทิวากรณ์ ดันเจริญ, รุ่งนภา เทชรพรหมศร, และศรี ศรีงาม. "บทบาทของภาคีการพัฒนากับการแก้ไข-

ปัญหาความยากจน." วารสารเศรษฐกิจและสังคม 39, 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2545) : 40-42

นิตยา กมลวาทนิตา. "แผนพัฒนาฉบับที่ 9 กับการแก้ไขความยากจน." วารสารเศรษฐกิจและสังคม

39, 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2545) : 72-74

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี

2546 : การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรีนติ้ง, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี

2546 : การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง.

กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรีนติ้ง, 2546.

ศุภัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542

อารยะ มาอินทร์ และวรรณิ วรรณชาติ. "ความยากจน : ปัญหาเชิงโครงสร้างระดับชาติ." วารสาร

เศรษฐกิจและสังคม 39, 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2545) : 32-35.

ข้อมูลจากเครือข่ายสารสนเทศ

"พระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ณ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2536" 2004. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก :

<http://www.kanchanapisek.or.th/speeches/1993/1231.th.html>

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เขียนเรียงความ

นาย สุพิชัย รังสียเวคิน รหัสประจำตัว 424 24144 26

นิสิตคณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี ชั้นปีที่ 5

(ลงทะเบียนเรียนเฉพาะภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2546)

ที่อยู่ 84/35 ถนน นนทรี แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120

หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2294-4284 ,0-2681-0033

หมายเลขโทรศัพท์ติดตามตัว : 0-6567-5653

E-mail address : supichai1@yahoo.com

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความ

เรื่อง

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ในทัศนะของนิสิตนักศึกษา

โดย

นางสาวรัตติกาล จูฮ้าง 4446113434

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ในทัศนะของนิสิตนักศึกษา

พุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ" มนุษย์เราทุกคนต่างอยากได้ลาภก้อนนี้เอาไว้ครอบครอง แต่แท้จริงแล้วมีมนุษย์ผู้ใดได้รับลาภอันประเสริฐก้อนนี้ ทุกคนต่างต้องประสบกับโรคภัยไข้เจ็บกันทั้งนั้น แล้วแต่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือเป็นโรคภัยที่ร้ายแรง ซึ่งหากเปรียบประเทศไทยเป็นร่างกายมนุษย์แล้ว มนุษย์เราต้องมีโรคภัยไข้เจ็บอยู่ฉันใด ประเทศไทยก็ต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยฉันนั้น

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยนับว่าเป็นปัญหาที่คู่กับสังคมไทยมาช้านานและมีผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังไม่มิตีท่าว่าจะแก้ไขได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ปัญหาหนึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องมาจากอีกปัญหาหนึ่งหรือมีผลกระทบให้เกิดอีกปัญหาหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยที่นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับมะเร็งร้ายของประเทศไทยและมีผลรุกรามก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามีคือ ปัญหาความยากจน ปัญหาความยากจนมิให้เห็นในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่สมัยที่มีระบบศักดินาไทยเราก็มีระบบไพร่และทาสที่ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีสิทธิแม้แต่ในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง ต้องใช้แรงงานเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่ที่พอให้ชีวิตดำเนินไปได้ในวันหนึ่ง และแม้ในปัจจุบันประเทศไทยได้ยกเลิกระบบไพร่และทาสไปแล้ว แต่ปัญหาความยากจนยังคงมีอยู่ ยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปิดการค้าเสรี มีการใช้ระบบทุนนิยมด้วยแล้ว ยิ่งทำให้คนจนในสังคมไทยมีมากขึ้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความยากจนของคนไทยเกิดได้ 2 ทาง คือ ความยากจนที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดกับความยากจนที่เกิดขึ้นภายหลังด้วยปัจจัยต่างๆ

สาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจนมีทั้งสาเหตุที่มีปัจจัยจากภายในประเทศและจากภายนอกประเทศ เช่นเดียวกับโรคมะเร็งที่เกิดจากการแบ่งเซลล์อย่างผิดปกติภายในร่างกายเอง หรือเกิดจากการที่ร่างกายได้รับสารก่อมะเร็งเข้าไป สาเหตุของความยากจนที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ ระบบการปกครองที่เป็นระบอบประชาธิปไตยแบบไม่เต็มใบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้น นายถึงคนขับรถยนต์ไม่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับรัฐมนตรีเช่นไร คนจนก็ย่อมไม่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนรวยเช่นนั้น แม้กฎหมายจะกำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากความยากจนทำให้คนจนไม่มีโอกาสได้รับสิทธิเหล่านั้น ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายกำหนดให้เด็กไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ ลูกของคนมีฐานะไม่เพียงได้รับการศึกษาภาคบังคับ แต่ยังสามารถเรียนจนจบปริญญาอีกด้วย เมื่อเทียบกับคนจน ลูกของพวกเขาต้องช่วยพ่อแม่ทำงานตั้งแต่เด็กเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว วันหนึ่งอาจไม่มีข้าวกินครบ 3 มื้อ เรื่องการศึกษาเล่าเรียนจึงไม่อยู่ในความคิดของพวกเขา หรือหากแม้มีเด็กคนใดใฝ่รู้ใฝ่เรียนแต่ด้วยสภาพครอบครัวก็ไม่เอื้ออำนวย

เขาก็ไม่มีโอกาสได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด ถัดมาคือรัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจริง รัฐบาลอาจมีแนวนโยบายที่สวยหรู แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง เพราะผู้ที่เข้าไปเป็นผู้บริหารประเทศส่วนใหญ่ไม่เคยรับรู้และสัมผัสกับความยากจน การกำหนดแนวนโยบายเกิดจากการอาศัยข้อมูลทางวิชาการที่เขียนขึ้นในห้องทำงาน เมื่อถึงขั้นตอนที่ลงมือทำจึงเกิดความล้มเหลวได้ และการบริหารที่ผิดพลาดในแต่ละครั้งก็ส่งผลกระทบต่อให้การพัฒนาประเทศต้องหยุดชะงักหรือถอยหลังลง อีกทั้งเงินงบประมาณที่มาจากภาษีของประชาชนก็ต้องละลายไปโดยสูญเปล่า ปัญหาความยากจนจึงสะสมเรื่อยมา ยิ่งไปกว่านั้นการโกงกินคอร์รัปชันของรัฐบาลผู้บริหารประเทศ ตลอดจนข้าราชการทุกระดับก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนไทยยากจนลง เพราะเงินภาษีราษฎรที่จ่ายไปมิได้นำไปพัฒนาประเทศอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่กลับเข้าไปอยู่ในกระเป๋ายของคณเพียงบางกลุ่มเท่านั้น การเสนอโครงการพัฒนาประเทศแต่ละโครงการมิได้เกิดจากความประสงค์ที่จะช่วยเหลือคนยากจนอย่างจริงจัง แต่กลับเป็นสิ่งที่นำมาเป็นข้ออ้างในการนำเงินงบประมาณออกมาใช้ และมีการโกงกินกันเป็นทอดๆ เงินที่ไหลเข้าโครงการมีน้อยมากจนทำให้บางโครงการต้องล้มลงหรือสำเร็จแบบฝักชี่โรยหน้า คนจนจึงยังคงต้องก้มหน้าแบกรับภาระต่อไป โดยที่ไม่ได้อะไรตอบแทนมาเป็นรูปธรรม

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการที่ประเทศไทยดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เปิดให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเต็มที่ ทุกคนสามารถเอาทุนที่ตนมีอยู่มาประกอบกิจการ โดยไม่มีการกำกับดูแลจากภาครัฐ แต่จะเป็นการควบคุมโดยกลไกตลาดให้มีการแข่งขันกันอย่างสมบูรณ์ และเนื่องจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคนในสังคมไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนน้อยเท่านั้นที่มีทุนอันเป็นปัจจัยในการผลิต นายทุนเหล่านี้ก็จะครอบงำผลประโยชน์จากระบบทุนนิยมเพียงฝ่ายเดียว และกดขี่ข่มเหงคนจนที่มีอำนาจต่อรองต่ำกว่า การผลิตในโรงงานเป็นการนำเครื่องจักรที่ทันสมัยมาใช้ มีการจ้างแรงงานน้อยลง และจ่ายค่าแรงที่ต่ำ แต่ในทางกลับกันสินค้าที่ออกจากโรงงานกลับมีราคาสูงเกินความเป็นจริงซึ่งเกิดจากการกำหนดราคาแบบผูกขาด เมื่อคนส่วนใหญ่ถูกเอารัดเอาเปรียบเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ คนที่มีฐานะปานกลางก็กลายเป็นคนจนในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากปัจจัยทางการเมือง กล่าวคือ การบริหารงานทางด้านเศรษฐกิจที่มุ่งให้เศรษฐกิจเติบโตรวดเร็วเกินไปโดยปราศจากฐานรองรับที่มั่นคง เมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างผิดปกติ สิ่งที่ตามมาคือ การเกิดช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุน ซึ่งเห็นได้ชัดในช่วงพ.ศ. 2540 ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง สาเหตุที่สำคัญคือการที่ประเทศดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจผิดพลาด ปล่อยให้มีการให้สินเชื่อแก่ผู้ลงทุนในการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์มากเกินไป ทั้งๆที่ประชาชนในประเทศไม่มีอำนาจซื้อ นักธุรกิจภาคเอกชนไม่สามารถนำเงินมาชำระหนี้แก่ธนาคารได้ ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ขาดสภาพคล่องและไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้ ประเทศขาดเงินออมจนในที่สุดต้องประกาศค่าเงินบาทลอยตัว ผลที่ตามมาคือเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำอย่างมาก ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศเกิดความเดือดร้อน เงินที่มี

อยู่ในมือมีค่าน้อยลงเพราะซื้อสินค้าได้น้อยลง   กิจกรรมหลายรายปิดตัวลง   มีการลดจำนวนพนักงานหรือลดเงินเดือน   ทำให้คนไทยต้องประสบกับความยากจนมากขึ้น

ปัจจัยทางด้านสังคม เป็นความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม มีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งคนรวยในเมืองไทยมี 2 ประเภท คือ คนที่รวยมาแต่กำเนิด คนเหล่านี้ย่อมได้รับการศึกษาที่ดี และมีงานทำที่มีเงินเดือนสูง ส่วนอีกประเภท คือคนที่รวยด้วยตนเอง กล่าวคือ เขามีได้มีฐานะดีมาแต่กำเนิด แต่จากการขวนขวายโอกาสและความขยันขันแข็งก็ทำให้เขาได้ระดับกลายเป็นคนรวยได้ ส่วนคนจนในสังคมไทยเป็นคนที่หาเช้ากินค่ำ กลุ่มหนึ่งเป็นกรรมกรใช้แรงงานมีรายได้พอเลี้ยงชีพไปวันๆ ซึ่งแน่นอนว่าคนเหล่านี้มาจากครอบครัวที่ยากจน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ต้องทำงานตั้งแต่ยังเป็นเด็ก คนเหล่านี้มีน้อยมากที่จะมีช่องทางนำตนไปให้พ้นจากความยากจน เมื่อมีลูกลูกก็จะมียังจรชีวิตเหมือนตนต่อไป ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ทำไร่ไถนาโดยวิธีการแบบเก่าๆ มักเอาคนในครอบครัวเป็นแรงงานในการผลิต ผลผลิตที่ได้มาก็มีน้อยและไม่สมบูรณ์ร้อยละยี่สิบถึงยี่สิบห้า ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางทำให้ได้เงินมาไม่คุ้มกับแรงงานที่เสียไป เมื่อเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรมที่ตนต้องซื้อมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้รายได้ของครอบครัวไม่พอกับค่าใช้จ่าย ซึ่งเมื่อในสังคมไทยมีความแตกต่างกันมากระหว่างคนรวยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร หลังงามกับคนจนที่อยู่ในเพิงสังกะสีที่หูกังย่อมเกิดช่องว่างอย่างชัดเจน และช่องว่างที่กว้างมาก เช่นนี้ก็จะทำให้คนจนไม่มีวันหลุดพ้นจากสภาพที่ตนเป็นอยู่ได้ระดับขึ้นไปได้ ลูกหลานรุ่นแล้วรุ่นเล่าก็ต้องเป็นเช่นนี้เรื่อยไป

สาเหตุความยากจนที่เกิดจากปัจจัยภายนอกประเทศ คือ สาเหตุความยากจนที่มีองค์ประกอบต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเทศไทยมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวภายในโลกใบนี้ แต่ประเทศไทยเป็นสมาชิกหนึ่งที่อยู่ในวงจรเศรษฐกิจและสังคมโลก ซึ่งเราก็ต้องไหลไปตามกระแสและภาวะการณ์ต่างๆของโลก ตั้งแต่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีกับประเทศทางตะวันตกในยุคล่าอาณานิคม เศรษฐกิจและสังคมไทยจะเป็นอย่างไรมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยจากภายในประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกประเทศด้วย หากคราใดเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศไทยก็ย่อมได้รับผลกระทบเช่นกัน เมื่อเพื่อนบ้านไม่มีอำนาจซื้อ แม้ไทยเราจะผลิตสินค้าได้มากเพียงใดก็ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด หรือกรณีที่มีการแข่งขันกันสูงในตลาดโลก จนกระทั่งมีการกีดกันทางการค้าหรือมีการทุ่มตลาดจนทำให้ราคาสินค้าต่ำเกินความเป็นจริงก็จะมีผลตามมา คือ วัตถุประสงค์ในการผลิตจำพวกผลผลิตจากการเกษตรกรรมมีราคาถูกลง เกษตรกรไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ยังไม่มีเทคโนโลยีในการผลิต กว่าจะได้ผลผลิตออกสู่ตลาดก็ต้องลงทุนลงแรงและใช้เวลานานพอสมควร แต่เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดกลับได้ผลตอบแทนน้อยไม่คุ้มกับแรงที่ลงไป เกษตรกรไทยจึงฐานะยากจน หรือยังคงเป็นเกษตรกรผู้ยากไร้อยู่ตนเอง และปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลให้เกิดปัญหาความยากจนอีกประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงของ

โลกซึ่งมีอยู่อย่างต่อเนื่องและค่อนข้างรวดเร็ว จนทำให้คนไทยต้องคัดแปลงให้เข้ากับยุคสมัยตามไปด้วย ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนตามท่าทีของโลกตะวันตก สังคมไทยที่เคยผูกติดกับวัฒนธรรมไทยอันดั้งเดิม ความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายพอเพียงกลับไปนิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่ฟุ้งเฟ้อและหรูหรา คนในสังคมไทยนิยมวัตถุมากขึ้นและเห็นดีเห็นงามกับวัฒนธรรมที่รับมาจากชาติตะวันตก ซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน คนไทยสามารถรับรู้ข้อมูลได้จากสื่อหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น โทร-ทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ต ข้อมูลเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดค่านิยมแบบตะวันตก อยากมีอยากเป็นอย่างชาวตะวันตก จึงทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ในวันหนึ่งคนไทยต้องใช้จ่ายมากกว่าความจำเป็น อาหารที่เคยปรุงเองในบ้านก็กลายเป็นอาหารจานด่วนประเภทพิซซ่า แฮม-เบอร์เกอร์ กิจวัตรที่เคยรับประทานอาหารกันเป็นครอบครัวภายในบ้านก็กลับกลายเป็นการสังสรรค์กันตามภัตตาคารร้านอาหารสไตล์ยุโรป เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่เรียบง่ายมีดีไซน์แบบไทยๆ ก็กลายเป็นการแต่งตัวตามสมัยนิยมเพื่ออวดกัน และคนไทยสมัยนี้ส่วนใหญ่นิยมของมีเยื่อที่มีราคาแพง อีกทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้คนไทยมีค่าครองชีพสูงขึ้น บางคนถึงกับต้องไปหยิบยืมเงินจากแหล่งต่างๆ เพื่อมาบำบัดความต้องการของตนเอง เป็นเหตุให้คนไทยมีหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งมิได้จำกัดเฉพาะการสร้างเนื้อร้ายเท่านั้นแต่ยังผลทำให้ร่างกายอ่อนแอลงจนเกิดโรคอื่นๆตามมา และจากการที่รักษาผิดวิธีทำให้เนื้อก้อนนี้รุกรามไปกินเนื้อดีส่วนอื่นๆของร่างกาย ปัญหาความยากจนก็เช่นกันที่มีได้เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาเดียวในสังคมไทย แต่ปัญหาความยากจนยังมีผลให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย อาทิเช่น ปัญหาแรงงานเด็กเด็กในครอบครัวเหล่านี้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี ต้องออกมาขายแรงงานเพื่อหาเงินตั้งแต่เยาว์วัย อีกทั้งยังต้องต่อสู้ชีวิตด้วยลำแข้งของตนเองโดยที่สังคมไม่ได้ให้อะไรกับเด็กเลย ซึ่งเด็กบางคนต้องทำงานหนักกว่าผู้ใหญ่ บางคนโดนล่อลวงมาขายแรงงานและถูกนายจ้างทำทารุณกรรมต่างนานา หรือกรณีเด็กที่เกิดมาในชนบทในครอบครัวที่มีการทำกสิกรรมก็ต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยพ่อแม่ทำไร่ไถนาและอยู่กินในครอบครัว ซึ่งหากเป็นเช่นนี้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรไทยก็ต่ำลงด้วย ปัญหาที่ตามมาคือ ปัญหาคุณภาพชีวิต การทำงานหนักตั้งแต่อายุยังน้อยย่อมมีผลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพ ประกอบกับอาหารการกินที่ไม่ครบถ้วน การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอทำให้ร่างกายเจ็บป่วยได้ง่าย ซึ่งเมื่อยามเจ็บป่วยก็มักจะไม่ได้การรักษาที่ถูกวิธีแต่จะปล่อยให้หายแบบเลขตามเลข ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนไทยต่ำและประเทศไทยก็จะขาดทรัพยากรที่ดี ต่อมาคือปัญหาการว่างงาน งานส่วนใหญ่ในปัจจุบันต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ เมื่อไม่มีความรู้ไม่มีวิชาชีพติดตัวก็ย่อมไม่เป็นที่ต้องการของหน่วยงานต่างๆ คนบางกลุ่มจึงกลายเป็นคนว่างงาน หรือกรณีเกษตรกรที่ไม่อยู่ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวและไม่มีอาชีพเสริมก็กลายเป็นคนว่างงานตามฤดูกาล เมื่อในท้องถิ่นของคนไม่มีงานให้ทำก็มีการอพยพไปหางานทำในเมืองใหญ่ คนในต่างจังหวัดจำนวนมากจึงเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง เมื่อเมืองหลวง

มีพื้นที่เท่าเดิมแต่จำนวนคนที่อยู่อาศัยมีมากขึ้นจึงเกิดปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมตามมา ซึ่งในแหล่งเสื่อมโทรมเหล่านี้มักจะมีปัญหาขยะพืดตกปรากฏให้เห็น อีกทั้งยังมีปัญหาโสเภณีที่เกิดจากคนจนที่ไม่มีความรู้ ไม่มีวิชาชีพติดตัวและรักความสบายยอมขายบริการทางเพศเพื่อแลกกับเงิน เมื่อถึงขั้นที่ร้ายแรงขึ้นไปก็จะมีการทำผิดกฎหมาย เช่น การลักทรัพย์ การขายของผิดกฎหมายไปจนถึงการฆาตกรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ละปัญหาแต่ละปัญหาย่อมมีผลกระทบกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน

ปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกันไปเช่นนี้ ถ้าเราได้แก้ปมใหญ่ออกได้สำเร็จ แน่ใจว่าปมอื่นๆ ย่อมคลายไปด้วย นั่นคือ การเริ่มจากการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นมะเร็งร้ายของสังคมไทย การแก้ไขที่ถูกต้องวิธี ใต้นั้นต้องเป็นการแก้ไขจากต้นเหตุ แต่การที่จะทำให้โลกภายนอกหยุดการเปลี่ยนแปลงคงเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นการแก้ไขที่สำคัญจึงควรเป็นการแก้ไขโดยดูจากสาเหตุที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่งคงต้องเริ่มจากการทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ รัฐควรจัดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง การเขียนกำหนดสิทธิต่างๆเอาไว้ในกฎหมายอย่างเดียวอาจไม่ได้ผล ดังนั้นรัฐควรมีวิธีการทำให้สิทธินั้นลงไปถึงคนจนหรือทำให้คนจนสามารถเอื้อมเข้ามารับสิทธิเหล่านั้นได้ เช่น การกำหนดให้เด็กไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ รัฐควรจัดองค์ประกอบอื่นๆให้ด้วย ได้แก่ การยกเว้นค่าเล่าเรียนหรือการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่มีฐานะทางครอบครัวขัดสน การจัดอาหารกลางวันให้แก่เด็ก การส่งเสริมทางด้านอุปกรณ์การเรียน เพราะองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญให้คนจนมีมือที่ยาวขึ้นมาเอื้อมสิทธิตามกฎหมายได้ ต่อมาระดับผู้นำประเทศ คณะรัฐมนตรีต้องเป็นคนใจซื่อมือสะอาด ปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับเป็นตัวแทนของประชาชนทั่วประเทศ และผู้ที่เป็นข้าราชการก็ควรปฏิบัติตนให้สมกับที่เป็นข้าของแผ่นดิน แนวนโยบายในการพัฒนาประเทศไม่ควรเป็นแบบอุ้มคนรวยไม่ช่วยคนจน เนื่องจากประชาชนส่วนมากในประเทศยังมีฐานะยากจน ฉะนั้นการพัฒนาประเทศควรพึ่งเสียงส่วนมาก การวางนโยบายควรเกิดจากการไปสัมผัสกับประสบการณ์จริงมิใช่เพียงวาดวิมานในอากาศ ด้านนโยบายทางเศรษฐกิจควรเป็นการพัฒนาโดยคำนึงถึงพื้นฐานของประเทศ รัฐควรวางรากฐานทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงเสียก่อน กล่าวคือ การทำให้ปัญหาความยากจนเหลือน้อยหรือทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมีน้อยลงก่อนที่จะให้มีการลงทุนจำพวกก่อสร้างหิมทรัพย์หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆที่อาศัยความต้องการของคนในประเทศ ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศควรเป็นแบบก้าวต่อก้าว มิใช่ก้าวกระโดด เพราะหากเราก้าวกระโดดอาจสะดุดขาตัวเองล้มลงได้ และการก้าวต่อก้าวก็มีได้หมายความว่าจะทำให้ประเทศพัฒนาช้าแต่อย่างใดเพราะหากเรามีความพร้อมแล้วเราก็สามารถก้าวไปพร้อมกันทั้งประเทศได้อย่างรวดเร็ว เมื่อวางนโยบายไว้ดีแล้วก็ควรมีการปฏิบัติให้ได้ผลงานจริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการแบ่งงานกันทำและการเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงานนั้นๆ

ทางด้านเศรษฐกิจ รัฐควรเข้ามากำกับดูแลให้ตลาดเป็นไปอย่างสมบูรณ์ มิให้นักลงทุน กำหนดราคาไว้สูงเกินไปจนเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคที่มีอำนาจต่อรองต่ำกว่า และ เนื่องจากคนไทยแต่ละคนมีทุนในการผลิตแตกต่างกัน รัฐควรเข้ามามีบทบาทในการทำให้เกิดการ กระจายของทุน รวมทั้งทำให้ทุกคนในสังคมมีการแข่งขันกันอย่างเท่าเทียม เช่น การใช้มาตรการ ทางภาษี การเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราก้าวหน้า การเก็บภาษีมรดก การกำหนด อัตราภาษีในสินค้าฟุ่มเฟือยสูงกว่าสินค้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน เพื่อให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับ คนจนมีน้อยลง การใช้มาตรการทางการเงิน ได้แก่ การให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำแก่คนจนเพื่อ การประกอบกิจการ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้ทางวิชาชีพ การแนะ แนวทางช่องทางทำมาหากิน การจัดระบบสาธารณสุขโรคต่างๆที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การให้ ความส่งเสริมทางด้านการจัดส่งผลผลิตออกสู่ตลาด

ทางด้านสังคม รัฐไม่ควรปล่อยให้มีความช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนกว้างจนเกินไป รัฐควรจัดสวัสดิการบางประเภทที่จำเป็นให้แก่คนจน ได้แก่ การเข้ารับการรักษาพยาบาลฟรี สำหรับคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่รัฐกำหนด การยกเว้นภาษีสำหรับผู้เริ่มกิจการ และผู้ที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าก็ควรมีส่วนในการช่วยกันสร้างสรรค์สังคม เพื่อเป็นการให้อะไรกลับคืนสู่ สังคมบ้างมิใช่กอบโกยผลประโยชน์จากสังคมเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจจะเป็นการให้ทุนการศึกษาแก่ เด็กที่ด้อยโอกาส การบริจาคทรัพย์บางส่วนเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เช่น โรงเรียน สถานือนามัย เป็นต้น นอกจากนี้ประการสุดท้ายที่สำคัญคือ การที่ทุกคนดำรงตนอยู่ อย่างพอเพียง ไม่ใช่จ่ายจนเกินตัว รู้จักประหยัดมัธยัสถ์ ขวนขวายหาโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่สมาชิกใหม่ของสังคม

การแก้ไขปัญหาทั้งหมดต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายของสังคม ซึ่งทุกฝ่ายก็ เปรียบเสมือนอวัยวะแต่ละส่วนของร่างกายที่เมื่อได้รับตัวยาที่ถูกต้องแล้วก็ต้องช่วยกันขับเคลื่อนให้ ร่างกายหยุดยั้งการเจริญเติบโตของเนื้อร้าย จากนั้นก็ถึงมือทำลายเนื้อร้ายนั้นให้หมดไป และ ช่วยกันสมานแผลที่เป็นร่องรอยจากการกัดกินของเนื้อร้าย รวมทั้งบำบัดโรคต่างๆที่แทรกซ้อน ขึ้นมาด้วย ซึ่งการรักษาก็ต้องใช้เวลานานพอสมควร ดังนั้นจึงต้องอาศัยกำลังใจที่ดีและความ ตั้งใจจริงของทุกฝ่ายที่จะรักษาโรคร้ายต่างๆให้หมดไปจากสังคม แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโรคจะ หายขาดแล้วก็มีไข้เราจะปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปอย่างไร้ระเบียบได้ เราควรพึงระลึกอยู่เสมอว่า หากวันใดภูมิคุ้มกันของเราแย่ โรคต่างๆก็อาจหวนกลับมาได้ และเมื่อเราลองมองย้อนไปในอดีต เราก็จะเห็นได้ว่าหลายครั้งที่มีเหตุการณ์ประวัติศาสตร์กลับไปซ้ำรอยเดิม เพราะฉะนั้นทางที่ดีเราจึง ควรดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง และหมั่นตรวจสอบความ เป็นไปของสังคมอยู่เสมอ เท่านั้นที่เชื่อได้ว่าปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยก็จะหายไปจากประเทศ ไทยอย่างถาวร

นายถวัลย์ อังสกุลวงศ์

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

เรียงความเรื่อง : “ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในทัศนะคติของนิสิตนักศึกษา”

หลังจากที่ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมซึ่งปรากฏความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีลักษณะต่อเนื่องกัน เช่น เมื่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง อัตราการจ้างงานก็จะลดลงเช่นกัน เมื่อประชากรไม่มีอาชีพแต่ยังมีรายจ่าย จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม อันส่งผลให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคมไทยลดลง ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นตัวอย่างความสัมพันธ์ของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมจึงจำเป็นต้องแก้ไขไปพร้อมกัน ดังนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียว

เมื่อพิจารณาทิศทางของการพัฒนาของประเทศหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่ามีทิศทางการพัฒนาดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐบาลสร้างนโยบายและวางมาตรการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสร้างรากฐานที่มั่นคงให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากความพยายามพัฒนาเศรษฐกิจจากพื้นฐานของระบบ และสร้างมาตรฐานการใช้ชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น เช่น นโยบายการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน การพัฒนาการให้บริการสาธารณสุขุภโลกที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น นโยบายบรรเทาปัญหาความยากจนให้ลดน้อยลง และความพยายามสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตแก่ประชาชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายการพัฒนาประเทศไทยจะส่งผลให้เห็นสัญญาณความสำเร็จที่ชัดเจนมากขึ้น จากผลตอบรับที่เป็นตัวเลขอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต และบริการพื้นฐานในสังคมที่มีมากขึ้น แต่ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยก็ยังคงปรากฏมาคู่กับการพัฒนาประเทศโดยตลอด ปัญหาส่วนมากเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่สมบูรณ์ทั้งระบบ เช่น ปัญหาการทุจริต ที่เริ่มจากในวงการราชการและการเมืองก็เป็นพฤติกรรมที่ขยายตัวสู่การทุจริตในภาคเอกชน การลงทุนในโครงการภาครัฐบาลที่ไม่โปร่งใส นโยบายการพัฒนาซึ่งมุ่งพัฒนาคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจของคนในสังคม ผู้ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายใช้อำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือในการทุจริต ตลอดจนปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนในสังคม ปัญหาเหล่านี้เป็นตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นมาคู่กับการพัฒนาประเทศโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดในสังคมไทย สาเหตุโดยรวมเกิดจากทุกส่วนของระบบ ตั้งแต่ส่วนของผู้บริหารประเทศขาดการบริหารจัดการประเทศที่ดี จนถึงผู้บังคับใช้กฎหมายหรือข้อบังคับในสังคม ก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ภาคประชาชนไม่มี

ส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งยังขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศ สาเหตุหลักของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาระบบการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ 2. ด้านความไม่แน่นอนในการพัฒนาเศรษฐกิจ 3. ด้านข้อบกพร่องของการบริหารประเทศ และ 4. ด้านความอ่อนแอของสังคมไทย

ด้านการพัฒนาระบบการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ

รัฐบาลยังให้ความสำคัญน้อยต่อการพัฒนาระบบการศึกษา เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการพัฒนาทางส่วนอื่นของเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ว่าการสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพจะเป็นรากฐานทางความคิดของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในอนาคต แต่การพัฒนาระบบการศึกษายังคงมีข้อบกพร่องให้เห็นอีกมาก เช่น การให้โอกาสทางด้านการเรียนรู้ของเด็กในชนบท ยังมีความแตกต่างในเรื่องของโอกาสการเรียนรู้อย่างมากถ้าเปรียบเทียบกับเด็กที่อยู่ในชุมชนเมือง จำนวนครูในชนบทที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการรู้หนังสือของเด็กในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ข้อบกพร่องของมาตรฐานการศึกษายังคงปรากฏอยู่ สถานศึกษาบางแห่งถึงแม้ว่าอยู่ในพื้นที่เดียวกันแต่มีคุณภาพแตกต่างกันมาก การพัฒนาหลักสูตรการศึกษายังไม่ส่งเสริมการพัฒนาการทางความคิด ข้อบกพร่องเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา เป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์และไม่สอดคล้องกับรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังนั้นเมื่อมีค่านิยมที่ไม่ดีเข้ามาในสังคมจึงส่งผลให้เกิดการสร้างพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเยาวชนเพราะไม่ผ่านกระบวนการคิดที่ถูกต้อง

การศึกษาในระดับอุดมศึกษายังคงมีข้อบกพร่อง การพัฒนานั้นไม่ให้ความสำคัญต่อการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาใช้ต่อเท่านั้น นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ทางการศึกษาในประเทศไทยยังมีข้อบกพร่อง คือ การที่มุ่งเน้นทางด้านวิชาการมากกว่าความรับผิดชอบต่อสังคม การมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ระบบการศึกษาตอบสนองต่อการแข่งขันที่มุ่งแสวงหาความสำเร็จในชีวิต แต่ไม่ตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นต่อมาคือ แนวคิดในการทำชีวิตให้มีความสุขทางด้านวัตถุ มากกว่าจะให้นึกคิดในการแก้ไขปัญหาสังคม และการแสวงหาความสุขด้านจิตใจ

ด้านความไม่แน่นอนในการพัฒนาเศรษฐกิจ

พื้นฐานการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา ส่วนสำคัญมาจากภาคการส่งออก และการบริโภคภายในประเทศ ความไม่แน่นอนของระบบเศรษฐกิจเกิดจากองค์ประกอบทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น ภาวะสงครามระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศอิรักที่เกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลางซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาน้ำมัน และ สร้างความเดือดร้อนต่อปริมาณการใช้เชื้อเพลิงของประชาชนและภาคการผลิตในประเทศ ภาวะการระบาดของโรคซาร์สในทวีปเอเชียซึ่งส่งผลกระทบต่อส่งออกของประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันกลับส่งผลเสียต่อธุรกิจการท่องเที่ยว

และการบริการ การเปิดการค้าเสรีของประเทศไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจาก ประเทศไทยค่อนข้างเสียเปรียบในเรื่องของต้นทุนการผลิต เมื่อเทียบกับประเทศอินเดีย หรือประเทศจีน การขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ และภาวะดอกเบี้ยในตลาดโลกของระบบเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลทำให้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไม่สัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการเพิ่มหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น

ด้านข้อบกพร่องของการบริหารประเทศ

ข้อบกพร่องของการบริหารประเทศ ได้แก่ ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลในแต่ละส่วนของระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลเร่งกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชนให้มีมากขึ้น ขณะที่รายได้ของคนบางส่วนในสังคมไม่เพียงพอกับรายจ่าย นอกจากนั้นยังส่งผลให้เกิดช่องว่างในการกระจายรายได้ รายได้ที่เพิ่มขึ้นของระบบเศรษฐกิจยังคงอยู่ในกลุ่มคนที่มีรายได้สูง มากกว่าจะกระจายสู่ภาคประชาชนอย่างแท้จริงเป็นความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ปัญหาการทุจริตภาครัฐ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ไปจนถึงข้าราชการที่ควบคุมดูแลกฎหมายบ้านเมือง เมื่อภาครัฐมีการดำเนินงานที่ไม่โปร่งใส ก็จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ผ่านมาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปอย่างไม่ระมัดระวัง ขาดการหมุนเวียนนำทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่ ทำให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างสิ้นเปลือง และข้อบกพร่องการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ซึ่งเกิดจากความหลากหลายของคนในสังคม การดำเนินชีวิตที่เร่งรีบส่งผลให้ความสำคัญของงานส่งเสริมสุขภาพมีไม่มาก

ด้านความอ่อนแอของสังคมไทย

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความอ่อนแอของสังคมไทย ได้แก่ สภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในหลายรูปแบบ ความเร่งรีบในการดำเนินชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อมในสังคมที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย เริ่มจากแบบแผนการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ค่านิยมการใช้ชีวิตที่รับมาจากวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่ผ่านกระบวนการปรับใช้ที่ถูกต้อง วัฒนธรรมที่ฝังงมในสังคมไทยขาดการสืบทอด ผลที่เกิดกับระบบเศรษฐกิจ จะมาในการทำธุรกิจที่มุ่งเน้นในการตอบสนองความต้องการของภาคประชาชน โดยขาดการควบคุมอย่างจริงจัง เช่น ธุรกิจการผลิตสื่อประเทศต่างๆ ที่เน้นวัตถุนิยม อันทำให้เกิดปัญหาสังคมที่รุนแรงตามมา เช่น ปัญหาสิ่งเสพติด ปัญหาการข่มขืน ปัญหาการมีบุตรก่อนวัยสมควร ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

นอกจากสาเหตุหลักของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ตามที่กล่าวมา ยังมีปัจจัยอื่นที่ไม่ได้กล่าวถึงซึ่งส่งผลให้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อมากเกินกว่าในอดีต อย่างไรก็ตาม แม้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอาจดูยากแก่การแก้ไข เพราะเป็นปัญหาที่ต้องเริ่มทำการแก้ไขใน

เยาวชน ต้องทำการปลูกฝังความคิด และให้การศึกษาที่เป็นระบบ ให้สภาพเศรษฐกิจและสังคม
เหมาะกับการดำเนินชีวิต เพื่อจะเติบโตมาเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม วิธีการดำเนินการอาจ
ดูยากและต้องใช้เวลาานาน แต่ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง และมี
จิตสำนึก โดยตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และต้องการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ตนเองและอนุชน
เชื่อได้ว่าปัญหาที่มีจะลดลงจนเป็นที่น่าพอใจได้อย่างแน่นอน

ดังนั้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยต้องอาศัยความร่วมมือ และความจริงจังใน
การแก้ไขปัญหากจากทุกฝ่ายในสังคม แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยสามารถ
แบ่งได้เป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนแรกจะเป็นส่วนของผู้มีอำนาจกำหนดนโยบาย ทำหน้าที่บริหาร
ประเทศให้เจริญทางด้านเศรษฐกิจ และดูแลสังคมให้สงบเรียบร้อย เรียกว่าส่วนของภาครัฐ อีก
ส่วนหนึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของสังคมคือภาคประชาชน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ องค์กรภาคเอกชน
สภาพสังคมโดยรวม และ เศรษฐกิจภาคประชาชน

ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมรัฐบาลจำเป็นต้องสร้างการบริหารจัดการที่ดี หรือที่
เรียกกันว่า ธรรมภิบาล ซึ่งหมายถึง การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นธรรม กระจาย
อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อจัดการระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง
อันจะทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การที่จะสร้างการบริหารจัดการที่ดี มี
ความสัมพันธ์กับรูปแบบการปกครองของประเทศไทยที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ
สนับสนุนการตรวจสอบการบริหารจัดการโดยยึดมั่นความโปร่งใสในการทำงาน และให้
ประชาชนมีส่วนร่วมกับการบริหาร โดยการกำหนดนโยบายจะยึดมั่นผลประโยชน์ประชาชนเป็น
สำคัญ ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง การทุจริตในระบบก็จะมีในระดับต่ำหรือไม่มีเลย
กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็สนับสนุนแนวคิดธรรมภิบาลมากขึ้น มีการสร้างกลไก
ตรวจสอบการใช้อำนาจในรูปแบบองค์กรอิสระ ประชาชนสามารถเสนอแนวคิดในการบริหาร
จัดการประเทศได้ มีการสนับสนุนกลไกที่ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การทำ
ประชาพิจารณ์ การถอดถอนข้าราชการที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม

การบริหารจัดการที่ดีจะพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการในภาครัฐ เสริมสร้าง
ประสิทธิภาพการดำเนินงาน คุณภาพบริการของภาครัฐ จะกระจายอำนาจการบริหารจัดการจาก
ส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่นมากขึ้น การทำงานขององค์กรภาครัฐจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมการบริหาร
จัดการมากขึ้น เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาบริหารจัดการบริการสาธารณะ รูปแบบการบริหาร
จัดการจะคล่องตัวมีมาตรฐาน และมีคุณภาพมากขึ้น การบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากร
ต้องมีความชัดเจน โปร่งใส เพิ่มการควบคุม และสามารถวัดผลการทำงานได้ การบริหารจัดการ
จะให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การคมนาคม การขนส่ง
พลังงาน การศึกษา และ ศิลปวัฒนธรรม

ถ้าภาครัฐมีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว สภาพเศรษฐกิจและสังคม จะพัฒนาขึ้นมาตอบสนองการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ นโยบายทางสังคมก็จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของประชาชน กลไกการควบคุมและตรวจสอบที่มีในระบบจะส่งผลกับการดำเนินนโยบายที่โปร่งใส เจ้าหน้าที่ในภาครัฐก็จะต้องทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ปัญหาที่มีในสังคมก็จะได้รับการแก้ไขจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการประเทศจะสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น และเท่าเทียมกัน ทำให้การบริหารจัดการจะตอบสนองความต้องการของประชากรทุกท้องถิ่น ไม่ว่าจะอยู่ในเขตเมือง หรือชนบท

แนวทางแก้ไขอีกส่วนหนึ่ง จะเป็นการแก้ไขปัญหาในส่วนประชาชน ถ้าลักษณะการบริหารจัดการในภาคเอกชนยึดหลักธรรมาภิบาล หรือสร้างการบริหารจัดการที่ดีในภาคเอกชนคู่ไปกับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ก็สามารถช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการภาคเอกชนมีรูปแบบที่เรียกว่า บรรษัทภิบาล องค์กรเอกชนจะกำหนดบทบาทการทำธุรกิจให้ชัดเจน โดยรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สร้างการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โปร่งใส การทำงานต้องมีการกำกับดูแล สามารถตรวจสอบทุกส่วน การทำงานได้จากภายนอกองค์กร การบริหารจัดการจะยึดตามหลักกฎหมาย สร้างมาตรฐานบริษัทในการบริหารจัดการ การทำงานของภาคเอกชนต้องยึดหลักคุณธรรม และจริยธรรม ต้องขยายการค้าบริการภาคเอกชน ในรูปแบบธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดย่อมให้มากขึ้น เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

อีกหนึ่งส่วนสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในส่วนของประชาชน คือ การเสริมสร้างศักยภาพของคนไทยให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ โดยจะต้องสร้างและพัฒนาคุณลักษณะ อันได้แก่ ยึดมั่นในคุณธรรม รักการเรียนรู้ เคารพสิทธิเสรีภาพ เข้าใจแนวคิดประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับการศึกษาวัฒนธรรมของชาติ และ สร้างจิตสำนึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ถ้าประชากรของสังคมไทยมีลักษณะดังกล่าว คนไทยจะมีศักยภาพที่จะส่งเสริมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งทำให้เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศต่อไป

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยแตกต่างจากประเทศอื่น ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม คือ ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจของชนในชาติ พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระราชวงศ์ทุกพระองค์ที่มีต่อราษฎรไทย แม้ว่าบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปีพ.ศ. 2475 จะลดลง แต่พระองค์ยังปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อราษฎรอยู่เสมอ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ทรงส่งเสริมการประกอบอาชีพกับประชาชน เช่น การทำอาชีพเสริมหลังหมดฤดูการทำกรเกษตร พระราชทานแนวคิดในการประดิษฐ์เครื่องจักรมาใช้ในการประกอบอาชีพ โครงการหลวงที่สร้างอาชีพให้ประชาชน ด้านสังคม พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในทุกพื้นที่ ทรงก่อตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์

เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทรงก่อตั้งมูลนิธิราชประชาสมาสัยเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเรื้อน นอกจากนั้นพระองค์ทรงตั้งหน่วยแพทย์ เพื่อดูแลสุขภาพของประชาชนด้วย

ด้านวัฒนธรรม ทรงฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีหลายอย่าง เช่น พระราชพิธี จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นต้น ในด้านศาสนา ทรงออกผนวชตามพระราชประเพณี เมื่อ พ.ศ. 2495 ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุกด้าน เช่น การสร้างประติมากรรม สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา รวมถึงการประกอบพิธีทางศาสนา เช่น การบำเพ็ญกุศล การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนาที่ประชาชนไทยนับถือ ด้านการเมืองการปกครอง แม้จะไม่มีบทบาทโดยตรงทางการเมืองเนื่องจากทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่เวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความไม่สงบในประเทศ เช่น ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ยามที่เดือดร้อนที่สุด พระองค์ก็ทรงเป็นที่พึ่งของประชาชนไทยเสมอมา

นอกจากนี้พระราชหฤทัยที่ทรงพระราชทานกับประชาราษฎร์ทุกคน แนวทางดำเนินชีวิตที่พระองค์ทรงพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นหลักที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ตลอดเวลา เช่น หลักการเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ และความสุขที่ยั่งยืนของประชาชน ถ้าคนไทยทุกคนมีรูปแบบการดำรงชีวิตโดยยึดมั่นแนวพระราชดำริ สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยจะพัฒนาไปได้มากกว่าที่ผ่านมาแน่นอน

สรุปได้ว่าการพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา การเจริญเติบโตของสภาพเศรษฐกิจที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างลักษณะแบบเดิมของสังคมไทย กับรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่ไม่สอดคล้องกัน การพัฒนาจึงไม่มีคุณภาพและไม่จัดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสังคมด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องคำนึงผลที่ได้กับส่วนรวมของประเทศ โดยเน้นความสมดุลในทุกส่วนของระบบเศรษฐกิจ ต้องคำนึงผลที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการควบคุมจัดการมากขึ้น รวมทั้งต้องเสริมสร้างลักษณะการบริโภคที่เหมาะสมกับสังคม โดยการพัฒนาทางสังคม จะต้องเน้นที่การสนับสนุนคนโดยผ่านระบบการศึกษา แนวคิดการใช้ชีวิตแบบพอเพียง กำจัดค่านิยมและพฤติกรรมในการใช้ชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่งดงาม การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดกับภาคเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่สมบูรณ์และยั่งยืนในอนาคตได้

บรรณานุกรม

1. กองบรรณาธิการ. 2546. “เศรษฐกิจปริทัศน์.” วารสารรายงานเศรษฐกิจ บมจ.ธนาคารกรุงไทย 36,10 : 1-3.
2. ปาริชาติ เทพอารักษ์, ประสพสุข ทรงผาสุก และ โชติมา จุฑากรณ์. 2546. “ระบบบริหารจัดการที่ดี : แนวคิด และทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน.” วารสารเศรษฐกิจและสังคม 40,4 : 13-20.
3. นิตยา กมลวาทินนิศา. 2546. “บริบทไทย ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน.” วารสารเศรษฐกิจและสังคม 40,2 : 14-20.
4. แสงสุรย์ อดาวัลย์,ม.ร.ว. “พระราชประวัติพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์”
[ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://mahamakuta.inet.co.th/buddhism/rama/rama9.html> สืบค้นวันที่ 29 มกราคม 2547.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความเรื่อง : ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในทัศนะนิสิต

ขอบเขตของเนื้อหา : ให้ศึกษาสาเหตุ ปัจจัย ผลที่เกิดขึ้น อันสืบเนื่องจาก
ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการ
แก้ไขในอนาคต

โดย นาย ธนู ธารไทรทอง
เลขทะเบียน 4588517329

นิสิตบัณฑิตศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมไทย ที่แสดงให้เห็นจากโครงสร้างหรือแนวความคิด ซึ่งเปลี่ยนบรรทัดฐานและค่านิยม อันนำไปสู่บทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้กำหนด เป็นผู้นำที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเป็นไปได้ทั้งทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ล้วนแล้วแต่เป็นผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นเพื่อภาพที่ชัดเจนในการเข้าใจตรงกันถึงปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย ซึ่งเป็นผลลัพท์จากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม อันมีปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มากมาย ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ดังนั้นเพื่อนำไปสู่แนวทางที่แม่นยำในการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของขั้นตอนและกระบวนการภายในพลวัตความเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อนอย่างไม่เคยหยุดนิ่งของพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมไทย จนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพท์ได้ เพราะต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงที่กำหนดซึ่งกันและกันทำให้การแสวงหาคำตอบไม่สามารถใช้ฐานคิดหรือทฤษฎีใด ทฤษฎีหนึ่ง ไม่อาจมองเฉพาะส่วน(Partial Approach) โดยละเลยการพิจารณาภาพรวม(Total Approach)ในการอธิบายปรากฏการณ์ แต่จะเป็นการแสวงหาที่เริ่มจากความแตกต่างหลากหลายและรอบด้านที่สุด ผ่านมุมมองที่บูรณาการแนวคิดทั้งเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ เพื่อเป็นอีกหนึ่งความคิดที่สะท้อนปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยที่มีความคลุมเครือและรอบด้านมากขึ้น

จากทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาพอจะสรุปภาพรวมได้ว่าเป็นการมุ่งสู่การพัฒนาแบบอุตสาหกรรมและการค้าเพราะ ได้มีการวางรากฐานและกำหนดจุดมุ่งหมายในแนวทางนี้ตลอดระยะเวลาประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ได้จัดตั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ.2502 ภายใต้อิทธิพลผลักดันของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากกระแสความต้องการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย Modernization ตามรูปแบบโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของตะวันตก Westernization ซึ่งจะไปถึงได้ด้วยวิธีการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและปฏิรูปโครงสร้างสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การเมือง การศึกษาอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ให้สอดคล้องกับแนวคิดของสังคม

ตะวันตก ประกอบกับในขณะนั้นธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (The International Bank for Reconstruction and Development) หรือที่เรียกอย่างสั้น ๆ กันว่าธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทให้คำแนะนำและเสนอแนวทางในการพัฒนา พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือต่างๆทั้งด้านเงินทุนและด้านวิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศไทยในขณะนั้น 3 เรื่องด้วยกัน คือ ขจัดความยากจน (Poverty) ปรับปรุงแก้ไขความไม่รู้หรือความโง่เขลา (Ignorance) เนื่องจากอัตราการไม่รู้หนังสือ (Illiteracy) ของประชากรยังมีมากและประการสุดท้ายป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ (Disease) ให้ลดลง เหตุการณ์ดังกล่าวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดทำพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย เพื่อพัฒนาประเทศไทยตามคำแนะนำของธนาคารโลกตั้งแต่ฉบับที่ 1 มาจนถึงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) และหลังจากนั้นประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาประเทศในแนวทางที่เลียนแบบประเทศที่พัฒนาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันที่กำลังอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549 อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตอยู่ว่าแม้ว่ารัฐบาลชุดต่าง ๆ จะระบุเป้าหมายของการดำเนินนโยบายไว้ต่าง ๆ นานา แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นความเชื่ออย่างผิดๆที่ว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหนทางเดียวที่จะแก้ปัญหาความด้อยพัฒนา ความยากจนของประชาชน จนยอมที่จะสละเป้าหมายอื่นๆ เพียงเพื่อให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งก็คือ เนื้อหาสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ที่ให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนานั้น ได้ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่าเราจะสามารถพัฒนาคนให้มีวิถีชีวิตดีขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพหรือรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นได้อย่างไร ถ้าหากว่าคน ยังคงเป็นปัจจัยการผลิตที่อยู่ในส่วนของการบริหารต้นทุนของผู้ประกอบการ เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลกเอาไว้

ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคนไทยคงจะสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวัตถุ เช่น มีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายเขื่อนตามลำดับ และยังคงอยู่ในแผนการที่จะจัดสร้างต่อไปอีกในอนาคต มีการตัดถนนหนทางที่กว้างขวางทันสมัยกว่าเดิมขึ้นทั่วประเทศ กล่าวได้เลยว่ามี การปรับปรุงและขยายกิจการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure) เพื่อรองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย

ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งใน
ระยะเวลาประมาณ 40 กว่าปีที่ประเทศไทยมุ่งพัฒนาประเทศความเจริญก้าวหน้าแบบประเทศตะวันตก
นี้ ในด้านวัตถุ ในด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด
มีรายงานว่าช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 5 เศรษฐกิจของไทยเติบโตใน
อัตราเฉลี่ยประมาณ 8% แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตอยู่ว่าในระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ซึ่งประเทศไทยได้มีการเชื่อมโยงพึ่งพาทักษะภายนอกมากขึ้น มีการส่ง
ออกสินค้าไปขายต่างประเทศมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็นำเข้าสินค้ามากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าทุน
เช่น เครื่องจักรและน้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงการพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ ทั้งนี้ที่เศรษฐกิจภาย
นอกประสบภาวะตกต่ำในช่วงดังกล่าว ก็ได้ทำให้ประเทศไทยเกิดปัญหาเศรษฐกิจตามไปด้วย เหตุ
การดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า การที่เศรษฐกิจไทยมีลักษณะเปิดกว้างต่อภายนอกมากขึ้น ย่อมมีโอกาส
ได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจภายนอกประเทศมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจภายใน
ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะขาดเสถียรภาพมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศมิได้ตระหนักถึงผลร้ายดังกล่าว ยังคง
ดำเนินแนวทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Liberalism) ต่อไป เป็นผลให้เศรษฐกิจไทยก็ได้กลับมาโชติ
ช่วงชั่ววอลอีกครั้งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)
สามารถเรียกได้เลยว่าเป็นยุคทองของการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ภายใต้นโยบายการ
เปิดเสรีทางการเงิน มีผลทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้าประเทศไทยในรูปหลายรูป
แบบ เช่น เงินลงทุนทางตรง(Foreign Direct Investment) เงินลงทุนในหลักทรัพย์(Portfolio
Investment) เงินกู้ยืมระยะสั้นระยะยาว(Short term and Long term Loans) การไหลเข้าดังกล่าวทำให้
เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนทำให้ในบางปีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยสูงมาก
ถึง ประมาณ 10% ทำให้คนไทยต่างชื่นชมกันมากกว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่
(New Industrialized Country) จนเกิดความคาดหวังว่าประเทศไทยจะเป็นเสมือนลูกห่านที่ทะยาน
บินตามแม่ห่านอย่างประเทศ ญี่ปุ่น ได้หวัน เกาหลีใต้ ฮองกง ไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม
โดยไม่เหลียวมองภาคเกษตรในชนบทอีกต่อไป แต่ยังคงมีข้อน่าสังเกตว่าการเติบโตทางด้าน
เศรษฐกิจดังกล่าวได้ยึดโยงประเทศไทย ให้เปิดกว้างมากขึ้นต่อภายนอก ทั้งด้านเศรษฐกิจที่สัดส่วน

การค้าระหว่างประเทศต่อผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60 ในปี พ.ศ.2529 เป็นร้อยละ 80 ในปี พ.ศ.2534 และมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น ด้านสังคม เช่น พฤติกรรมการใช้ชีวิตที่แปรเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การฟังเพลง การชมภาพยนตร์การแสดงออกของเยาวชนที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมไทย ทางด้านการเมืองก็ต้องเป็นรูปแบบที่นานาประเทศแนะนำถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกต่อต้านในทุก ๆ รูปแบบซึ่งก็ยังหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่าจะเหมาะสมกับโครงสร้างของสังคมไทยหรือไม่ คงต้องหาข้อสรุปที่ชัดเจนในโอกาสต่อไป

แต่ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม การพัฒนาที่ไม่สมดุลโดยละเลยปัญหาสังคมมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ได้สร้างปัญหาที่ยิ่งใหญ่ต่อประเทศจนปัจจุบัน 2 ประการ ประการแรก การเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมโดยมิได้พัฒนาภาคเกษตรกรรมเท่าที่ควรไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดปัญหาการเจริญเติบโตที่ไม่ทัดเทียมกันระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคเศรษฐกิจอื่นเท่านั้น หากยังก่อให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลแห่งการเจริญเติบโตระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างกรุงเทพมหานครกับภูมิภาคอื่น ๆ อีกทั้งความไม่สมดุลแห่งการเจริญเติบโตเหล่านี้ ได้มีผลอย่างสำคัญในการสร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างประชาชน ในเขตชนบทกับประชาชนในเขตเมืองและระหว่างประชาชน ในกรุงเทพมหานครกับ ประชาชนในภูมิภาคอื่นๆ และจากการมุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาเงินทุนอย่างมากในการพัฒนา จึงนำไปสู่การกู้ยืมจากต่างประเทศ และต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิต จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังคงมุ่งเน้นการเจริญเติบโตที่สูงดังกล่าว โดยมิได้คำนึงถึงคุณภาพของการขยายตัว และประสิทธิภาพการบริหารจัดการเศรษฐกิจว่าเป็นเพราะศักยภาพของประเทศไทยเองหรือไม่ จนในที่สุดได้แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจไทย เมื่อมีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาดในเวลาต่อมา ประกอบกับเกิดการร้อยรัดประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันจากกระแสโลกาภิวัตน์ Globalization ซึ่งถูกเร่งด้วยการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอินเทอร์เน็ต Internetization ด้วยแล้ว ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนเป็นไปด้วยความคล่องตัวยิ่งขึ้น อันเป็นสาเหตุสำคัญที่นำประเทศไทยไปสู่ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นปัญหาคุณภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยจนปัจจุบัน ประการที่สอง จากความละเลยในการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านสังคมเท่าที่ควรเมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจอย่าง

รุนแรง ผลกระทบทางด้านลบจากการพัฒนาเศรษฐกิจได้ถาถมเข้าสู่ปัญหาสังคมเหล่านี้จนถึงปัจจุบันอย่างมากมาย อาทิเช่น การมุ่งเน้นเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านรายได้ ทำให้คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น คือ ขกย่องผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตจากการสะสมวัตถุ เช่น เครื่องประดับราคาแพง บ้าน รถยนต์ ฯลฯ สะสมเงิน ใครมีเงินมาก มีวัตถุมาก ถือว่าเป็นคนดีมากเป็นคนเก่งมาก ไม่ว่าเงินที่ได้มาหรือวัตถุที่ได้มานั้นนั้นจะได้มาด้วยความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ก็ตาม ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย การเอารัดเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมของไทยเริ่มจางหายไปพร้อมๆกัน การแตกสลายของชนบทและครอบครัวจากสาเหตุการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจใน ส่วนกลาง ได้ดึงดูดให้แรงงานชนบทมุ่งสู่เมืองมากขึ้นขณะที่ทิ้งให้คนคนแก่และเด็กอยู่กับคร่ำเรือน ในภาคเกษตรต่อไป เพราะรายได้ของแรงงานหนุ่มสาวไม่เพียงพอต่อการอาศัยอยู่ในเมืองของ สมาชิกทุกคน และจากการแยกกันอยู่อย่างยาวนานไม่เพียงเพิ่มความว้าเหว ให้ทั้งคนที่อาศัยในเมือง และชนบทเท่านั้น หากแต่ยังง่ายต่อการแตกแยกของชีวิตครอบครัว ปัญหาต่อเนื่องมาก็คือผู้ที่อพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองซึ่งมีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ไม่สามารถหาที่อยู่อาศัยที่ดีได้ จึงเข้ามาสมทบกับชุมชนแออัดเดิม อันเป็นแหล่งบ่มเพาะให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหา ความเครียด ปัญหาโรคจิตโรคประสาท ปัญหายาเสพติดและจากการที่คนส่วนน้อยผู้ช่วงชิงความ ร่ำรวยและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ได้สร้างค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างออกไป ไม่ใช่เพื่อ ตอบสนองความต้องการทางร่างกายหรือความต้องการทางปัญญาหากแต่เป็นไปเพื่ออวดร่ำอวดรวย อันจะนำไปสู่ความมีอำนาจ บารมีเกียรติภูมิ และความยิ่งใหญ่ภายใต้วัฒนธรรมของพระเจ้าเงินตรา ได้ก่อกระแสการเลียนแบบอย่างการบริโภค (Demonstration Effect) ที่ถูกเร่งเร้าโดยสื่อโฆษณาต่าง ๆ อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ไม่น่าแปลกใจเลยว่าทำไมขณะที่เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวเติบโตใหญ่ขึ้น อย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมตลอดถึงการขายบริการของโสเภณีทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย จึงได้ขยายตัวเติบโตเหมือนเงาตามตัว และจากการเร่งรัดพัฒนา เศรษฐกิจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน แร่ธาตุ ฯลฯ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้นกับส่วนรวม เพียงเพื่อรักษาผล กำไรไว้ให้มากที่สุด ส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมชาติขาดความสมดุล จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าเวลาเกิดภัย

ธรรมชาติมันก็จะรุนแรงขึ้นทุกที จริงอยู่ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะไม่ใช่ผลโดยตรงของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมไทยที่ผ่านมาทั้งหมดแต่เป็นปัญหาที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย แต่เราปฏิเสธไม่ได้ ว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าวได้ขยายขนาดของความรุนแรง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ประเทศไทยน่าจะ หลีกเลี่ยงหรือลดความรุนแรงของปัญหาได้ ถ้าเรารู้จักเรียนรู้ข้อผิดพลาดหรือบทเรียนจากสังคมอื่นๆ เพราะปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ส่วนใหญ่นั้นเคยเกิดขึ้นมาแล้ว และหลายปัญหาก็ยังคงดำรงอยู่ในประเทศที่เรียกตัวเองว่า "ประเทศพัฒนา" (Developed Countries)

อย่างไรก็ตามโฉมหน้าของปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมไทยในปัจจุบันทั้งหมดเชื่อมโยงและมีส่วนกำหนดซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อน ดังนั้นภายใต้ทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ เงินทุน หรือเทคโนโลยี ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขทุกเรื่องพร้อมกันได้ จึงมีความจำเป็นต้องเลือกแนวทางแก้ไขที่รากฐานของปัญหา เพราะถ้าเราแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทยที่ รากฐานของปัญหาได้แล้ว จากความเชื่อมโยงและกำหนดซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ปัญหาต่อเนื่อง อื่นๆ ได้รับการคลี่คลายหรือบรรเทาความรุนแรงลงได้ จากข้อสรุปในการจะบรรลุจุดมุ่งหมายใน การแก้ปัญหารากฐานเศรษฐกิจและสังคมไทยที่ผ่านมา หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นัก การเมือง นักวิชาการ รวมตลอดถึงประชาชนทั่วไป ส่วนแล้วแต่มีข้อสรุปที่เหมือนกันหรือใกล้เคียง กัน ก็คือการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุล และเป็นการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน (Sustainable Development) โดยมีองค์ประกอบเช่น

การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึงการที่ระบบเศรษฐกิจสามารถพึ่งตนเองในภาคการผลิต ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และวัตถุดิบในประเทศ อย่างเหมาะสม รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างตลาดภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้ความร่วมมือ หรือพึ่งพาต่างประเทศอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างเต็มที่

สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ คือการสร้างขีดความสามารถของระบบเศรษฐกิจ ในการรองรับหรือจัดการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกประเทศ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและ เสริมสร้างความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ เช่น คุณอัตราร่วมการค้าระหว่างประเทศ ให้อยู่ ในระดับที่เหมาะสม การเคลื่อนย้ายเข้าออกของเงินทุนที่เหมาะสม

การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของโลก

การแสดงให้เห็นถึงความ

สามารถของประเทศในการรับรู้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและนำมาปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างสมรรถนะในการแข่งขันให้ทันต่อภาวะการณ์โลกที่ไร้พรมแดน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อส่วนแบ่งการตลาดสินค้าออกของไทยในตลาดโลก และลดการนำเข้าจากความสามารถในการผลิตที่สูงกว่า

การกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม เช่น การผันนโยบายการกระจายความเจริญ ไปสู่ภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น และกระจายโอกาสของการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจแก่คนในสังคมอย่างเป็นธรรม เพื่อลดช่องว่างของการกระจายรายได้

การพัฒนาปัจจัยทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างภาคสังคมและภาคเศรษฐกิจให้มากขึ้น โดยส่งเสริมสถาบันครอบครัว สร้างชุมชนเข้มแข็ง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากตัวอย่างแนวทางดังกล่าวล้วนแต่แสดงถึงความเข้าใจ และสะท้อนถึงปัญหาได้อย่างดี และหลายแนวทางก็ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่คำถามมีอยู่ว่า เหตุใดยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงทำให้ต้องพิจารณากระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมว่ามีจุดบกพร่องอย่างไร จนหลายครั้งดูประหนึ่งว่าวิธีการปฏิบัติกับแนวทฤษฎศาสตร์เป็นไปอย่างสวนทางกัน จากการศึกษาสามารถสรุปขั้นตอนในการพัฒนาประเทศได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การกำหนดแนวทางในการพัฒนาของรัฐบาล ขั้นตอนที่สอง เป็นการวางแผนและนำไปสู่การปฏิบัติ โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆและกลไกต่างๆของรัฐ เพื่อให้ดำเนินไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์กับสังคม ขั้นตอนที่สาม รัฐบาลจะทำหน้าที่ในการติดตามประเมินผลการพัฒนาเพื่อปรับปรุงหรือหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมต่อไป

ดังนั้นบทบาทของรัฐบาลจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดรูปแบบ และอัตราการพัฒนาของประเทศ ถ้ารัฐบาลเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน มีสำนึก และมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ก็สามารถคาดหวังได้ว่าบทบาทของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น จะมีผลให้คุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนรวมดีขึ้น แต่การพัฒนาที่ผ่านมา มิได้ทำให้คุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนรวมดีขึ้น ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ดีที่สุด น่าจะเป็นการสร้างองค์กรภาคประชาชนที่เข้มแข็ง เพื่อติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การทำงานของรัฐบาลให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและมวลชนโดยแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

คำขวัญ ชาติสามัคคี : เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยมโลก

ทับทิม วงศ์ประยูร : เศรษฐศาสตร์การพัฒนาเบื้องต้น

ทัศนีย์ ทองสว่าง : ปัญหาสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เอกสารการสอนชุด เศรษฐกิจกับการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ : ระบบเศรษฐกิจไทย : ลักษณะและปัญหา

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ : เศรษฐกิจไทยหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ : สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550

วอลเดน เบต โลและคณะ : วิกฤติกระแสน์โลกาภิวัตน์ : บทวิเคราะห์และสำรวจแม่แบบการพัฒนาสถาบันนโยบายศึกษา : แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ- การเมืองไทย ,2543

สถาบันวิสิทธศาสตร์ : พลังไทยและเศรษฐกิจใหม่ : รายงานการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 1

สถาบันวิสิทธศาสตร์ : ทุนนิยมฟองสบู่—กรุงเทพฯ , 2544

สมภพ มานะรังสรรค์ : THAI FINANCE ทิศทางการทำทายโลกาภิวัตน์การเงิน

สุพัศรา สุภาพ : ปัญหาสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเห็นชาติ : กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

อรสุดา เจริญรัตน์ : เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในทัศนะของนิสิต

ทัศนีย์ จันอินทร์

นิสิตคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่๓

๔๔๔ ๓๕๕๖๒ ๒๗

ตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีของชีวิตข้าพเจ้า แม้จะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็มากเพียงพอที่จะรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมไทย และสามารถประเมินได้ว่าขณะนี้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ภาพแผ่นดินเกิดในความทรงจำครั้งเยาว์วัยเป็นภาพที่สุขสงบ ปราศจากความวุ่นวาย ข้าพเจ้าเคยว่ายน้ำในลำคลองที่ใสสะอาด ได้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวสวนที่ปลูกผักผลไม้อย่างขยันขันแข็ง อากาศสะอาดสดชื่น ปราศจากมลพิษ ชุมชนของข้าพเจ้าอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและมีน้ำใจต่อกัน เมื่อถึงเทศกาลงานบุญต่างๆชาวบ้านจะรวมตัวช่วยกันจัดงานอย่างสามัคคี แต่ภาพที่ข้าพเจ้ารับรู้ในขณะนี้กลับแตกต่างจากภาพในความทรงจำโดยสิ้นเชิง ร่องสวนถูกถนนตัดผ่านเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ต่อมาไม่นานก็แปรเปลี่ยนไปเป็นที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์จำนวนมาก บรรยากาศเต็มไปด้วยคราบเขม่าจากยานพาหนะและโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว แม่น้ำลำคลองที่เคยหล่อเลี้ยงชีวิตสองฝากฝั่งเน่าเสีย ไม่มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่และไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ ไม่เพียงแต่สภาพทางกายภาพเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ความเจริญที่รุกคืบเข้ามายังได้ละลายวิถีชุมชนของข้าพเจ้าให้เจือจางลงไปด้วย ชาวสวนขายที่ดินทำกิน งานช่างฝีมือขาดคนรุ่นหลังสืบทอดต่อเพราะมีอาชีพอื่นที่สบายและให้รายได้สูงกว่า ประเพณีท้องถิ่นไม่ค่อยมีให้พบเห็น การรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อทำงานบุญเทศกาลต่างๆมีน้อยลงและเหมือนเป็นเรื่องในวงจำกัดของผู้สูงอายุเท่านั้น บ้านเมืองมีแต่ภัยอันตรายทุกอย่างก้าวทันปล้นทรัพย์ ฆาตกรรม การล่องละเมิดทางเพศ ปัญหายาเสพติด การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย ฯลฯ ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่เป็นเพียงประจักษ์พยานส่วนหนึ่งที่จะยืนยันถึงความรุนแรงของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย เพราะภาพความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนของข้าพเจ้าแต่เพียงแห่งเดียว ทว่าได้เกิดขึ้นแล้วในสังคมระดับจุลภาคทั่วราชอาณาจักรไทย โดยมีมูลเหตุประการเดียวกันและได้สะสมมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับร้อยปี

เศรษฐกิจไทยเริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งแรกเมื่อประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษ ในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสัญญาข้อหนึ่งระบุว่า ราชสำนักไทยจะต้องยกเลิกระบบผูกขาดโดยพระคลังสินค้า ทำให้ประชาชนสามารถนำเข้าหรือส่งออกสินค้าระหว่างประเทศได้อย่างเสรี และต่อมาประเทศไทยก็ได้ทำสัญญาลักษณะเดียวกันนี้กับประเทศคู่ค้าอีกหลายๆประเทศ ในเวลานั้นต่างประเทศมีความต้องการสินค้าเกษตรกรรมประเภท

ข้าวเป็นจำนวนมาก การเปิดตลาดการค้าระหว่างประเทศจึงทำให้เกษตรกรไทยเร่งผลิตข้าวเพื่อส่งออก เนื่องด้วยสภาพผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ทำให้ไทยสามารถเป็นผู้นำด้านการส่งออกข้าว นำเงินมหาศาลเข้าประเทศได้ แต่การเปิดตลาดการส่งออกก็มีได้มีแต่ข้อดีเพียงประการเดียว เพราะการมุ่งผลิตข้าวเพื่อส่งออกทำให้เศรษฐกิจไทยถูกผูกติดไว้กับกระแสของเศรษฐกิจโลก เมื่อปีใดภายนอกประเทศขาดแคลนข้าวเกษตรกรก็ขายข้าวได้ราคาสูง แต่ถ้าปีใดที่ข้าวภายนอกประเทศล้นตลาดราคาข้าวภายในประเทศก็พลอยตกต่ำไปด้วย จากจุดเปลี่ยนผันทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อสังคมไทย คือทำให้สังคมเกษตรแบบยังชีพที่เน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคและนำผลผลิตที่เหลือไปแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ ในชุมชน เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเกษตรเพื่อการค้าซึ่งมุ่งผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดมากกว่าความต้องการเพื่อบริโภค ทำให้วิถีชีวิตแบบพอมีพอกินและความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลในชุมชนเริ่มหมดไป และเงินตราเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของคนไทยมากขึ้น

การติดต่อค้าขายกับประเทศทางตะวันตกยังส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอีกประการหนึ่งคือการรับเอาวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาพัฒนาประเทศ ชนชั้นนำไทยพยายามพัฒนาบ้านเมืองในทุกๆ ด้านตามแบบอย่างของตะวันตกด้วยเหตุผลที่ว่า “เพื่อให้เจริญทัดเทียมอารยประเทศ” นั่นคือความคิดที่มองว่าประเทศไทยไม่เจริญ หากจะเจริญจำเป็นจะต้องพัฒนาตามแบบของตะวันตก ความเจริญกับการพัฒนาจริงเป็นเสมือนสิ่งๆ เดียวกันในทัศนะของชนชั้นนำไทยในสมัยนั้น ภาวะการทำให้ทันสมัยดำเนินไปหลายด้านนับตั้งแต่การพัฒนาความคิดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคลัง การปกครอง การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา รถไฟ เป็นต้น ในพัฒนาบ้านเมืองในครั้งนี้มีผลดีในแง่ทำให้ชีวิตของคนไทยมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่จุดเน้นของการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านสถาบันและวัตถุเป็นหลักซึ่งยังคงเป็นจุดเน้นการการพัฒนาต่อมาทุกยุคทุกสมัยได้ทำให้สภาพทางกายภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแง่ความพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมามีไม่เพียงพอ

ในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้ออกนโยบายรัฐนิยมหรือชาตินิยมอันมีเนื้อหาให้คนไทยรักและหวงแหนวัฒนธรรมไทย และเลิกนิยมวัฒนธรรมของต่างชาติ ซึ่งวัฒนธรรมต่างชาติในที่นี้หมายถึงแต่เพียงวัฒนธรรมของชาวจีนเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ด้วย ดังจะเห็นได้จากนโยบายที่ห้ามให้ประชาชนใส่กางเกงแพรแบบจีน ห้ามเล่นเครื่องดนตรีที่สงสัยว่ามีต้นเค้ามาจากจีน เช่น ซอฮู้ ซอด้วง เพราะมิใช่วัฒนธรรมของชาติ แต่ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลกลับส่งเสริมวัฒนธรรมแบบตะวันตก เช่น การมุ่งกระโปรง กางเกง การใส่เสื้อนอก ผูกหูกระต่าย การใส่รองเท้าถุงเท้า การสวมหมวก และการให้สามีจูบภรรยาก่อนไปทำงาน ขณะเดียวกันนโยบายชาตินิยมได้ทำลายวัฒนธรรมที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของคนไทย เช่น การออกกฎหมายห้ามนุ่งผ้าหยักกรั้ง ผ้าขาวม้า ผ้าคาดอก ห้ามกินหมาก ห้ามเล่นลิเก ลำตัด ละครลิง

และร่ำเสภา เป็นต้น แท้ที่จริงแล้วการนิยมนวัตกรรมต่างชาติได้มีมาก่อนหน้านี้แล้วหลายทศวรรษ แต่ก็เป็นที่ยอมรับเฉพาะในวงชนชั้นสูงเท่านั้น จนมาถึงในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงครามการนิยมนวัตกรรมตะวันตกจึงได้แพร่หลายมาสู่ชนชั้นสามัญในรูปแบบของการบังคับให้นิยม การรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติโดยมิได้เลือกรับปรับใช้แต่พอดี และการดูแลวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย จึงเป็นการบิดเบือนอัตลักษณ์ที่แท้จริงของชาติ และส่งผลให้เยาวชนไทยรุ่นต่อๆมา มองไม่เห็น “ราก” ของวัฒนธรรมไทย ยิ่งเมื่อผนวกกับแนวคิดที่นิยมต่างชาติที่ถาโถมเข้ามาอย่างรุนแรงขึ้นทุกขณะ ก็ยิ่งทำให้ปัญหาด้านวัฒนธรรมไทยยังมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

พุทธศักราช ๒๕๐๔ เศรษฐกิจและสังคมไทยได้เข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดครั้งยิ่งใหญ่ เมื่อรัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ เศรษฐกิจไทยสู่ยุคทุนนิยมแบบเต็มขั้น และรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ทำให้รัฐบาลทุ่มเทงบประมาณเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน อันได้แก่ การสร้างถนน และการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นหลัก ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพของคนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้ผลประโยชน์จากการพัฒนาในครั้งนี้ตกอยู่กับนายทุนอุตสาหกรรมเป็นหลัก การพัฒนาอย่างไม่เท่าเทียม

ลักษณะเดียวกันนี้ยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆมา การพัฒนาที่ผิดลำดับขั้นซึ่งหมายถึงการเลือกที่จะพัฒนาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานก่อนที่จะสร้างระบบชลประทานตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ดินทำกินแก่เกษตรกรจำนวนมาก เนื่องจากการเร่งสร้างถนนหรือไฟฟ้ามิได้ทำให้เกษตรกรเพาะปลูกได้ดีขึ้น ทว่าถนนและไฟฟ้าได้ทำให้ที่ดินทำกินของเกษตรกรที่กำลังจะอดตายมีราคาเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรจำนวนมากจึงตัดสินใจขายที่ดินให้กับเจ้าของทุนรายใหญ่แล้วหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน กรุงเทพมหานครกลายเป็นแผ่นดินแห่งรุ่งอรุณของอดีตเกษตรกร แต่เพราะประชากรจากชนบทหลั่งไหลเข้ามามากเกินไปจึงทำให้ไม่มีอัตรางานมากพอที่จะรองรับเหยื่อจากการพัฒนาเหล่านั้น ผู้อพยพมาไม่มีงานทำและไม่มีที่ดินทำกิน จึงต้องทนอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครหรือไม่ก็ต้องเช่าที่ดินทำกิน หรือเป็นเกษตรกรรับจ้างให้กับเจ้าของที่ดิน การพัฒนาที่ผิดลำดับขั้นนี้จึงทำให้เกิดปัญหาที่ดินทำกินอย่างถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคกลางเป็นพื้นที่ที่เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมากที่สุด ทั้งๆที่ภาคกลางเป็นเขตที่ได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมากที่สุด

การเร่งรัดพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์นั้นทำให้เกิดการทำลายธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ป่าไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์ของเมืองไทยปัจจุบันมีเหลืออยู่เพียง ๑๘% เพราะการแผ้วถาง บุกรุกเพื่อสร้างที่ดินทำกิน สร้างถนน และสร้างเขื่อน สัตว์ป่าหลายชนิดสูญพันธุ์ และชนิดอื่นๆก็ลดจำนวนลงเรื่อยๆเนื่องจากจำนวนป่ามีน้อยลง อากาศในบริเวณตัวเมืองเต็มไปด้วยควันพิษทั้งจาก

ยานพาหนะและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่อาศัยในตัวเมือง ทำให้สุขภาพทางร่างกายเสื่อมโทรมลง เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ ด้านแหล่งน้ำตามธรรมชาติ หลายแห่งเน่าเสียไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภค หรือทำมาหากินได้ แหล่งน้ำบางแห่งมีสารเคมีปนเปื้อนจากน้ำเสียโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงโรงงานอุตสาหกรรม รับประทานเมื่อก่อนนั้นเข้าสู่ร่างกายเกิดเป็นโรคร้ายต่างๆ หรือค่อยๆสะสมในร่างกายเรื่อยๆ จนร่างกายเสื่อมโทรมและเสียชีวิตในที่สุด การมุ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์แต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดเรื่องทรัพยากรนี้ จะเป็นบทเรียนให้แก่นุษย์ในกาลต่อไปว่า ในที่สุดแล้วมนุษย์เองก็หลีกเลี่ยงหนีผลจากการบริโภคเกินพอดีไม่ได้ ผลกระทบจากการเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากจะทำลายสิ่งมีชีวิตร่วมโลกชนิดอื่นๆแล้ว ก็จะย้อนกลับมาทำลายเผ่าพันธุ์มนุษย์ในรูปแบบของปัญหามลภาวะ โรคระบาดที่เกิดขึ้นจากภาวะที่ธรรมชาติขาดสมดุล ความแปรปรวนของฤดูกาล สงครามการแย่งชิงทรัพยากรของมนุษย์ในยามที่ทรัพยากรซึ่งเป็นที่ต้องการหาได้ยากขึ้น สภาพการณ์เหล่านี้ได้เกิดขึ้นแล้วกับมนุษย์ แต่อาจยังไม่รุนแรงมากพอที่จะทำให้ทุกคนหันมาใส่ใจที่จะควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการแก้ไขอย่างจริงจัง ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้อย่างยิ่งว่า เหตุการณ์ต่างๆเหล่านี้จะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต และจะส่งผลกระทบต่ออย่างยิ่งต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจและสังคม

จากปัญหาต่างๆในสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนับได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อปัญหาสังคมในด้านอื่นๆ เนื่องจากเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความ ต้องการขั้นพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ นั่นคือการมีชีวิตอยู่รอด เมื่อมนุษย์ขาดเงินซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของการดำรงชีวิต จึงทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรนที่จะแสวงหาเงินทั้งในวิถีสุจริตหรืออาจในวิถีที่ทุจริต เช่น การปล้น จี้ ลักทรัพย์ การยกยอก น้อ โกง หลอกหลวง การขายยาเสพติด อาวุธสงคราม การขายประเวณี เป็นต้น การที่มนุษย์รู้สึกขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจนั้นนอกจากอาจทำให้หาเงินในทางทุจริตแล้วยังทำให้มนุษย์ลดทอนความใส่ใจต่อสังคมรอบตัว ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัวอันเป็นสถาบันที่จะมอบความรัก ความอบอุ่นแก่สมาชิกในสังคม เมื่อครอบครัวไม่อบอุ่นจะทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องหันไปแสวงหาความสุขและการยอมรับทางสังคมจากแหล่งอื่น ซึ่งอาจจะปรากฏเป็นปัญหาสังคมในด้าน ปัญหา ยาเสพติด การล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาการขายประเวณีโดยที่ไม่ได้ยากจน ปัญหาเพศเสรี ปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเยาวชน ฯลฯ

จุดบกพร่องของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมา ได้แก่การพัฒนาอย่างไม่เท่าเทียม การทุ่มเทงบประมาณของรัฐเพื่อปรับปรุง ส่งเสริม หรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมักกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและบริเวณตัวเมืองเป็นหลัก ทำให้ละเลยปัญหาของชาวชนบทในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายของปัญหาแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และผลประโยชน์จากการพัฒนามิได้ตกถึงคนส่วนใหญ่ของประเทศ หากแต่เป็นประโยชน์แก่นายทุนเพียงไม่กี่ราย ยิ่ง

พัฒนามากขึ้นเท่าใด ช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนรวยและคนจนยิ่งเพิ่มสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตควรมุ่งแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เน้นการแก้ไขปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังมีความยากจน รวมถึงการช่วยเหลือชนชายขอบซึ่งได้แก่ คนไร้สัญชาติ ชาวเขา ขอทาน โสเภณี คนเร่ร่อน ฯลฯ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้ว่าบางกลุ่มจะไม่มีสัญชาติ หรือประกอบอาชีพผิดกฎหมาย แต่คนต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคนไทย จึงควรมีสถานะที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือจากทางรัฐบาล อาจเป็นในด้านการส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษา นอกกระบบโรงเรียน ที่จะช่วยให้คนเหล่านี้มีความรู้ และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนให้สูงขึ้นได้

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมมีสาเหตุมาจากปัจจัยทั้งทางด้านวัตถุนิยม คือการไม่เพียงพอด้านการบริโภค การขาดแคลนปัจจัย๔ การขาดความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย และปัจจัยทางด้านจิตนิยม อันได้แก่ การขาดสัมพันธภาพอันดีระหว่างคนในสังคม และการขาดศีลธรรมจริยธรรม การแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านวัตถุนิยมมิได้หมายความว่าแก้ปัญหาอย่างไรก็ได้ให้ประชาชนร่ำรวยขึ้นเพราะการเน้นความมั่งคั่งเกินพอดีจะทำให้มนุษย์รู้สึกขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจอยู่เรื่อยๆ และจะทำให้หาช่องทางการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการทุจริต ทั้งยังทำให้มนุษย์เกิดความโลภ ปราศจากความสุขที่แท้จริง การแก้ปัญหาด้านวัตถุนิยมจึงควรมุ่งแก้ปัญหาด้านการมีอยู่มีกินของประชากร ได้แก่ การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักของคนไทย แต่เกษตรกรไทยจำนวนมากในปัจจุบันไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน หากปีใดที่เพาะปลูกไม่ได้ผล ก็จะต้องเป็นหนี้เป็นสินทั้งจากค่าพืชพันธุ์ ค่าปุ๋ย และค่าเช่าที่ดิน ทำให้เกษตรกรต้องตกอยู่ในวัฏจักรแห่งความยากจนไม่มีที่สิ้นสุด รัฐบาลควรส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรโดยการแจกพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมเพื่อให้มีพอกินควบคู่ไปกับการเกษตรเพื่อการค้า การให้ความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และการส่งเสริมอาชีพนอกฤดูกาลเกษตร เป็นต้น ด้านการส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรควรเน้นให้ประชาชนมีงานทำ และจัดให้ความรู้เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน อาจจะทำอยู่ในรูปของหลักสูตรการพัฒนาการทำงานในสถานประกอบการ หรือจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพระยะสั้น เป็นต้น หลักการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยด้านวัตถุนิยมจึงควรเน้นสร้างปัจจัยในการประกอบอาชีพเป็นพื้นฐาน

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันมิได้เกิดจากปัจจัยทางด้านวัตถุนิยมเพียงเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยทางด้านจิตนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญมากในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมาได้ให้บทเรียนแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขแล้วว่า การมุ่งเน้นตอบสนองทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียวไม่ได้ช่วยให้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมให้บรรเทาเบาบางลงได้นัก และในบางครั้งกลับยิ่งเพิ่มความร้ายแรงของปัญหามากขึ้น เนื่องจากวัตถุหรือความเจริญภายนอกไม่ได้สร้างความสุขที่แท้จริงให้กับมนุษย์ในสังคม

แท้ที่จริงแล้วจิตวิญญาณของมนุษย์ต่างหากที่จะช่วยบรรเทาหรือเพิ่มความรุนแรงในปัญหาของตัวมนุษย์ ในยามที่ภาวะภายนอกถูกกระทบ ความสุขสงบทางด้านจิตใจนี้ได้แก่ศาสนา ซึ่งจะมีศรัทธาเป็นตัวเชื่อมร้อยศาสนิกต่างๆให้เกิดความสามัคคีกัน ไม่ว่าจะเป็นคำสอนของศาสนาใดล้วนแต่มีเนื้อหาให้คนทำความดี และปรารถนาให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รัฐจึงควรสนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนา และควรปิดช่องทางอบายมุขมิให้ประชาชนหลงผิด ดังนั้นการส่งเสริมความเจริญงอกงามภายในให้ประชาชนมีศีลธรรม จริยธรรมอันดีตามหลักธรรมของศาสนาต่างๆจะช่วยจรรโลงให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขขึ้น และทำให้ปัญหาสังคมอันเกิดจากการขาดศีลธรรม จริยธรรมค่อยๆลดน้อยลง

นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านจิตนิยมยังได้แก่สัมพันธภาพอันดีระหว่างมนุษย์ ซึ่งมีทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และในระดับชาติ สัมพันธภาพในครอบครัวนับว่าเป็นด่านแรกที่จะช่วยป้องกันปัญหาสังคมได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยความรักและความอบอุ่นระหว่างบิดา มารดา บุตรและเครือญาติ ด้านสัมพันธภาพในระดับชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาสมาชิกในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในแต่ละท้องถิ่น หากมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมภายในชุมชนจะทำให้สมาชิกทั้งในครอบครัวและชุมชนมีโอกาสที่จะพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน โดยมีวัฒนธรรมเป็นตัวประสานให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในแต่ละท้องถิ่นล้วนมีวัฒนธรรมอันดีงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นต่างๆ คนในชุมชนสามารถฟื้นฟูประเพณีประจำท้องถิ่นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นมิให้เลือนหายไปตามกระแสของการพัฒนา น้ำใจไมตรีของคนในสังคมเดียวกันนี้จะเป็นพลังอันเข้มแข็งที่จะช่วยค้ำจุนสังคมไม่ว่าจะเกิดปัญหาเศรษฐกิจและสังคมรุนแรงสักเพียงไหน และสามารถผนึกแน่นรวมกันเพื่อแผ่ขยายไปสู่ความรักความปรารถนาดีในระดับชาติและระดับมนุษยชาติได้

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นปัญหาที่มีการก่อตัวและสะสมอย่างต่อเนื่องยาวนาน ยิ่งกาลเวลาผ่านไปมากขึ้นเท่าใด ปัญหาต่างๆก็ยิ่งทวีความซับซ้อนและความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรจะรีบแก้ไข เพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหาขยายตัวเพิ่มขึ้นไป แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในอนาคตควรเน้นที่ความทั่วถึงของการพัฒนาให้กระจายสู่ประชากรทุกกลุ่ม การแก้ปัญหาอย่างครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุนิยม หรือด้านจิตนิยม และมุ่งเน้นความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียง เพื่อที่จะได้ชะลอการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังจะหมดไป ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมิใช่หน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา รัฐบาลทำหน้าที่ในการวางนโยบายและสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่วนประชาชนเองก็ต้องมีความตระหนักในปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น และร่วมมือในการแก้ไขอย่างเต็มที่ โดยที่นำบทเรียนจากความผิดพลาดในการแก้ปัญหาจากอดีตมาศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

ชัยรัตน์ เจริญสิน โอปาร.วาทกรรมการพัฒนา:อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็น
อื่น.กรุงเทพฯ:วิภาษา,๒๕๔๕.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ , ชำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์,วิภัทย์ พงศ์พนิตานนท์.บันทึกการสัมมนา จอมพล
ป. พิบูลย์สงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่.กรุงเทพฯ:มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์,๒๕๔๐.

สุพจน์ ด้านตระกูล.คู่มือปฏิบัติและมรดกทางวัฒนธรรม ของ จิตร ภูมิศักดิ์ , คำนำ .นนทบุรี :
สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม , ๒๕๔๕

ภาวนาวิริยคุณ,พระ.รัฐศาสตร์เชิงพุทธ และบทวิเคราะห์ทักษิณโณมิกส์.ปทุมธานี:มูลนิธิ
ธรรมกาย,๒๕๔๖.

สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย.เศรษฐกิจกับการเมืองไทย,หน่วยที่๑-๗.นนทบุรี:สำนักพิมพ์
สุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๔๔.

.....เศรษฐกิจกับการเมืองไทย,หน่วยที่๘-๑๕.นนทบุรี:สำนักพิมพ์
สุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๔๔.

.....ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย, หน่วยที่๑-๗.นนทบุรี:สำนักพิมพ์
สุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๔๕.

.....ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย, หน่วยที่๘-๑๕.นนทบุรี:สำนักพิมพ์
สุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๔๕.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบราชการไทยกับการแก้ไขปัญหาสังคม

คนขารักศีล*

สดีศย์ สีนุญเรื่อง*

สุภักดี เทพหัสดิน ณ อยุธยา*

บทนำ

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ยังผลให้ต้องเกิดการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้ความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการบริหารปกครองประเทศของรัฐธรรมนูญ การปรับเปลี่ยนครั้งนี้ทำให้วอนนึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ประเทศสยามต้องประสบกับปัญหาจากภายในและภายนอกทั้งจากการล่าอาณานิคมจากลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกซึ่งมุ่งหมายจะยึดครองเอาดินแดน และปัญหาความล้มเหลวของระบบบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้สยามประเทศต้องปฏิรูประบบราชการเพื่อแสดงให้อารชนตะวันตกได้เห็นว่ ประเทศเรามีได้ป่าเถื่อนหรือล้มเหลวเช่นเดียวกันเมื่อมองย้อนกลับมาในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ระบบราชการเดิมของไทยก้าวไม่ทันต่อปัญหาและความเปลี่ยนแปลง รูปแบบโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ของภาคราชการไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ภาพที่เคยเกิดขึ้นเมื่อครั้งอดีตจึงย้อนกลับมาสู่ปัจจุบันอีกครั้ง การศึกษาและทำความเข้าใจถึงมูลเหตุแห่งการปฏิรูประบบราชการและผลที่ตามมาภายหลัง ทำให้เราได้รับบทเรียนที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องเตือนสติในการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันและในภาพภาคหน้าเพื่อให้ประเทศไทยมีระบบราชการที่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง ป้องกันการเกิดปัญหาจากโครงสร้างของระบบที่ขาดซึ่งคุณภาพ และเพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีเสถียรภาพที่มั่นคงและยั่งยืน

* นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบราชการไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยโบราณพระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองโดยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบพ่อลูกหรือพ่อขุนอันเป็นของไทยแท้ดั้งเดิม เป็นลัทธิธรรมราชาหรือกษัตริย์เปรียบเสมือนเป็นพระพุทธรูปเจ้าซึ่งบ่งชี้ถึงการใช้ธรรมและเมตตาธรรมเป็นฐาน ทำหน้าที่เป็นอุดมการณ์เพื่อจัดระเบียบสังคมและการปกครอง การที่พระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจสิทธิ์เด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวเริ่มมีการทำให้กษัตริย์มีความยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์เพื่อทำให้องค์พระเจ้าแผ่นดินเป็นที่เคารพยำเกรงในระบบศูนย์อำนาจสมัยกรุงศรีอยุธยาและได้มีการปฏิรูประบบการปกครองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถซึ่งได้ทรงแก้ไขวิถีทางการปกครองเดิม โดยแบ่งเป็นฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน และแบ่งความรับผิดชอบในการช่วยเหลือพระเจ้าแผ่นดิน ฝ่ายพลเรือนมีตำแหน่งเป็นสมุหนายก ฝ่ายทหารมีตำแหน่งเป็นสมุหกลาโหมและแบ่งส่วนราชการเป็นระบบจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา มีเสนาบดีรับผิดชอบ โดยประเทศไทยเองก็ยึดระบบการบริหารตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นหลักในการปกครองบ้านเมืองมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี ในยุคนี้เองที่การบริหารราชธานีใหม่ จะต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวังปัญหาเรื่องการสืบทอดอำนาจก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างสัมฤทธิ์ผล การคุกคามจากภายนอกคือพม่าก็ยังไม่สิ้นสุด ขณะเดียวกันการติดต่อกับจีนและชาติตะวันตกก็เริ่มขยายตัวขึ้น ความดีและขอบข่ายของกิจการทางการค้ารวมทั้งการไหลล้นเข้ามาของอารยธรรมตะวันตกหลังจากการเปิดประตูการค้าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เริ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น^๑ สภาพแวดล้อมอันใหม่นี้ก็ย่อมที่จะต้องพึงพาการเมืองการปกครอง ในการขับเคลื่อนกลไกแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย เพื่อที่จะทำให้สังคมนั้นปรับตัวและปรับปรุงประเทศชาติให้อยู่รอดได้

การสร้างระบบที่สำคัญและยิ่งใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ก็คือ การปฏิรูประบบการเมืองการปกครองไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เป็นการยกเครื่องการบริหารราชการแผ่นดินและทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าดังชาติตะวันตก ถ้าจะหันตามองภาพในรัชสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งได้กล่าวมาแล้วก็จะเห็นภาพว่าสังคมไทยในยุคต้นยังอยู่ในสภาพกึ่งราชอาณาจักรโบราณ โดยมีรูปแบบการปกครองแบบตะวันออกบนฐานของอารยธรรมอินเดียและจีน ซึ่งสามารถจัดการกับปัญหาทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจรวมทั้งประเด็นทางปรัชญาและค่านิยมได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อเทียบกับประเทศตะวันตกซึ่งมีการจัดองค์กรแบบทันสมัยกว่าโดยเฉพาะในเรื่อง

^๑ ลีจิต ธีรเวคิน, วิชาการการเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๕๕.

ทหารและวิทยาการในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สังคมโบราณหรือจารีตนิยมในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบแล้วอยู่ในสภาพล้าหลัง”

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นเหตุให้ประเทศต้องมีการจัดระบบราชการซึ่งแฝงอยู่ในรูปแบบการเมืองการปกครองนั้น เป็นระบบระเบียบเพื่อขึ้นมาแก้ไขและรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีหลายปัจจัยด้วยกัน สามารถที่จะสรุปได้ประการใหญ่ ๆ ๒ ประการ ดังนี้

ประการแรก ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่ก่อเกิดโดยอิทธิพลหรือการบีบบังคับหรือแนวคิดจากผู้ที่มิอำนาจเหนือประเทศเราในขณะนั้นซึ่งที่สำคัญที่สุด คือ ลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกที่ฝรั่งเศสและอังกฤษอันมีกำลังกองทัพเรือและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีแสนยานุภาพและทันสมัย ที่พยายามมุ่งยึดดินแดนสยามทุกวิถีทาง โดยก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ ขึ้นครองราชสมบัตินั้น มหาอำนาจนักล่าอาณานิคมตะวันตกยังคงไม่ละความพยายามที่จะยึดประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นของตน” และมีความพยายามที่จะครอบครองประเทศไทยถึงจุดสูงสุดเมื่อพระองค์เสด็จ ฯ ขึ้นครองราชย์สมบัติ

การดาโถมเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมทำให้เราเกิดปัญหาและวิกฤติอยู่หลายครั้งหลายคราด้วยกัน บางปัญหาเกิดขึ้นมาแต่ครั้งแผ่นดินรัชกาลที่ ๔ ก็คือ การดำเนินพระราชวิเทโศบายพระราชทานสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่ชาติตะวันตกที่เข้ามาทำสนธิสัญญานับแต่ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก นั้นหมายถึงประเทศไทยต้องยอมยกเว้นการใช้ระบบกฎหมายและการศาลไทยกับคนในบังคับของต่างชาติ แต่ให้ไปอยู่ในความคุ้มครองจากกงสุลของภายใต้กฎหมายของชาติตะวันตก ด้วยเหตุที่ว่าชาวต่างชาติรู้กฎหมายและนิติประเพณีของไทยเพียงเล็กน้อย ทั้งยังถือทิวี่ว่าตนมีอารยธรรมที่สูงกว่าจึงไม่ยอมรับนับถือกฎหมายไทย ทั้งหมดที่ประเทศไทยต้องยอมก็เพราะเพื่อประคับประคองสยามประเทศมิให้ต้องตกเป็นอาณานิคมของบรรดาประเทศตะวันตก

ลัทธิจักรวรรดินิยมเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ และมีพระราชอำนาจเด็ดขาดแล้วหลังจากการถึงแก่พิราลัยของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ในปี พุทธศักราช ๒๔๒๕ พระองค์ท่านได้ทรงทราบถึงอันตรายจากจักรวรรดินิยม โดยการบาทฑูลของเจ้านายบางส่วนอันมีเนื้อหา ซึ่งมีว่า

“...ชาติยุโรปชาติหนึ่งชาติใดจะต้องประสงค์เมืองหนึ่งเมืองใดแล้ว ต้องมีทางที่เขาเรียกว่า ยุติธรรมที่จะเอาเมืองนั้น ๆ ได้ ทางธรรมคาที่ชาติยุโรปใช้อยู่นั้นมีอยู่เป็นต้น

^๑ อ้างแล้ว, หน้า ๘๖.

^๒ สุรศักดิ์ ธรรมโม, “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวิกฤตการณ์ของสยาม”, ปิยมหาราชานุสรณ์ (กรุงเทพมหานคร : วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘

๑. อ้างว่าเป็นความกรุณาต่อมนุษย์ด้วยกันทั่วไป ต้องประสงค์ที่จะให้มนุษย์มีความสุขความเจริญแลได้รับความยุติธรรมเสมอทั่วกัน

๒. อ้างเอาความศิวิไลซ์ของชาวยุโรปแลความไม่เจริญของประเทศเอเชีย แล้วจึงเห็นต่อไปว่า ไซ้แต่เป็นการกีดขวางความเจริญของเอเชียเท่านั้นไม่ แต่ยังเป็นกีดขวางของความเจริญแห่งประเทศซึ่งเดินทางศิวิไลซ์ด้วย เป็นช่องให้ประเทศหนึ่งประเทศใดในยุโรปคิดเข้าเป็นผู้ปกครองจัดการบ้านเมืองนั้นให้เจริญเพื่อจะได้ประโยชน์ทั่วกัน

๓. ยกเอาเคาเวอนเมนต์นั้น ๆ จัดการบ้านเมืองไม่เรียบร้อย จึงมีโจรผู้ร้ายทำอันตรายต่อชีวิตแลทรัพย์สินสมบัติทั้งปวง แลอันตรายนั้นมาถึงชาวยุโรปซึ่งแสวงหาผลประโยชน์อยู่ในประเทศนั้น ๆ ด้วย จึงเป็นช่องอันหนึ่งของชาวยุโรปที่จะเข้าไปจัดการบ้านเมืองได้ เพื่อประโยชน์ที่จะได้ให้มีความสุขทั่วไปทั้งชาวยุโรปแลคนชาติอื่น ๆ แลทั้งจะกำจัดคนพาลด้วย

๔. ชาติใด ๆ ในประเทศยุโรปซึ่งมีความเจริญใหญ่โตมาแล้วและจะตั้งอยู่ได้ต่อไปก็ดี ต้องอาศัยการค้าขายเป็นกำลัง เหตุฉะนั้นบ้านเมืองใดซึ่งมีสินค้าแลทรัพย์สินแผ่นดินแต่หาได้เปิดแลคิดให้เป็นทางค้าขายเพื่อเป็นกำลังแลประโยชน์ต่อตนแลท่านไม่ ก็เป็นช่องที่ชาวยุโรปจะมาเปิดบ้านเมืองให้เป็นทางค้าขาย และบ่อแร่บ่อทองให้เป็นประโยชน์ขึ้น...”^๔

การคาดการณ์ดังกล่าวเป็นที่หวั่นเกรงของเจ้านายบางส่วนจนคิดว่าประเทศไทยจะอยู่นิ่งเฉยไม่ได้ ดังความว่า

“...อันตรายนั้นเป็นการใกล้กรุงสยามอย่างที่สุด จนมีหนังสือพิมพ์ออกความเห็นกะเวลาทำนายว่าไม่ช้าใน ๕ ปี คงจะต้องเกิดเหตุการณ์ ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณามิใช่ด้วยการตื่นตกใจ แต่เป็นความคิดเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า กรุงสยามถ้าคิดจะรักษาแล้วต้องเป็นการจำเป็นที่จะนิ่งอยู่ดังนี้ไม่ได้เลย...”^๕

ในส่วนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านทรงจะจัดการบ้านเมืองให้รอดพ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยมอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว โดยพิเคราะห์ได้จากกรณีที่ทรงมีพระราชดำรัสตอบความเห็นของผู้ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง จ.ศ. ๑๒๔๗ ซึ่งตรัสว่า

“...ในข้อความบรรดาที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่เป็นหัวใจความสำคัญทุกอย่างนั้น เราขอรับว่าความเป็นจริงดังนี้ ยกไว้แต่ข้อเล็กน้อยบางข้อซึ่งบางทีจะเป็นเข้าใจผิดไป แต่หาเห็นควรที่จะยกขึ้นพูดใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๔ คำกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ ใน ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, แผนพัฒนาการเมืองฉบับแรกของไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, ๒๕๑๘), หน้า ๘๐ - ๘๑.

^๕ เพิ่งอ้าง, หน้า ๘๓.

ที่นี้ไม่ แต่เราขอแจ้งความแก่ท่านทั้งปวงให้ทราบพร้อมกันด้วยว่า ความที่น่ากลัวอันตรายอย่างใดซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น ไม่เป็นการที่จะแลเห็นได้ขึ้นใหม่ของเราเลย แต่เป็นการได้คิดเห็นอยู่แล้วทั้งสิ้น...”^๖

นับว่าเป็นการคิดตรงกันทั้งพระเจ้าแผ่นดินและขุนนางที่มองว่าลัทธิจักรวรรดินิยมนั้นเป็นอันตรายยิ่งนักต่อสังคมไทย อันถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่คนไทยทั้งหลายมิได้ก่อกำเนิดขึ้น แต่เป็นเพราะชาติตะวันตกได้พยายามที่จะใช้ความถือดีว่าตนสูงส่งกว่าชาติอื่น ๆ ในเอเชียและหวังเพื่อที่จะยึดครองเป็นอาณานิคมของตน จึงถือได้ว่าปัญหาการล่าอาณานิคมเป็นปัจจัยอันเกิดจากภายนอกสังคมไทย ที่ระบบราชการจะต้องมารองรับปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว

ประการที่สอง ปัจจัยภายใน ปัญหาความไม่มั่นคงในพระราชอำนาจ แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติในฐานะเป็นสมมุติราชที่พระองค์มีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองแผ่นดิน แต่ในตามความเป็นจริงแล้วอำนาจดังกล่าวก็หาได้อยู่ที่พระองค์ไม่ เมื่อสังเกตได้จากพระราชหัตถเลขาของพระองค์ท่านที่พระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร จูจะสะท้อนความคิดและความรู้สึกของพระองค์ท่านยามนั้นได้เป็นอย่างดี

“...เปรียบเสมือนคนที่ศีรษะขาดแล้ว จับเอาแต่ร่างกายขึ้นตั้งไว้ในที่สมมติษัตริย์ เหลือที่จะพรรณนาถึงความทุกข์อันต้องเป็นกำพร้าในอายุเพียงเท่านั้นและความหนักของมงกุฎอันเหลือที่จะทานไว้ได้ ที่มีศัตรูซึ่งมุ่งหมายอยู่โดยเปิดเผยรอบข้างทั้งภายในและภายนอก หมายเอาทั้งกรุงเองและต่างประเทศ ทั้งโรคภัยในกายเบียดเบียนแสนสาหัส...”^๗

เป็นช่วงแรกที่พระองค์ขึ้นครองราชย์ขณะมีพระชนม์มายุเพียง ๑๕ พระชันษา และโดยที่ทรงพระเยาว์จึงได้มีการแต่งตั้งให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ซึ่งขณะนั้นเป็นเสนาบดีกรมกลาโหม เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ ทรงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบทั้งอำนาจทางการเมือง ประสพการณ์ วัย ความมั่งคั่งและสมัครพรรคพวก อำนาจส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และเสนาบดีตระกูลบุญนาคซึ่งเป็นคนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แทบทั้งสิ้น การอยู่ในราชสมบัติของพระองค์ช่วงที่มีผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน พระองค์จึงทรงอยู่ในฐานะที่คับแค้นพระทัยเป็นอย่างมาก ทรงรับสั่งว่าเป็นระยะที่พระองค์เปรียบเสมือนคนศีรษะขาด ไร้ญาติมิตร และฐานะทางการเมืองของพระองค์เปรียบเสมือนตะเกียงริบหรี่ที่จวนจะดับ นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหา เป็นการที่พระราชอำนาจมิได้รวมอยู่ที่พระองค์แต่เพียงผู้เดียว แต่กระจัดกระจายอยู่กับเสนาบดีอื่น ๆ ทำให้ภาพรวมของการบริหารราชการแผ่นดินนั้นอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคง หรือ การเมืองไม่มีเสถียรภาพนั่นเองเมื่อเทียบกับปัจจุบัน

^๖ พระราชดำรัสตอบความเห็นของผู้จะให้เปลี่ยนการปกครอง จศ. ๑๒๔๗ ใน ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, แผนพัฒนาการเมืองฉบับแรกของไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๑๑๗.

^๗ สุรศักดิ์ ธรรมโม, “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวิกฤตการณ์ของสยาม,” ปิยมหาราชานุกรณ์, อ่างแก้ว, หน้า ๘.

ปัญหาความล้มเหลวของระบบบริหารราชการแผ่นดิน รูปแบบของระบบบริหารราชการแผ่นดินของสยามประเทศก่อนหน้านั้นเป็นรูปแบบที่ทำให้เอกภาพของชาติ ตั้งอยู่บนรากฐานที่ไม่มั่นคง อีกทั้งเป็นระบบการบริหารที่ล่าสมัยขาดประสิทธิภาพมีการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสับสน การควบคุมและการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางไม่สามารถทำได้ ถ้าพิจารณาการจัดระบบบริหารราชการส่วนกลางจะพบว่ามี ความสับสนและก้าวก่ายกันในการบริหารราชการ เนื่องจากงานฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนแยกกัน ไม่ได้เด็ดขาด การแบ่งงานระหว่างกรม กองต่าง ๆ ไม่แน่นอน เช่น สมุหนายกซึ่งน่าจะเป็นหน่วยงานด้านพลเรือนกลับมีทหารของตนเองและต้องคอยเก็บภาษี หรือสมุหพระกลาโหมแทนที่จะควบคุมทหารอย่างเดียวกั้คุมหัวเมืองทางใต้และดูแลภาษี เหล่าพร้อมกันไป ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบบริหารราชการส่วนกลางนี้ยังปรากฏในพระราชดำรัสของล้นเกล้าฯ ๑ รัชกาลที่ ๕ ที่ทรงแถลงเพื่อแก้ไขการปกครองแผ่นดินว่า

“...ในเสนาบดี ๖ ตำแหน่งนี้ เมื่อตกลงมากับภายหลังตามกาลที่เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ บางกรมก็มีการเหลือล้นจนทำไม่ไหว บางกรมก็ไม่มีอะไรจะทำ บางกรมก็มีผลประโยชน์มากเกินไป บางกรมก็ไม่ได้ผลประโยชน์อันใดพอแก่การที่ต้องทำ เพราะการที่ไม่สม่ำเสมอทั้งกระบวนการและผลประโยชน์ เช่นนี้ ราชการจึงได้ค้างสะสมด้วยการมากเหลือแรงที่จะทำ และไม่เป็นประโยชน์พอที่จะมีน้ำใจทำ...”^๔

ความสับสนและหละหลวมในระบบการบริหารราชการแผ่นดินของสยามในช่วงนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดปัญหาในสยามประเทศในขณะนั้นไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง และการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้าแทรกแซงได้โดยง่าย

ระบบการบริหารจัดเก็บภาษีอากรและการคลังของสยามประเทศ มิได้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาปรับปรุงบ้านเมืองและเสริมสร้างพระราชอำนาจให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากขาดหน่วยงานกลางที่ควบคุมดูแลการจัดเก็บรักษาและใช้เงินรายได้โดยมีประสิทธิภาพ พระมหากษัตริย์ไม่สามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของเจ้าพนักงานขุนนางผู้ดูแลการจัดเก็บภาษีของรัฐ และเจ้าภาษีอากรเอกชน (ชาวจีน) ให้อยู่ในระเบียบกฏเกณฑ์ได้^๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายในเรื่องการจัดเก็บภาษีในรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวงว่า

^๔ เฟิ่งอ้าง, หน้า ๑๐ - ๑๑.

^๕ เฟิ่งอ้าง, หน้า ๑๔.

“...แต่เดิมต้นราชการนั้นถือได้ว่าเงินทุนนั้นหาแทบไม่ได้เพราะว่าระบบในการเก็บภาษีในยุคก่อนนั้นขึ้นอยู่กับตัวเจ้าภาษีนายอากรแต่ละรายที่เก็บเงินมา ก็ได้ผลประโยชน์กับผู้เก็บภาษีอากรมากกว่ารัฐบาล...”^{๑๐}

ปัญหาข้างต้นก่อให้เกิดผลเสียที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ เงินรายได้ของรัฐไม่เพียงพอจากรายจ่าย ทั้งนี้เพราะเมื่อการเก็บภาษีอากรแยกย้ายไปขึ้นกับกรมต่าง ๆ เงินภาษีอากรที่กรมเหล่านี้นำส่งกรมพระคลังเป็นเงินที่หักค่าใช้จ่ายออกไปแล้ว ทำให้เหลือเงินน้อยมากและไม่สามารถรู้ได้ว่าจริง ๆ แล้วจัดเก็บภาษีได้มากเท่าไร นอกจากนี้เจ้าภาษีนายอากรเมื่อเก็บเงินได้แล้วมักจะนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ทำให้รัฐมีเงินติดค้างอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นหลายชนิด แต่จำนวนเงินที่ได้กลับลดลงไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายบำรุงประเทศ

ปัญหาการมีทาส ประเพณีการมีทาสได้ครอบงำสยามประเทศอยู่เป็นเวลาหลายศตวรรษที่บรรดาขุนนางและผู้มีอันจะกินจำเป็นต้องมีบริวารและอาจมีพวกอึดคักขัดสนมาขอพึ่งบารมีและยอมตัวเป็นทาสรับใช้ จนกลายเป็นระบบทาส^{๑๑} เมื่อล่วงเลยมาเมื่ออารยประเทศทั้งหลายได้ยกเลิกประเพณีนี้ไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของโลก ซึ่งได้มีผลกระทบต่อสังคมสยามทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าไม่เหมาะสมนั้นมีทั้งมาจากลักษณะทั้งภายนอกและภายในประเทศ คือ

ความไม่เหมาะสมจากสภาพภายนอก เพราะสังคมในประเทศตะวันตกยอมรับความเสมอภาคและคุณค่าของการเป็นมนุษย์ การมีทาสในสยามประเทศจึงแสดงให้เห็นถึงความป่าเถื่อนล้าหลังของบ้านเมืองที่มีอยู่ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศและอาจเป็นข้ออ้างในการเข้ามาแทรกแซงของลัทธิล่าอาณานิคม และการใช้ทาสมาเป็นระบบการใช้แรงงานแทนที่จะเป็นการจ้างแรงงานก็เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในสายตาชาว ตะวันตก

ส่วนความไม่เหมาะสมภายใน ได้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ อันแสดงถึงความไม่สงบเรียบร้อยทางสังคมเนื่องจากการมีทาสหลบหนีมีมากขึ้น แสดงถึงความขัดแย้งในสังคม ความกดดันของชนชั้น และความไม่ยุติธรรมในสังคมที่ทวีมากขึ้น อีกทั้งการเป็นทาสนั้นไม่เป็นการส่งเสริมช่างฝีมือในการทำงาน เพราะมิได้รับการฝึกฝนความรู้และความชำนาญตลอดจนการมีความคิดริเริ่มในทางเศรษฐกิจ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๐} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปฏิรูปบ้านเมือง,” ปฐมหาราชานุสรณ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๕), หน้า ๘.

^{๑๑} บัญชา แก้วทอง, การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๘๒.

ประการสุดท้ายการมีทาสซึ่งเป็นการส่งเสริมให้คนไม่รู้จักทำมาหากินซึ่งไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้เกิดต่อการพัฒนาประเทศแต่อย่างใด^{๑๒}

ปัญหาข้อบกพร่องของระบบกฎหมายและการศาลที่ล้าสมัยแตกต่างจากอารยประเทศไม่เป็นหลักประกันความยุติธรรมให้กับคนในชาติและชาวต่างประเทศ บทลงโทษที่รุนแรง ทารุณ ดุริยทฎหมายกระจายอยู่หลายแห่งทำให้การพิจารณาล่าช้า คดีค้างคั่ง ไม่สามารถรองรับความเจริญทางการค้าการพาณิชย์และสภาพสังคมได้ มีหน่วยงานในการพิจารณาคดีมากเกินไปสังกัดของศาลแยกไปอยู่หลายกรมทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ยุติธรรม ระบบการให้สินบนแก่ผู้พิพากษาฝังกฎแต่อดีต ปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้สยามประเทศต้องถูกกดดันจากจักรวรรดินิยมตะวันตก เสียดีทรธิสภาพนอกอาณาเขต ก่อให้เกิดความยากลำบากในการปกครองประเทศ และเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ บางกรณียังเกิดความขัดแย้งกับต่างชาติจนเป็นเงื่อนไขที่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของสยามประเทศ วิธีเดียวที่สยามประเทศจะอยู่รอดได้^{๑๓} ก็คือ การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลให้อยู่ในระดับที่จักรวรรดินิยมตะวันตกพอใจ

ปัญหาด้านการศึกษาและบุคลากรที่มีคุณภาพ สถานะภาพการศึกษาของสยามประเทศในขณะนั้นยังถือได้ว่าอยู่ในสภาพล้าหลัง ยังไม่มีระบบที่แน่นอน ผู้ที่ได้รับการศึกษามีน้อย ดังพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๘๘ มีความตอนหนึ่งว่า

“...ในพระราชอาณาจักรนี้และพระราชอาณาจักรอื่นใกล้เคียงก็ยังเป็นชาวบ้านชาวป่า... ชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวงก็เป็นคนปะปนกันหลายเพศ หลายภาษา ถิ่นศาสนา และนอกรีตต่าง ๆ กัน ใช้ตัวหนังสือต่างกันอ่านกันได้ตามแต่พวก ๆ หนังสืออย่างหนึ่งในภาษาหนึ่งจะอ่านกันให้เข้าใจตลอดไปก็ไม่ได้คนที่รู้หนังสือ ได้นั้นมีน้อยกว่าที่ไม่รู้หนังสือหลายเท่า...”^{๑๔}

ครั้นจะส่งคนไปศึกษาต่างประเทศก็มีค่ากล่าวกันอยู่ว่า เหมือนอย่างกับไปตักน้ำมาจากที่ไกลแล้วนำมาตรวจราดในพื้นที่ดินที่นาที่แห้งแล้งก็ถูกกลืนไปหมด คือกว่าจะนำมาได้ก็ยากลำบากแล้วก็เหมือนทับถมกันเข้ามาไม่สามารถที่จะทำงานได้จริงจังกมาก จึงต้องเริ่มต้นที่ระบบการศึกษานี้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๒} วรเชษ จันทรศร, การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕ - ๑๗.

^{๑๓} เฟิงอั้ง, หน้า ๒๔.

^{๑๔} วุฒิชัย พูลศิลป์, “การปฏิรูปการศึกษาสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๕,” กระทรวงศึกษาธิการ ๒๐๐ ปี ของการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬุสภา, ๒๕๒๖).

ปูพื้นฐานให้ทุกคนในประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันแล้วแต่ความสามารถของตน และคนเหล่านั้นก็จะเป็นกำลังในการรับราชการหรือพัฒนาต่อไปในขั้นต้น^๕

บทบาทของระบบราชการภายหลังการปฏิรูปกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมสยามประเทศที่มีปัจจัยในการก่อเกิดปัญหาจากภายนอกประเทศและภายในประเทศเอง ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะต้องทรงปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมชาติตะวันตกและช่วยให้เกียรติภูมิของประเทศดีขึ้นในทรรศนะของชาวตะวันตก อันจะส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรวมถึงเอกราชของชาติ และจะต้องปฏิรูปโครงสร้างภายในในการบริหารประเทศให้มีประสิทธิภาพและให้พระมหากษัตริย์สามารถควบคุมการปฏิบัติของมุลนายได้ ซึ่งจะเป็นทางที่จะทรงได้พระราชอำนาจกลับคืนมา อีกทั้งจะต้องปฏิรูปวัตรปฏิบัติของระบบราชการใหม่ให้มีลักษณะของความสำเร็จ ยุติธรรมและการแสวงหาความรู้เป็นสำคัญ

จะว่าไปแล้วแม้ขณะมีปัญหานี้ระบบราชการที่มีอยู่ในขณะนั้นก็มีส่วนในการแก้ไขปัญหานั้น แต่รูปแบบของระบบราชการเองที่มีอยู่ในขณะนั้นอาจจะไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้น ระบบราชการจึงต้องทำการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เราเรียกกันว่า การปฏิรูประบบการบริหารแผ่นดินหรืออาจเรียกว่า การปฏิรูปการปกครอง

ในช่วงระยะแรกของการแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นในการปฏิรูปนั้นก็ย่อมมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เพราะการที่ผู้ถูกกระทำนั้นเคยมีอำนาจอยู่แต่เดิม เมื่อมีการจัดระเบียบก็ทำให้อำนาจผลประโยชน์ที่ดินเคยมีอยู่นั้นเสียไป

โดยในช่วงต้นของการแก้ไขปัญหาก็ได้ดำเนินการมีลักษณะของการลดอำนาจของขุนนางโดยเฉพาะอย่างยิ่งตระกูลขุนนาง โดยทรงได้ปรับปรุงด้านการคลังก่อนด้านอื่น ๆ เนื่องจากทรงเห็นว่าระบบการจัดเก็บรายได้ของรัฐมีความหละหลวม ทำให้รายได้ของรัฐรั่วไหลเป็นอันมาก จึงโปรดเกล้าให้การจัดเก็บรายได้กระทำรวมอยู่ที่เดียวกัน คือ หอรัษฎากรณพิพัฒน์ มีการควบคุมการเบิกจ่ายเงินเป็นระบบ และให้มีการจัดทำงบประมาณของแต่ละกรมกองด้วย^๖ ทำให้การรั่วไหลทางการเงินลดลงไปได้มาก ซึ่งแม้การปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีอากรและการคลังในครั้งนี้อาจจะมีข้อบกพร่องบางประการที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ถูกลงไปด้วยดี แต่โดยรวมแล้วการปฏิรูปนี้ได้ช่วยให้การจัดเก็บภาษีอากรมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากกว่าเดิม ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของ

^๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปฏิรูปบ้านเมือง,” ปิยมหาราชานุสรณ์, อังแล้ว, หน้า ๘.

^๖ วรเชษฐ์ จันทรร, การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๓๔), หน้า ๖.

ประชาชนและเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เสริมสร้างความมั่นคงทางการเมืองของชาติ รัฐบาลจึงมีรายได้เพิ่มมากขึ้นพอที่จะพัฒนาประเทศ^{๑๑}

นอกจากนั้นพระองค์ท่านได้ทรงตั้งสภาที่ปรึกษาขึ้นประกอบด้วยสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินและสภาที่ปรึกษาในพระองค์สภาองคมนตรี เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงภายในประเทศ การปฏิบัติหน้าที่ของสภาที่ปรึกษาได้มีส่วนช่วยให้การจัดการจัดระเบียบด้านการคลังบรรลุผล และสามารถลดรายจ่ายของตระกูลขุนนางลงได้ระดับหนึ่ง อีกทั้งได้จัดให้มีธรรมเนียมวัตรปฏิบัติโดยเน้นความยุติธรรม ความสุจริต การไม่เห็นแก่พวกพ้องและอำมิตร และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

การปรับปรุงระบบบริหารราชการดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคลังนั้นได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และกรมพระราชวังบวรสถานมงคลอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากการปรับปรุงที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของบุคคลเหล่านี้และพวกพ้องของตน การเคลื่อนไหวต่อต้านการปรับปรุงประเทศของกลุ่มการเมืองทั้งสองจึงเป็นไปได้เพื่อปกป้องและช่วงชิงผลประโยชน์ที่ตนได้สูญเสียไปกลับคืนมา แต่การปรับปรุงประเทศดังกล่าวไว้ว่าจะมีเฉพาะผู้ต่อต้านเท่านั้นยังคงมีกลุ่มสนับสนุนเช่นกันซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินและสภาที่ปรึกษาในพระองค์ ในการช่วยเหลือพระองค์อย่างสำคัญในการตั้งพระราชอำนาจของพระองค์กลับคืนมา^{๑๒}

การยกเลิกระบบจตุสดมภ์และการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน เป็นการปรับปรุงระบบราชการเพื่อการแก้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่พระองค์ทรงทำ เพื่อให้เกิดเอกภาพในชาติสร้างระบบบริหารให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ เน้นการควบคุมและการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางโดยทำเป็นรูปแบบการบริหารงานเป็นกระทรวงออกเป็น ๑๒ กระทรวง ทำให้ลดการซ้ำซ้อนการก้าวก้ำกั้นดังที่ปรากฏในระบบบริหารราชการแบบเดิม และสามารถสร้างฐานอำนาจการบริหารขึ้นมาใหม่เพราะว่าครั้งหนึ่งของเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ประกอบด้วยพระเจ้าน้อยยาเธอเสียดกว่าครั้ง เสนาบดีที่เหลือก็เป็นบุคคลที่ทรงไว้วางพระทัย ทำให้การบริหารราชการและการแก้ปัญหาของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ปัญหาการเมืองภายในสยามประเทศก่อให้เกิดการกบฏและความไม่เป็นธรรมในสังคม พระองค์ก็ยกเลิกระบบทาสได้สำเร็จ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในแง่การเมืองการเลิกทาสทำให้เกิดความเสมอภาคเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพความเป็นมนุษย์ ทำให้นานาอารยประเทศยอมรับประเทศไทยมากขึ้น ลดเงื่อนไขการเข้าแทรกแซงของลัทธิล่าอาณานิคม ส่วนในแง่เศรษฐกิจทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนา

^{๑๑} วรเชษฐ์ จันทรรณ, การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย, อังแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๑๒} วรเชษฐ์ จันทรรณ, การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย, อังแล้ว, หน้า ๑.

เศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีเสรีภาพในการทำมาหากินและได้พึ่งตนเอง และมีความคิดริเริ่มมากขึ้น รัฐมีรายได้จากภาษีอากรมากขึ้น และสามารถนำรายได้นั้นไปพัฒนาประเทศ ทำความเจริญให้กับบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น ในด้านสังคมทำให้การกดขี่และความขัดแย้งในสังคมน้อยลง การเลื่อนชั้นทางสังคมเป็นไปได้มากขึ้นและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติสูงขึ้น ความสำเร็จของการเลิกทาสซึ่งนับเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่^{๑๖}

การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลได้ทรงให้ความสำคัญกับงานปฏิรูปกฎหมายและการศาลเป็นอันดับแรกๆ เพราะปัญหาอันเกิดจากการขยายการใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตมีผลต่อการบริหารประเทศมากขึ้น ฉะนั้นทางเดียวที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ คือจัดระบบกฎหมายและศาลไทยให้อยู่ในระดับที่ชาติตะวันตกยอมรับ โดยปรับปรุงศาลยุติธรรมทำให้ศาลมีระเบียบมากขึ้น มีการปฏิรูปกฎหมายโดยปรับกฎหมายให้เป็นระบบโดยใช้ระบบประมวลกฎหมายเหมือนกับประเทศตะวันตก เช่น อังกฤษ ซึ่งทำให้กฎหมายไทยอยู่ในระดับประเทศตะวันตกพอใจมากขึ้น อันเป็นความสะดวกรวดเร็วกว่าประเทศไทยในการเจรจาขอเอกราชทางกฎหมายและการศาลในเวลาต่อมาและยังช่วยเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้และการศึกษากฎหมายอีก เพราะกฎหมายถูกจัดเป็นระบบระเบียบ

ระบบราชการไทยในสมัยปัจจุบัน

เป็นเวลากว่ากว่าร้อยปีนับแต่มีการสร้างระบบราชการให้มีความชัดเจนและสอดคล้องในการที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับว่าระบบราชการที่ผ่านมามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินไปซึ่งความดำรงอยู่ของประเทศไทย โดยแต่ไหนแต่ไรมาระบบราชการได้ปฏิบัติภารกิจการบริหารราชการแผ่นดินสร้างความเจริญให้แก่สังคมและประเทศชาติ แต่ปัจจุบันต้องเผชิญกับสภาวะใหม่ทั้งในทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ทั้งอยู่ในลักษณะของสังคมยุคข่าวสารข้อมูลและยุคโลกาภิวัตน์

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในปัจจุบัน

ถ้าหากเรามองย้อนกลับไปเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ จะเห็นได้ว่าในช่วงนั้นสังคมไทยเกิดวิกฤติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง แล้วเราก็พยายามที่จะนำระบบราชการมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อเทียบกับระบบราชการในช่วงนั้นแล้วเป็นไปได้ยากที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของประเทศไทยให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจึงต้องพิจารณากันว่า จะทำอะไรจึงจะทำให้ระบบการปกครองอันมีส่วนราชการเป็นแกนหลักในการแก้ปัญหานี้ สามารถแก้ไขปัญหาของสังคมไทยที่เกิดขึ้นได้ สิ่งที่ชาวไทยคิดตรงกันขณะนั้นก็คือจะต้องปฏิรูปการเมือง การปกครองให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงของปัญหา

^{๑๖} วรเชษฐ์ จันทรร, การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๔๓.

สังคม โดยหลังจากนั้นก็ได้มีการปฏิรูปอย่างจริงจัง โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่เรียกว่า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพื่อที่จะเป็นแม่บทในการปฏิรูปการเมืองการปกครองเสียใหม่ ซึ่งหลังจากนั้นประเทศไทยก็ได้มีการปฏิรูประบบราชการ โดยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมใหม่ อีกทั้งยังมีการปฏิรูปการทำงานขององค์กรและบุคลากรของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากเราแบ่งช่วงก่อนที่จะมีการปฏิรูป คือ ก่อนพุทธศักราช ๒๕๔๐ และหลังจากนั้นเป็นช่วงของการปฏิรูประบบราชการ เราจะสามารถค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้มี ๒ ปัจจัย คือ

ประการแรก ปัจจัยภายนอก คือ การหลั่งไหลเข้ามาของการค้าเสรีหรือระบบทุนนิยมที่มีความรุนแรงเป็นอย่างมาก อีกทั้งไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งกลายเป็นยุคของโลกไร้พรมแดน ข่าวสารที่ได้รับข้อมูลจากประเทศต่างๆ ในลักษณะของเครือข่าย ทั้งทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ ทางอินเทอร์เน็ต ส่วนดังกล่าวก็มีผลทำให้ระบบราชการมีการตื่นตัว เมื่อมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง หน่วยงานราชการบางหน่วยงานก็ต้องจำเป็นที่จะสวมบทพ่อค้าโดยมีการปรับองค์กร ปรับการบริหาร บุคลากร ปรับเครื่องใช้เครื่องมือที่จะต้องตามทันการค้าของโลก เช่น กระทรวงการต่างประเทศต้องปรับเปลี่ยนกลายเป็นนักการทูตที่มองหาดลาดให้กับประเทศชาติ ให้กับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ เพื่อจะได้เงินตราเข้าประเทศ

เราปฏิเสธไม่ได้ว่า การเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งก็มาจากระบบราชการที่ล่าช้า เพราะระบบราชการเองในขณะนั้นมีความพยายามที่จะดึงการลงทุนจากต่างประเทศไปในแนวทางเดียวกัน คือ เชื้อเรื่องตลาดที่มีการควบคุมน้อยที่สุด ปล่อยให้เอกชนเล่นบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เร่งการค้า การลงทุน และปล่อยเสรีทางการเงินให้เกิดอย่างรวดเร็ว มีการปล่อยเสรีทางการเงินและยกเลิกระเบียบข้อบังคับที่สำคัญๆ ทั้งหมดของระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา^{๑๐} เมื่อประสบกับนักเก็งกำไรที่นำโดยนายจอร์จ โซรอส มองเห็นโอกาสทอง เขาก็ก้าวเข้ามาทำการเก็งกำไรจำนวนมหาศาลจากการซื้อเงินบาท และในที่สุดเมื่อรัฐบาลต่อสู้กับการเก็งกำไรเงินบาทไม่ได้ ก็ต้องประกาศลดค่าเงินในที่สุด ประเทศไทยก็ได้ขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยเราจะต้องแก้วิกฤตการณ์ตามคำแนะนำขององค์กรดังกล่าวรวมทั้งมีการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายอันเคร่งครัดต่อชาวต่างชาติให้มีความอ่อนคลายมากยิ่งขึ้น ถือได้ว่าเป็นความโชคร้ายที่เราได้สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และสิทธิที่จะกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหัพภาคของประเทศไปแล้ว^{๑๑}

^{๑๐} วอลเดน เบลโลและคณะ, โศกนาฏกรรมสยาม การพัฒนาและแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^{๑๑} วอลเดน เบลโลและคณะ, เพิ่งอ้าง, หน้า ๑.

อีกทั้งทางด้านมิตินานาชาติเมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเปิดกว้างออกสู่นานาชาติมากขึ้นเป็นลำดับ การเปิดการค้าแบบเสรีและการกีดกันทางการค้า ซึ่งดำเนินอยู่คู่ขนานในระบบเศรษฐกิจโลกส่งผลให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบระหว่างประเทศ บังคับดังกล่าวได้สร้างแรงกดดันให้กับประเทศต่างๆต้องปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าของตน จึงจำเป็นที่ประเทศไทยต้องเร่งเพิ่มขีดความสามารถในการเจรจาทางการค้าโดยดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมและบูรณาการอีกทั้งต้องสร้างความพร้อมและความรอบรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาวัตกรรมของตนเองอย่างเหมาะสมควบคู่ไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีโดยเฉพาะระบบราชการอันเป็นตัวจักรที่สำคัญ

ประการที่สอง บังคับภายใน บังคับที่ประเทศไทยต้องมีการสร้างระบบราชการให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาสังคมไทยซึ่งจะมีผลมาจากปัจจัยภายนอกเท่านั้น ปัญหาภายในสังคมไทยเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบราชการให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันมากขึ้น

ปัญหาทางด้านการเมือง ที่ข้าราชการการเมืองและข้าราชการทั่วไปร่วมกับผู้มีอิทธิพลทั้งหลายแสวงหาผลประโยชน์จากการพัฒนาประเทศชาติ มีการจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรของประเทศเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ทำให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน การใช้อำนาจไม่เป็นธรรม ผลประโยชน์มิได้ตกแก่ประชาชนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้มีการปฏิรูปทางการเมืองในพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นและเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบราชการ โดยเฉพาะเจตนาธรรมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้มุ่งเน้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมถึง การปรับปรุงโครงสร้างสถาบันการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น กระแสความเป็นประชาธิปไตยมีผลเป็นการเสริมสร้างพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ระบบราชการเองก็จะต้องพัฒนาขีดความสามารถเพื่อเป็นที่พึ่งและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนเพื่อให้เกิดระบบการปกครองของประชาชนเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

ปัญหาทางด้านสังคม จากการประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง ๔ ทศวรรษที่ผ่านมาชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล ประสบความสำเร็จเฉพาะในเชิงปริมาณแต่ขาดคุณภาพ การพัฒนาทางด้านสังคม ซึ่งยังประสบกับปัญหาที่เรื้อรังอยู่หลายด้าน โดยเฉพาะการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ คุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและวิทยาการสมัยใหม่ ฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยยังอ่อนแอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรมรวมทั้งความสามารถในการจัดการธุรกิจยังด้อยประสิทธิภาพขณะที่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ความยากจน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความ

รุนแรงสร้างความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ความอ่อนแอของสังคมไทยที่ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านศีลธรรมและปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้นด้วย^{๒๒}

ประเทศไทยภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดปัญหาอันมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกและภายในเองดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เราจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นของสังคม โดยใช้ระบบราชการเป็นเครื่องมือและต้องจำเป็นที่จะพัฒนาระบบราชการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในส่วนจุดอ่อนของระบบราชการที่สั่งสมกันมาเป็นเวลานานและเร่งพัฒนาขีดสมรรถนะและเสริมสร้างความเข้มแข็งอันจะช่วยทำให้ระบบราชการสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวหน้าและก้าวข้ามออกจากระยะวิกฤติและการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองให้ลุล่วงไปด้วยดี รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกได้ ดังกล่าวมาแล้วว่าเมื่อเกิดปัญหาสังคมขึ้นระบบราชการไทยได้เข้าไปแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างไร แต่เราต้องยอมรับว่าระบบราชการของไทยมิได้มีความพร้อมต่อปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยเหตุที่มีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบราชการ ที่มีโครงสร้างที่ใหญ่โตครอบงำอยู่หลายชั้น ทำให้ภายในโครงสร้างของหน่วยงานราชการหลายแห่งมีบทบาทหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน การบริหารราชการแผ่นดินในแบบเดิมนั้นไม่สามารถตอบสนองและรองรับความซับซ้อนและพลวัตของการบริหารกิจการบ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง ปัญหาด้านการขยายตัวของหน่วยงาน ที่มีมากมายหลายหน่วยงานแต่ไม่มีความกระชับและมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม ปัญหาด้านคุณธรรมของบุคคลโดยมีการทุจริต ฉ้อโกงอันเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายที่สังคมวางไว้

ประการที่สี่ ปัญหาด้านกฎหมายและวิธีปฏิบัติงานระเบียบเกี่ยวกับราชการในปัจจุบันมีขั้นตอนมาก วิธีปฏิบัติบางอย่างล้าสมัยไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุการแก้ปัญหาคับคั่งในปัจจุบันจึงต้องปฏิรูประบบราชการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเสียก่อน โดยเห็นได้ว่าการปฏิรูประบบราชการเริ่มมาตั้งแต่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๕ วรรคแรก ตอนที่ ๓ ที่ว่า “รวมทั้งจัดระบบราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน” นั่นก็คือ ต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้ราชการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพนั้นก็เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

^{๒๒} คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๑ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๖), หน้า ๕ - ๖.

รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ก็ได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบราชการ ไว้ในการแถลงนโยบายรัฐบาลต่อรัฐสภาว่าจะ

“ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพให้มีโครงสร้างที่กระชับเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ”

โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบราชการ ก็จะต้องพัฒนาระบบราชการไทยให้มีความเป็นเลิศ สามารถรองรับกับระบบพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและประโยชน์สุขของประชาชน มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่ใหญ่เทอะทะและซ้ำซ้อนให้กระชับรัดกุม ระบบการเงินและการงบประมาณให้มีความละเอียดและเคร่งครัด สร้างระบบบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทนให้เป็นมาตรฐานสากลดึงดูดคนให้อยากทำงาน ปรับเปลี่ยนกระบวนการ วัฒนธรรมและค่านิยมให้เอื้อต่อการพัฒนาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งสร้างระบบราชการให้ทันสมัยรวดเร็วถูกต้องและเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปรับเปลี่ยนจากการเป็นเจ้าขุนมูลนาย การทำงานแบบดั้งเดิมให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการวิธีการทำงานข้างต้น จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงแค่ปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเหมือนเช่นที่เคยเกิดขึ้น แต่หากเป็นการพลิกโฉมหน้าระบบราชการให้เป็นระบบที่พึงประสงค์ของประชาชน เป็นระบบที่มองงานราชการเป็นงานบริการประชาชน ไม่ใช่งานเจ้านายประชาชน

บทบาทของระบบราชการภายหลังการปฏิรูปกับการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบัน

ดังกล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะยุคสมัยใดระบบราชการก็ยังเป็นเสาหลักที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาของประเทศไม่ว่าจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือล่าช้าก็ตาม แต่สิ่งที่ประชาชนนึกถึงเสมอก็คือ ราชการโดยการดำเนินไปของระบบราชการในการแก้ไขปัญหาสังคมนั้นความรวดเร็วหรือล่าช้า เหมาะสมกับปัญหาและสถานการณ์หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับฝ่ายรัฐบาลหรือผู้นำประเทศที่จะผลักดัน กระตุ้น สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหรือไม่ นอกเหนือไปจากคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวข้าราชการเอง เปรียบเสมือนข้าราชการเป็นรถโดยสาร รัฐบาลเป็นคนขับ ประชาชนเป็นผู้โดยสาร ถ้าเครื่องยนต์ดีคนขับชำนาญทางก็สามารถจะนำพาประชาชนไปถึงจุดหมายได้เร็ว แต่หากเครื่องยนต์เสียหรือคนขับรถไม่ชำนาญทางก็ทำให้การโดยสารของประชาชนไปไม่ถึงจุดหมายได้ช้าลง

ระบบราชการไทยในปัจจุบันก็เปรียบเหมือนรถโดยสารที่เครื่องยนต์เก่าแต่ถูกยกเครื่องใหม่ให้มีกำลังแรงขึ้นและใช้งานได้ บทบาทของระบบราชการไทยหลังการปฏิรูปมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไรหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาจากกรอบแล้วแนวคิดของการปฏิรูปที่ได้กำหนดไว้ และพิจารณาจากสิ่งที่ได้เริ่มดำเนินการเป็นรูปธรรมไปแล้ว จะเห็นได้ว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์ดังประการต่อไปนี้ คือ

ประการแรก ประชาชนจะได้รับการบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การให้บริการแก่ประชาชนดีขึ้น รวดเร็ว และประหยัด

ประการที่สอง ประชาชนจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินงานและอำนวยความสะดวกในฐานะที่รัฐสวมบทบาทผู้สนับสนุนและประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าเป็นการสั่งการจากราชการ

ประการที่สาม ประชาชนจะได้รับการบริการจากระบบราชการในทัศนคติที่ดีและมีความยืดหยุ่น โปร่งใส ตรวจสอบได้

ประการที่สี่ ประชาชนจะได้รับการบริการที่สะดวกขึ้นในการติดต่อประสานงานกับหลาย ๆ หน่วยงาน ในจุด ๆ เดียวสามารถที่จะติดต่อได้หมดทุกหน่วยงาน

อีกทั้งเมื่อประชาชนได้รับผลดีจากระบบราชการดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้ประโยชน์ตกอยู่กับประเทศชาติโดยรวมซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ และยังส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปได้ดังประการต่อไปนี้

ประการแรก ประเทศไทยมีขีดความสามารถในทุก ๆ ด้าน ทั้งการส่งเสริมและการลงทุน การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ และการท่องเที่ยว

ประการที่สอง เมื่อระบบราชการมีความกระชับ ชัดเจน และเป็นเอกภาพในการบริหารงานมากขึ้น จะส่งผลให้สามารถใช้งบประมาณแผ่นดินที่มาจากเงินภาษีของประชาชนได้อย่างประหยัด คุ่มค่าและมีประสิทธิภาพในระยะยาว

ประการที่สาม สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการให้น้อยลงหรือหมดสิ้นไป

ประการที่สี่ ระบบราชการจะมีความโปร่งใส สุจริต ควบคู่ไปกับการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประการที่ห้า สามารถสร้างความมั่นใจให้ภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศให้มีความเชื่อมั่นในการลงทุนในประเทศไทย สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเพิ่มบทบาทการเจรจาในเวทีโลก

ประการสุดท้าย ประชาชนที่ได้รับการบริการจากราชการจะเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจและประเมินผลการทำงานของราชการได้เป็นอย่างดี

อดีตกับปัจจุบันความเหมือนและความแตกต่าง

การปฏิรูประบบราชการครั้งสำคัญของประเทศไทยนั้นมีอยู่ด้วยกันสองครั้งดังกล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาการปฏิรูประบบราชการทั้งสองครั้งแล้ว จะพบว่า มีประเด็นสำคัญหลายประการที่สอดคล้อง ใกล้เคียง และดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จุดประสงค์ของการปฏิรูป รวมทั้งลักษณะการดำเนินการปรับปรุงระบบต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของยุคนั้นๆ ด้วย

ประเด็นหนึ่งที่มีการปฏิรูปทั้งสองครั้งมีความใกล้เคียงกันมาก ก็คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ อำนาจและอิทธิพลของชาติตะวันตก รัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ชาติมหาอำนาจหลายชาติในขณะนั้น ได้ยกเอาเรื่องของความเจริญของประเทศมาเป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครองประเทศที่ถูกนับว่าล้าหลังหรือด้อยพัฒนาอย่างประเทศต่างๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศไทยเองก็จัดว่าอยู่ในข่ายที่จะเป็นเหยื่อของการล่าอาณานิคมในครั้งนั้นด้วย ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า ระบบการเมืองการปกครองของไทยในสมัยนั้น ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้า มีระเบียบแบบแผนอย่างแท้จริง ยังคงใช้ระบบเก่าแบบดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ทำให้ถูกชาติตะวันตกมองว่า เราเป็นประเทศที่ล้าหลัง และต้องได้รับความช่วยเหลือจากชาติที่เจริญแล้ว องค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเล็งเห็นปัญหาสำคัญนี้ ประกอบกับปัญหาภายในอีกหลายประการ เช่น ปัญหาความไม่มั่นคงในพระราชอำนาจ ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน และการขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย การค้า การเก็บภาษี และการคลัง เป็นต้น จึงได้ทรงมีพระราชดำริให้ปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทยเสียใหม่ เพื่อให้ประเทศของเราได้มีระบบราชการที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพไม่ด้อยไปกว่าประเทศอื่นๆ โดยจุดประสงค์ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำรงเอกราชอยู่ได้ต่อไป

เมื่อกลับมามองในยุคปัจจุบัน ก็จะเห็นได้ว่า อำนาจและอิทธิพลของชาติตะวันตกก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยเราต้องปฏิรูประบบราชการอีกครั้ง แม้ว่ายุคนี้จะไม่ใช่มุขล่าอาณานิคมอย่างในอดีต อันเป็นผลพวงมาจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการพูดถึงการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจกันอยู่เสมอๆ นั่นก็หมายความว่า ชาติตะวันตกได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแผ่อำนาจเหนือประเทศอื่นๆ จากการเข้ายึดครองประเทศโดยตรง มาเป็นการแทรกแซงเข้าไปมีบทบาทและอำนาจเหนือประเทศต่างๆ ในทางเศรษฐกิจแทน โดยประเทศมหาอำนาจจะใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้กับตนมาบีบบังคับหาข้อได้เปรียบจากประเทศที่มีฐานเศรษฐกิจด้อยกว่า ซึ่งหากจะพิจารณากันให้ถี่ถ้วนแล้ว การกระทำเช่นนี้ก็แทบจะไม่ได้ต่างไปจากการล่าอาณานิคมเลย จึงนับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางรัฐบาลจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงระบบราชการต่างๆ ให้สามารถทำงานกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ประเทศเรามีความมั่นคง น่าเชื่อถือในทุกๆ ด้าน อันจะก่อให้เกิดอำนาจและประโยชน์ในการต่อรองกับประเทศตะวันตก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงด้านการเมืองและด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งหากจะกล่าวว่าเป็นการกระทำเพื่อรักษาความเป็นไททางเศรษฐกิจของประเทศก็คงไม่ผิดนัก

จากประเด็นที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า ประเทศไทยในสองยุค คือ ยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และยุคปัจจุบันนี้ ต่างก็มีสภาพการณ์ที่คล้ายคลึง ใกล้เคียงกัน คือ ต้องต่อสู้กับอำนาจและอิทธิพลของชาติตะวันตก ต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และพัฒนาระบบราชการให้มี

ประสิทธิภาพทัดเทียมกับชาติอื่นๆ แม้จะต่างกันบ้างในรายละเอียดของสถานการณ์ แต่การปฏิรูปทั้งสองครั้งต่างก็มีจุดประสงค์ยิ่งใหญ่สำคัญอันเดียวกัน คือ การแก้ไขปัญหาสังคมในขณะนั้น และนำพาประเทศให้รุ่งเรืองได้อย่างดีที่สุดในโลกใบนี้

เมื่อปัจจัยและจุดประสงค์ของการปฏิรูประบบบริหารราชการครั้งสำคัญทั้งสองครั้งของไทย มีความใกล้เคียงกันดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด ที่จะพบว่า ลักษณะการดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบราชการทั้งสองครั้งนั้นก็เข้าไปในทิศทางเดียวกันอย่างเห็นได้ชัดด้วย กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิรูปราชการสำคัญ ได้แก่ การยกเลิกระบบจตุสดมภ์อันเป็นระบบดั้งเดิมที่ใช้กันมานาน และไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในขณะนั้น อีกต่อไป แล้วสร้างระบบบริหารที่ทันสมัยขึ้นมาใหม่ โดยตั้งเป็นกระทรวงต่างๆ รวมทั้งสิ้น ๑๒ กระทรวงด้วยกัน ซึ่งแต่ละกระทรวงก็จะมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป ทำให้ลดการซ้ำซ้อนและการก้าวถ่างการทำงานซึ่งกันและกันของหน่วยงานต่างๆ ดังที่เคยปรากฏในระบบบริหารราชการแบบเดิมลง นอกจากนี้ ยังมีการแก้ไขปัญหาสังคมอื่นๆ อีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การยกเลิกระบบไพร่และทาสเพื่อแก้ปัญหาการกดขี่ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และความเหลื่อมล้ำทางสังคม การตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเงินการคลัง และการเก็บภาษีต่างๆ รวมทั้ง การปฏิรูปกฎหมายและการศาล โดยปรับปรุงให้ศาลมีระเบียบมากขึ้น และใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศตะวันตก เพื่อให้กฎหมายไทยอยู่ในระดับที่ประเทศตะวันตกยอมรับมากขึ้นด้วย

สำหรับการปฏิรูประบบราชการในสมัยปัจจุบันก็ไม่ได้แตกต่างไปจากครั้งก่อนมากนัก อาจจะกล่าวได้เสียอีกว่า การปฏิรูปครั้งล่าสุดนี้ ได้ยึดเอาแนวทางการปฏิรูปในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นหลักชี้แนะประการสำคัญ ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า แนวทางนี้น่าจะนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นเดียวกับในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากลักษณะปัญหา และสภาพการณ์ต่างๆ ทางสังคมปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ค่อนข้างมาก

แนวทางสำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้ในการปฏิรูประบบราชการยุคปัจจุบันก็คือ พยายามปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการให้ทันสมัย เหมาะสมกับงานในสภาพสังคมปัจจุบัน และลดปัญหาความซ้ำซ้อนของสายงานระหว่างส่วนราชการลง เน้นให้มีการกระจายอำนาจทางการปกครองแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่การทำงานในระบบราชการ และที่สำคัญคือ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งแนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเมืองนี้ ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ชาติตะวันตกให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษในปัจจุบัน การปฏิรูประบบราชการครั้งนี้ จึงไม่ได้เป็นเพียงแต่การแก้ไขปัญหาสังคมในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นชาติอื่นๆ เห็นถึงความก้าวหน้าทางด้านความคิดแบบประชาธิปไตยของประเทศเรามากด้วย

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างการปฏิรูปทั้งสองครั้งที่กล่าวถึง ก็คือ ผลของการปฏิรูป อาจกล่าวได้ว่า การปฏิรูปในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นค่อนข้างจะเห็นผลในทางบวกที่ชัดเจน นั่นคือ ประเทศเรามีระบบราชการที่ทันสมัย มีระบบระเบียบ แบบแผนชัดเจนกว่าในอดีตมาก การดำเนินงานหลังการปฏิรูปก็เป็นไปโดยเรียบร้อย ช่วยให้ประชาชนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยังผลให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้ดีในทุกๆ ด้าน และมีส่วนช่วยให้ประเทศรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกได้ ซึ่งทั้งหมดนี้ ต้องนับว่าเป็นพระปรีชาสามารถขององค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยแท้ที่ทรงมองการณ์ไกล และวางรากฐานที่ดีให้แก่ระบบราชการไทยที่ยังเป็นประโยชน์สืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

ในขณะที่เราเห็นว่า การปฏิรูปในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสามารถแก้ไขปัญหของบ้านเมืองได้จริง และยังมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญยิ่งขึ้นด้วยนั้น เรากลับยังไม่สามารถแน่ใจได้ว่า การปฏิรูประบบราชการในยุคปัจจุบัน ที่มีแนวทางใกล้เคียงกับการปฏิรูปในครั้งก่อนนั้น จะประสบความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าการปฏิรูปในครั้งนี้ ยังไม่ปรากฏผลที่เป็นรูปธรรมใดๆ ออกมาให้เราได้เห็นอย่างชัดเจนเลย ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของส่วนราชการ การแก้ไขปัญหาทุจริต การลดปัญหางานซ้ำซ้อน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและประชาชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ยืนยันได้จากการที่หน่วยงานราชการส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะการปฏิบัติงานแบบเดิมๆ

หากจะวิเคราะห์การปฏิรูปครั้งนี้อย่างจริงจังแล้ว ก็คงต้องเริ่มจากแผนการปฏิรูปก่อนเป็นสิ่งที่แรกว่า รัฐบาลได้วางแผนแก้ไขปัญหาคือจุดหรือไม่ การจัดตั้งกระทรวงใหม่เพิ่มขึ้นอีกหลายกระทรวงนั้น เป็นสิ่งจำเป็นจริงหรือ การตั้งกระทรวงและสำนักงานต่างๆ ขึ้นมาใหม่ ข่อมหมายถึงการเพิ่มขึ้นของตำแหน่ง บุคลากร สถานที่ อุปกรณ์การปฏิบัติงาน ฯลฯ ซึ่งก็คือการเพิ่มค่าใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน หากทำแล้วประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้ก็ถือว่าคุ้มค่า แต่หากทำแล้วล้มเหลวก็หมายถึงความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ เพราะมันคือการสูญเสียบประมาณจำนวนมหาศาลไปโดยเปล่าประโยชน์ รัฐบาลควรจะวิเคราะห์ปัญหาให้ลึกซึ้ง เพราะแม้ว่าการจัดตั้งกระทรวงขึ้นมาใหม่จะช่วยแก้ปัญหาได้บ้างในบางส่วน เช่น เป็นการจัดแบ่งงานให้เป็นหมวดหมู่ชัดเจนมากขึ้น แต่ปัญหาสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือปัญหาที่ตัวบุคลากรทั้งประชาชนและข้าราชการเอง ต่อให้เรามีการวางแผนปฏิรูประบบราชการที่ดีเลิศสักเพียงใด แต่ถ้าบุคลากรไร้คุณภาพ ไร้การศึกษาที่ดี ไร้จรรยาบรรณแล้ว ไซ้ การปฏิรูปนั้นก็คงไม่มีวันประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน ดังนั้น การปฏิรูประบบราชการ จึงต้องไม่ใช่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนราชการแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องมีการทำอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ มีความรู้และคุณธรรมประกอบกัน การดูแลส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การสนับสนุนให้ประชาชนสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้ง การปรับปรุงแก้ไขด้านอื่นๆ เช่น กฎหมายบางส่วน ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิรูปและการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ต่อไป

ระบบราชการนับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคม การปฏิรูประบบราชการ จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะถ้าเรามีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและ ทันสมัย การแก้ไขปัญหารวมทั้งการพัฒนาสังคมก็จะทำได้โดยง่าย แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น การปฏิรูประบบ ราชการแต่ละครั้ง จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ทางแก้ และข้อดีข้อเสียอย่างลึกซึ้งถี่ถ้วน รวมทั้ง ต้องวางแผนให้ดีเสียก่อน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ที่สำคัญ การ ปฏิรูปจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทุก คนต้องรวมพลังกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำเพื่อประเทศชาติของเรา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุป

ในภาพรวมแล้วไม่ว่าจะเป็นระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือในปัจจุบัน หลักการของระบบราชการ คือ เป็นหลักพื้นฐานในการรองรับ สร้างการมีส่วนร่วมให้ เกิดกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนของสังคม แต่การปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนก็แล้วแต่ ความเหมาะสมของยุคและสมัย เมื่อนำมาพิจารณาที่ สังเคราะห์อย่างรอบคอบแล้ว เป้าหมายของระบบ ราชการก็คือ สร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ส่วนการปฏิรูประบบราชการทั้งสองช่วงเวลา ดังกล่าว ก็เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การปฏิรูปในสมัยของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศชาติรอดพ้นจากการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก เพื่อให้ประชาชนในชาติมีความสุข มีความกินดีอยู่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนการปฏิรูประบบ บริหารราชการแผ่นดินของไทยในปัจจุบัน ก็ต้องเน้นถึงกลุ่มคนที่จะได้รับผลประโยชน์ให้ชัดเจน อย่า ให้คนที่ไม่ควรได้ประโยชน์กลับได้ คนที่ควรได้กลับไม่ได้ หรือได้น้อยลงกว่าควรที่จะเป็น ถ้าถามว่า ระบบราชการแผ่นดินเพื่ออะไร ก็ต้องตอบว่าระบบบริหารราชการแผ่นดินนั้นเป็นพาหนะที่จะนำไปสู่ การพัฒนาบ้านเมือง ไปสู่ความกินดีอยู่ดีของประชาชนในสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้ ชากไร้ ผู้เสียเปรียบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๖

คณะกรรมการเฉพาะกิจศึกษาปัญหาหลักของระบบบริหารราชการไทย. การศึกษาปัญหาหลัก

ของระบบบริหารราชการไทย. กรุงเทพฯ : ดวงดีการพิมพ์, ๒๕๒๓

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. แผนพัฒนาการเมืองฉบับแรกของไทย. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการ
พิมพ์, ๒๕๓๘.

พิทยา บวรวัฒนา. การปฏิรูประบบราชการเปรียบเทียบ : สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น
และไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายกฎหมายปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๕

วรเดช จันทรศร. การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย. กรุงเทพมหานคร :
สหภาพสื่อการพิมพ์, ๒๕๓๘.

สมาน รังสีโยกฤษฎ์. การจัดโครงสร้างส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : สวัสดิการสำนักงานก.พ., ๒๕๔๐

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อฉบับวิชาการ

ที่ ๑๑

ระบบราชการไทยกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

นายนิติสาร พงศ์ปิยะไพบุณย์	คณะเศรษฐศาสตร์	๔๖๔ ๕๕๖๒๐ ๒๙
นางสาวพร้อมพันธ์ ครอบตระกูลชัย	คณะนิติศาสตร์	๔๖๔ ๖๒๐๔๐ ๓๔
นายอัศวราชย์ บุญญาศิริ	คณะเศรษฐศาสตร์	๔๖๔ ๕๖๒๔๙ ๒๙
นายอาทนต์ ธีระศิริขจร	คณะรัฐศาสตร์	๔๖๔ ๑๒๖๐๒ ๒๔

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบราชการไทยกับการแก้ไขปัญหาสังคม

นิตินันท์ พงศ์ปิยะไพฑูย์ พร้อมพันธ์ ครอบคลุมชัย

อัครราชย์ บุญญาศิริ อานนท์ ณะศิริขจร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม กล่าวคือจะต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมแล้วย่อมมีปรากฏการณ์ทางสังคมเกิดขึ้น ปัญหาสังคมเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง และส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม จึงมีความพยายามแก้ไขปัญหาสังคม โดยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในส่วนของภาครัฐนั้น ไม่ว่าจะในยุคสมัยใด ต่างก็ดำเนินการแก้ไขผ่านกลไกของระบบราชการ

เนื่องในวโรกาสที่องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นบุคคลดีเด่นของโลกในวาระครบ ๑๕๐ ปีพระบรมราชสมภพ พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งของพระองค์ประการหนึ่งคือทรงปฏิรูประบบราชการเพื่อแก้ไขปัญหของบ้านเมือง บทความนี้จะกล่าวถึงอธิบายถึงการแก้ไขปัญหาสังคมด้วยระบบราชการในรัชสมัยของพระองค์ เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่าน นอกจากนี้ ยังอธิบายถึงการแก้ไขปัญหาสังคมด้วยระบบราชการในสมัยปัจจุบัน ลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับในอดีต

นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามคำว่า “ปัญหาสังคม” ไว้แตกต่างกัน เช่น มิลเลอร์และโฮลสไตน์ กล่าวว่า “ปัญหาสังคม” เป็นสภาวะการณ์ที่คุกคามค่านิยมของสังคมในวิถีทางที่ไม่พึงปรารถนา โดยกระทบต่อคนจำนวนมาก และสภาวะการณ์เช่นนี้สามารถแก้ไขโดยการกระทำบางอย่างร่วมกันของคนภายในสังคม^๑ เอิร์ลและมาร์ติน กล่าวว่า “ปัญหาสังคม” เป็นสภาวะการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมากในกลุ่มหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงได้ตกลงใจที่จะจัดการแก้ไขสถานการณ์นั้นให้กลับสู่สภาพปกติหรือให้มีสภาพดีขึ้น^๒ โดยสรุปแนวคิดของนักวิชาการเห็นว่า ปัญหาสังคม เป็นสภาวะการณ์ที่กระทบกระเทือนบุคคลจำนวนหนึ่งพอสมควร และบุคคลเหล่านั้นเห็นว่าควรมีการกระทำบางอย่างในรูปของการกระทำร่วมกัน เพื่อแก้ไขบรรเทาเบาบางลงหรือดีขึ้น

^๑ Thomas J. Sullivan, Introduction to Social Problems, 5th ed. (Boston: Allyn and Bacon, 2000), 5.

^๒ Earl Rubington and Martin S. Weinberg, The Study of Social Problems : Seven Perspectives, 6th ed. (New York:

สาเหตุของปัญหาสังคม

๑. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายในเองหรือจากภายนอกก็ได้ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่สั่งสมมาในสังคม มีนวัตกรรม โดยมักจะมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตนก่อน
๒. การเสียระบบทางสังคม (Social Disorganization) มักเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปกับการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) เป็นสภาพที่สังคมไม่สามารถควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมคาดหวัง อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนในทางวัฒนธรรมเนื่องจากไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันกับวัฒนธรรมที่รับเข้ามา หรืออาจเกิดจากความล้มเหลวในสถาบันทางสังคม ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทและสถานภาพของสมาชิกให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายของสถาบันได้
๓. พฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) เป็นสภาพที่แต่ละบุคคลเกิดความล้มเหลวในการดำรงชีวิตตามสถานภาพและบทบาทที่สังคมกำหนด เป็นการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคมและได้รับการประณาม โดยอาจแสดงพฤติกรรมแหวกแนว เจ้าระเบียบ หนีโลก หรือต่อต้านก็ได้

แนวทางการแก้ปัญหา

เน้นการแก้ปัญหาและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็น ๔ แนวทาง

- ๑) การเมืองและการกระจายอำนาจ
- ๒) การเติบโตทางเศรษฐกิจ
- ๓) ทางสังคม
- ๔) ระบบนิเวศ

โดยให้ผู้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพยายามประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่มั่นคง นอกจากนั้นจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยเหลือ เพราะบางทีชาวบ้านก็ขาดความรู้เฉพาะด้าน ควรมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ทั้งนี้ดัชนีตัวชี้วัดในการพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นที่เราจะต้องหาเครื่องมือมาใช้ในการบ่งชี้ว่างานที่เราทำอยู่ประสบความสำเร็จหรือไม่ เพียงใด

นอกจากนี้รัฐควรเข้ามามีบทบาทในเวทีระดับโลกด้วย เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาย่างถาวร เพราะบางปัญหามีเครือข่ายโยงใยเชื่อมไปทั่วโลก ถ้าฟังก์ชันแก้ปัญหาของชาติใดชาติหนึ่งมีอาจทำให้ปัญหาหมดสิ้นไปได้ ดังนั้นในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีที่รัฐบาลจะเข้ามามีส่วนในการดูแลทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติต่อไป

ระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แบ่งออกได้เป็น ๒ สมัยคือสมัยก่อนการปฏิรูประบบราชการ และสมัยปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๔๓๕

ในสมัยก่อนการปฏิรูประบบราชการนั้น การบริหารราชการส่วนกลาง แบ่งออกเป็น ๖ ตำแหน่งคือ อัครมหาเสนาบดี ๒ ตำแหน่ง ได้แก่ สมุหนายกและสมุหเทศาภิบาล สมุหกลาโหมและสมุหพระกลาโหม ๒ ตำแหน่ง ได้แก่ สมุหนายกและสมุหเทศาภิบาล และจตุสดมภ์ ๔ ตำแหน่ง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชวินิจฉัยว่า “การซึ่งจะให้ราชการทั้งปวงเรียบร้อย เป็นแบบอย่างสะดวกได้ตามสมควรที่จะปกครองบ้านเมืองในเวลาอันนี้ จำจะต้องแบ่งราชการให้มีอยู่เป็นหน้าที่รับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ไป” จึงได้ทรงปฏิรูประบบราชการ ครั้งใหญ่ โดยทรงเริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๔๓๐ จนแล้วเสร็จในพ.ศ.๒๔๓๕ การบริหารราชการส่วนกลาง มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๑๒ กระทรวง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวัง กระทรวงนครบาล กระทรวงเกษตรธิการ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงโยธาธิการ และกระทรวงมุรธาธิการ

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ทรงจัดระบบมณฑลเทศาภิบาลขึ้น รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง มีกระทรวงมหาดไทยดูแล ส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครอง และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ทรงริเริ่มให้มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน และจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นครั้งแรกคือสุขาภิบาลกรุงเทพ และจัดตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นเป็นการทดลองคือสุขาภิบาลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร ในรัชสมัยของพระองค์มีการจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นรวม ๗ แห่ง

ระบบราชการไทยได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมาอีกหลายครั้ง จนมาถึงในสมัยปัจจุบัน รัฐบาลพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินการปฏิรูประบบราชการครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๕ และตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๕

ระบบราชการในสมัยปัจจุบัน

ระบบราชการในสมัยปัจจุบัน นับตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๕ การบริหารราชการส่วนกลางแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๒๐ กระทรวง ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสาร กระทรวงพลังงาน กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวง
แรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีส่วนราชการไม่สังกัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวงอีก ๑๐ แห่ง

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็นจังหวัด และอำเภอ มีระบบ
การบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการ หรือผู้ว่าฯ CEO ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการ
จังหวัดในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคมากขึ้น และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น
องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
รูปแบบพิเศษคือกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ปัญหาความยากจน

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาในเชิงระบบและ โครงสร้างระดับชาติที่สั่งสมมานานใน
สังคมไทย จนเป็นอุปสรรคและที่มาของปัญหาด้านต่างๆทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
ซึ่งมีผลกระทบต่อความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ แม้ว่าภาครัฐสนใจจะแก้ไขปัญหาความยากจน
มาโดยตลอด แต่การดำเนินการของรัฐยังไม่สามารถแก้ไขให้บรรลุผลอย่างจริงจังได้ ในขณะที่
สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมกำลังเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน
ส่งผลให้ปัญหาความยากจนมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ปัญหาความยากจนจึง
จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติต่างๆ ทั้งภารกิจที่รัฐต้องดำเนินการใน
ส่วนราชการ ภารกิจที่เป็นกิจกรรมตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และภารกิจที่ต้องอาศัย
ส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มขององค์กรเอกชนหรือองค์กรประชาชน

“ความยากจน” หมายถึง ความขัดสนทางด้านเศรษฐกิจและรายได้สำหรับการยังชีพ ซึ่ง
ครอบคลุมถึงความขัดสนในหลายๆด้าน และการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการต่างๆของภาครัฐ
อันนำไปสู่ความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมในการกระจายรายได้^๓ สาเหตุของความยากจนเหล่านี้
พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นสาเหตุของความยากจนหรือปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็น
คนจน ได้แก่ การขาดที่ดินทำกิน การขาดแคลนทุนทรัพย์ การศึกษาน้อย การขาดทักษะ การ
ว่างงาน ภาระหนี้สิน การมีครอบครัวใหญ่เป็นภาระมาก ความชราภาพและความเจ็บป่วย
นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่เป็นบ่อเกิดของความยากจน คือ การถูกกีดรอนโอกาสในการเข้าถึง

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาคความยากจนและ
การกระจายรายได้ (http://poverty.nesdb.go.th/poverty_new/doc/news/wanchat_20031111030649.pdf), กรกฎาคม ๒๕๔๖), ๗.

แหล่งทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอื่นๆในการดำรงชีวิต รวมถึงกลไกการจัดสรรทรัพยากรเหล่านั้นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ผลจากการวิจัยหลายแหล่งได้ชี้สภาพของปัญหาความยากจนที่สั่งสมมานานตั้งแต่ในอดีตที่ระบบราชการมีบทบาทเข้าไปแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ปัญหาที่ดินทำกินและปัญหาสวัสดิการพื้นฐานของประชาชน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สภาพของปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุและปัจจัยแตกต่างจากปัจจุบันมาก ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินเป็นผลกระทบสำคัญอย่างหนึ่งมาจากการเลิกทาสและไพร่ในสมัยนั้น ทาสและไพร่กลายเป็นแรงงานอิสระสำคัญทั้งทางด้านการเกษตรและการค้าขาย แต่แรงงานเหล่านี้ขาดแคลนปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ คือ ที่ดิน เนื่องจากไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองส่งผลให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกค้าขายหรือสร้างรายได้ได้ เป็นผลให้มาตรฐานคุณภาพชีวิตต่ำลงก่อให้เกิดปัญหาความยากจนตามมา ดังนั้นระบบราชการจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่แก้ไขปัญหาความยากจนเหล่านี้ โดยออก “พระราชบัญญัติโฉนดที่ดิน” เพื่อให้ประชาชนมีหลักฐานในการครอบครองที่ดินทำกินอันสามารถนำไปประกอบการเกษตรหรือทำการค้าขายได้^๔

ปัจจุบันการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนส่วนนี้ ได้มุ่งให้ส่วนราชการในสังกัดหลายกระทรวง อาทิ กรมป่าไม้ กรมธนารักษ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(สปก.) เป็นต้น ดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินที่เป็นสมบัติสาธารณะในรูปป่าสงวน ที่ราชพัสดุ อันสามารถยกให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน เกษตรกรรับจ้าง เกษตรกรที่มีที่ดินไม่เพียงพอได้รับประโยชน์จากการใช้ที่ดินนั้น

นอกจากการขาดแคลนทำกินแล้ว การมุ่งพัฒนาศักยภาพของประชาชนเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน ก็เป็นอีกบทบาทที่ระบบราชการทั้งสองสมัยให้ความสนใจในการแก้ไข ปัญหา คือ เรื่องการศึกษาและการสาธารณสุขพื้นฐาน

ประการแรก ภาครัฐต้องเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะ และกระบวนการหาเลี้ยงชีพของประชากร สมัยปัจจุบัน การศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของระบบราชการต้องเข้ามาจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาค่าคุณภาพชีวิตประชากร ด้วยการเปิดโอกาสให้คนทุกระดับได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นหน้าที่ที่กระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการตามสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

ประการต่อมา การสาธารณสุขก็มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับปัญหาความยากจน เพราะการสาธารณสุขเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ประชากรมีสุขอนามัยที่ดีสามารถทำ

^๔ เสลา เระจรุจิ และ อุดม ประมวล, ปิยมหาราช จุฬาลงกรณ์ (กรุงเทพฯ : โอเคชั่นสโตร์, ๒๕๐๔), ๕๔-๕๕.

มาหาเลี้ยงชีพได้อย่างปกติสุข ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการให้ประชากรที่มีฐานะยากจน ได้รับการกระจายโอกาสการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง อาทิเช่น การจัดโอสถศาลาเพื่อเป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินการจ่ายยารักษาขั้นมูลฐานแก่ประชากรที่ยากจนในราชอาณาจักร^๕ เช่นเดียวกับการดำเนินการสาธารณสุขในปัจจุบัน ที่กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค) ดังนั้นเป้าหมายของภาครัฐที่พยายามแก้ไขปัญหาคความยากจนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ต่างก็เน้นภารกิจเพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขของประชากร

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นแนวทางปฏิบัติของระบบราชการไทยในการแก้ไขปัญหาที่มีความแตกต่างกันในทั้งสองสมัย เนื่องจากสาเหตุและสภาพปัญหาทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนแตกต่างกัน ระบบราชการในสมัยรัชกาลที่ ๕ เน้นภารกิจของหน่วยงานและการแก้ไขโดยตรงตามสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาคความยากจนในปัจจุบัน มีสาเหตุสำคัญประกอบกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประชากร ที่เรื้อรังสั่งสมมาจากกระบวนการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สู่วิถีความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยละเลยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเกษตรควบคู่กันไป ส่งผลให้โครงสร้างสังคมของระบบต่างๆ ไม่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยประสบกับสภาพปัญหาที่รุนแรง โดยเฉพาะปัญหาคความเหลื่อมล้ำในรายได้ของประชากรชุมชนเมืองและชนบทได้ขยายตัวเป็นวงกว้างซับซ้อนยากต่อการแก้ไข

ประเด็นแรก ภาครัฐได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจน จากเดิมที่เน้นบทบาทระบบราชการเข้าแก้ไขปัญหาโดยตรง โดยยึดหน่วยภารกิจและหน้าที่ขององค์กรเป็นหลัก แต่ในปัจจุบัน การแก้ไขต้องขยายวงกว้างและเข้าถึงพื้นที่คนจนในสังคมมากกว่าในอดีต ระบบราชการเองจะทำหน้าที่เป็นเพียงฝ่ายประสานงานระหว่างภาคีความร่วมมือทั้งทางภาครัฐและเอกชน^๖ ตาม “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕” ได้ให้แนวทางแก่ภาครัฐไว้ การแก้ปัญหาไม่ได้เป็นหน้าที่โดยตรงของระบบราชการเท่านั้น แต่ต้องเพิ่มยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาคความยากจนในชนบทและในเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมสังคม โดยแก้ปัญหาคอย่างป็นองค์รวมและเชื่อมโยง

^๕ วารี อัมไพวรรณ, พระราชประวัติ : พระมหากษัตริย์ไทยและพระบรมราชินีแห่งราชวงศ์จักรี, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภัทรินทร์, ๒๕๓๗), ๘๘.

^๖ นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(แผน ๑-แผน ๕)กับการแก้ไขปัญหาคสังคมและการสังคมสงเคราะห์(กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), ๑๕๐.

กันอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญไปกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ที่ให้ท้องถิ่นสามารถจัดการปัญหาความยากจนทั้งในระดับรากหญ้าอย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพ

ประเด็นต่อมา การแก้ปัญหาที่มีความแตกต่างกันทั้งสองสมัยนี้อย่างเป็นรูปธรรม คือระบบราชการในปัจจุบันไม่เพียงแก้ไขปัญหาความยากจนแต่อย่างเดียว ทั้งยังมุ่งให้ประชาชนสามารถพัฒนา ฟื้นฟูศักยภาพ พึ่งพาตนเอง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่คนเป็นศูนย์กลาง

ในแนวทางแรก การแก้ปัญหาด้วยกระบวนการที่คนเป็นศูนย์กลางจำเป็นต้องทราบข้อมูลโดยตรงที่จะเป็นข้อเท็จจริงสำคัญที่ระบบราชการจะสามารถเข้าไปดำเนินแก้ไขได้ถึงคนจน โดยจัดเก็บข้อมูลการขึ้นทะเบียนคนจน และแยกประเภทของคนจนตามลักษณะกลุ่มเป้าหมาย เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาคนเร่ร่อน ปัญหาขาดแคลนทุนการศึกษา ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน เป็นต้น

แนวทางต่อมา การเพิ่มศักยภาพตามกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีแนวทางในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันในระดับพื้นที่ ภูมิภาค ระบบกฎเกณฑ์ ทั้งนี้โครงการต่างๆ ควรมีความยืดหยุ่นและเป็นผลดีต่อคนจนในระยะยาว ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม ได้มีการจัดทำโครงการต่างๆ ให้ความช่วยเหลือคนจนและผู้ด้อยโอกาสให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั่วถึงมากขึ้น การดำเนินการที่สำคัญมีดังนี้ เช่น *การประกันสังคม* เป็นการสร้างหลักประกันทางสังคมของแรงงานในลักษณะของกองทุน ซึ่งรัฐได้ให้ความคุ้มครองลูกจ้างในกรณีที่เจ็บป่วย ทูพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตรและชราภาพ *การบริการสังคม* รัฐมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสังคมให้กับประชาชน ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข และบริการสังคมอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างสวัสดิภาพของประชาชน การช่วยเหลือทางสังคมแก่คนจนและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีหลากหลายโครงการ แต่งบประมาณยังไม่ค่อยเพียงพอ เช่น การให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ โดยช่วยเหลือผู้สูงอายุ(มีอายุเกิน ๖๐ ปี) และมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการยังชีพ ทั้งนี้รัฐยังส่งเสริมให้คนจนมีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยการเคหะแห่งชาติจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งเมืองหลักและเมืองรอง นอกจากนี้ยังมีโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัด

อย่างไรก็ตาม ระบบข้อมูลที่ได้ตามกลุ่มเป้าหมายก็ยังไม่สามารถชี้ถึงจำนวนที่อยู่ของกลุ่มคนยากจนผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มที่เสี่ยงต่อความยากจนได้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

แนวทางสุดท้าย คือ การให้คนแต่ละกลุ่มพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยกลุ่มชุมชนต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะดำเนินการ อันจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคชุมชน เพื่อแก้ปัญหาคความยากจนระดับรากหญ้าของแต่ละหน่วยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาการศึกษา

การศึกษาของคนไทยในสมัยก่อนขึ้นอยู่กับบ้าน วัด และวัง บ้านเป็นแหล่งอบรมวิชาชีพ เช่น การเกษตร การช่าง ส่วนวัดเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาชั้นสูง เช่น วิชาการปกครอง การรบ วรรณกรรม ศิลปกรรม สำหรับวัด เป็นสถานที่อบรมจิตใจประชาชน ให้อยู่ในศีลธรรม อันดี รวมทั้งสอนหนังสือและการคำนวณขั้นต้นให้แก่กุลบุตรด้วย เหล่านี้ถือเป็นการศึกษาที่มีมาแต่เดิมในสังคมไทย

เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป การศึกษาจำต้องเปลี่ยนตาม รัฐจึงเข้ามามีบทบาทจัดการศึกษา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งใหญ่ เป้าหมายและสถานการณ์เปลี่ยนไป วิธีการจัดการศึกษาจึงแตกต่างกันดังจะได้วิเคราะห์ต่อไป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูประบบราชการใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ก่อให้เกิดความต้องการคนมีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการจำนวนมาก จึงจัดการศึกษาเพื่อบรรเทาปัญหานี้เป็นหลัก ส่วนวัตถุประสงค์รอง ๆ ลงไป คือ ให้ความรู้เป็นประโยชน์ทั่วไปแก่ตัวผู้เรียน และเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน รัฐบาลจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ประชาชนมีวิชาไปประกอบอาชีพ และให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สถานการณ์ต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างเต็มที่ เนื่องจากในช่วงต้นรัชกาล พระองค์ต้องทรงใช้เวลาในการรวบรวมพระราชอำนาจจากเหล่าขุนนางและเจ้านายวังหน้า ทำให้งานพัฒนาด้านต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาเกิดขึ้นในช่วงนี้น้อยมาก ครั้นหลังจากพระราชกรณียกิจเสร็จสิ้นแล้ว กลับต้องทรงเผชิญภัยคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตก อีก ดังนั้นงบประมาณส่วนใหญ่จึงต้องทุ่มให้กับทางมหาดไทยและกลาโหมเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ มีข้อมูลแสดงว่า ในช่วงเวลานั้นกระทรวงธรรมการได้รับงบประมาณเพียงร้อยละ ๒-๓ ของงบประมาณรายจ่าย ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นใช้งบประมาณถึงร้อยละ ๑๐ ในด้านการศึกษาเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีความขาดแคลนด้านบุคลากร ดังนั้นกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ^๗ ทรงต้องวางงานด้านการศึกษาเพื่อไปทำงานด้านมหาดไทยแทน เพราะขาดคนมีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการ และจำนวนครู จำนวนโรงเรียนก็ยังมีน้อยมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการด้านศึกษาในสมัยนั้นต้องเริ่มต้นจากศูนย์ทีเดียว

^๗ พระยศในขณะนั้น

สถานการณ์ในปัจจุบันนั้น แม้รัฐบาลจะมีความมั่นคงเข้มแข็ง ทว่าต้องเผชิญกับปัญหาหลักพร้อมกันหลายปัญหา ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน เช่น ปัญหาขาดแคลนบุคลากร ความยากจน เป็นต้น ถึงกระนั้นในด้านการเงินรัฐบาลก็ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่กระทรวงศึกษาธิการมากมาย เพียงแต่ที่ยังไม่มีประสิทธิผลเป็นเพราะยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับด้านบุคคล ยังขาดผู้นำที่โดดเด่น ขาดผู้มีความรู้ความสามารถแท้จริงมาแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ทรัพยากรมีน้อย เพราะคนไม่นิยมเรียนครู

อนึ่ง ทั้งสองสมัยต่างได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกเหมือนกัน คือ สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้รับอิทธิพลจากจักรวรรดินิยมตะวันตก ส่วนในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์

ทว่า ปัญหาที่ต้องแก้ไขทั้งสองสมัยมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ จำนวนโรงเรียนมีน้อยแห่ง คนที่อ่านออกเขียนได้มีน้อยมาก วิชาการต่าง ๆ ตามแบบตะวันตกที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศก็ยังมี ต้องจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานหรือส่งคนออกไปศึกษาต่อต่างประเทศ ส่วนในสมัยปัจจุบัน คนไทยอ่านออกเขียนได้ร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมด คือประชากรยังขาดคุณภาพนั่นเอง ในด้านวิชาการ เรามีความรู้พื้นฐานตามแบบตะวันตกเพียงพอแล้ว ขาดแต่เพียงการศึกษาค้นคว้าวิจัยภายในประเทศเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบ้านเมืองเราให้มากที่สุด ด้านจำนวนโรงเรียนก็มีเพียงพอแล้ว แต่คุณภาพของแต่ละโรงเรียนยังไม่เท่าเทียมกัน ครูในชนบทยังขาดแคลนอยู่

จากบริบทที่ได้กล่าวมา ภารกิจหลักของการแก้ไขปัญหการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงเป็น "การสร้างโรงเรียน" เช่น ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายทหารมหาดเล็ก ที่พระตำหนักสวนกุหลาบ เพื่อฝึกคนเข้ารับราชการ ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับทวยราษฎร์เป็นแห่งแรก ณ วัดมเหยงคณ์ พาราม ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎร์ เป็นต้น พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะจัดการศึกษาเพื่อปวงชนชาวไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่ว่า **"...การเล่าเรียนในบ้านเมืองเราเป็นข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุตสาหะจัดขึ้นให้เจริญให้จงได้..."**

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ คือ กระทรวงธรรมการ แต่ด้วยงบประมาณที่จำกัด กระทรวงธรรมการไม่สามารถจัดการศึกษาในหัวเมืองต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง จึงมี **"ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง"** เมื่อ ๑๑ พ.ย. ๒๔๔๑ โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้คณะสงฆ์เข้ามาจัดการศึกษาในระดับมูลศึกษา (ประถมศึกษาในปัจจุบัน) เนื่องจากทางคณะสงฆ์มีความพร้อมในทุกด้าน กล่าวคือ มีผู้นำที่เข้มแข็ง (กรมหมื่นนวัชรญาณวโรรส) มีบุคลากร (พระภิกษุผู้รู้หนังสือ) มีสถานที่ (ศาลาวัด) ทั้งการจัดการศึกษาที่วัดก็ต้องตามธรรมเนียมการศึกษาของไทยแต่เดิมมา ด้วยวิธีนี้ ทำให้จำนวนโรงเรียนตามหัวเมืองต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก ๔๓ โรงเรียนปี พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็น ๒๐๒ โรงเรียนปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ทว่า การให้คณะสงฆ์จัดการศึกษาก็มีข้อเสีย คือ

ไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาภาคบังคับทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจึงต้องรอกออกไปก่อน^๕

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในสมัยปัจจุบัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทำหน้าที่จัดการศึกษาในทุกระดับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ (ปรับปรุง พ.ศ.๒๕๔๕) และตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปีให้เด็กทุกคน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี (ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๓) เป็นต้น

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นแบบให้เปล่าเช่นเดียวกัน เงินการศึกษาจึงได้มาจากรัฐ แต่โรงเรียนตามหัวเมืองมักได้เงินส่วนใหญ่มากจากการระดมทุน^๖ ในท้องถิ่นนั้น ๆ ชุมชนจึงมีความผูกพันกับโรงเรียนเป็นอย่างมาก ในปัจจุบัน แม้รัฐบาลจะออกค่าใช้จ่ายในการศึกษาทั้งหมด แต่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต้องการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยการระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา มีการตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การศึกษาตอบสนองชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างดีที่สุด

สำหรับการเพิ่มพูนวิทยาการและเทคโนโลยีในประเทศนั้น ในระยะแรกทรงส่งพระราชวงศ์ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศเพื่อนำวิชากลับมาพัฒนาบ้านเมือง ต่อมาจึงได้ทรงจัดให้มีการแข่งขันสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงขึ้น เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถไปศึกษาต่อโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นพระราชวงศ์ เป็นผลให้ได้นักเรียนทุนที่มีคุณภาพ ในปัจจุบันก็มีการให้ทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศเช่นเดียวกัน เพียงแต่ภาคเอกชนก็มีส่วนร่วมในการให้ทุนการศึกษาด้วย เช่น บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ให้ทุนนิสิตนักศึกษา หรือพนักงานในองค์กรของตนไปเรียนต่อต่างประเทศ ในส่วนของภาครัฐจะสนับสนุนผ่านทางโครงการต่าง ๆ เช่น “โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.)” และจะเน้นในส่วนของการวิจัยเพื่อสร้างความรู้ภายในประเทศเองด้วย

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาส่วนใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มุ่งสนับสนุนให้คนเข้ารับราชการเป็นสำคัญ ด้านอาชีวศึกษาเป็นเพียงแนวความคิดที่ยังไม่ได้จัดทำ เนื่องจากไม่มีงบประมาณและงานด้านอื่นก็เร่งด่วนกว่า วิชาหัตถกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม จึงสอนกันไปตามบ้านของผู้มีความรู้^๗ ไม่ได้เปิดสอนเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาแยกเช่นทุกวันนี้

สำหรับในปัจจุบัน มีการศึกษาวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร ในระดับมหาวิทยาลัย เพียงแต่ยังประสบปัญหาในระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อขาดประสิทธิภาพและไร้ซึ่งความยุติธรรม และมีการศึกษาวิชาชีพในระดับอาชีวศึกษา แต่ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพของเด็กที่

^๕ การจัดการศึกษาภาคบังคับมีขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ประกาศเมื่อ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔

^๖ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นการเรียไร แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้จัดเก็บเป็นภาษี เรียกว่า “เงินศึกษาพลี”

เข้าศึกษา เรื่องภาพลักษณ์ของนักเรียน และเรื่องการทะเลาะวิวาท ซึ่งภาครัฐจะต้องพยายามแก้ไขให้ลุล่วงต่อไป

จะเห็นได้ว่าปัญหาการศึกษาในปัจจุบันมีพื้นฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม มีความหวังว่าการศึกษาคือจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนี้ได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว แต่การพัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคมภายในโรงเรียนมักจะแปรตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้เด็กแปลกแยกจากชุมชน ในขณะที่การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เด็กจะเรียนกับบ้านกับวัด ทำให้ได้พัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคมตามแบบวิถีชีวิตภายในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความอบอุ่น ความเข้มแข็ง สามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในชุมชนได้อย่างมีความสุข

ปัญหาสาธารณสุข

ปัญหาสาธารณสุขเป็นปัญหาสังคมขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานในสังคมไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชากรอย่างยิ่ง หากประเทศใดมีการสาธารณสุขที่ดีแล้วคุณภาพของประชากรย่อมจะดีตามไปด้วย แต่หากประเทศใดมีการสาธารณสุขที่ไม่ดี ประชากรมีสุขภาพไม่แข็งแรง ย่อมไม่สามารถประกอบกิจการงานได้อย่างสมบูรณ์

ปัญหาสาธารณสุขในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในสมัยปัจจุบัน ต่างก็มีลักษณะเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนบริการพื้นฐาน การขาดแคลนแพทย์ และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

การแก้ไขปัญหาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ในด้านการขาดแคลนบริการพื้นฐาน ทรงก่อตั้ง “โรงพยาบาลศิริราช” ให้บริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนทั้งการแพทย์แผนใหม่ และการแพทย์แผนโบราณ ด้านการขาดแคลนแพทย์ ทรงก่อตั้ง “โรงเรียนแพทยากร” สอนการแพทย์แผนปัจจุบัน และการแพทย์แผนไทย และด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ทรงก่อตั้งกรมพยาบาล มีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือดำเนินการปลูกฝีให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังทรงจัดตั้ง “สุขาภิบาล” ทำหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดของท้องถิ่น และทรงตรา “พระราชบัญญัติธรรมนิยมคลอง” เพื่อรักษาความสะอาดของน้ำคลองอันเป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของคนไทยในอดีต

การแก้ไขปัญหาในสมัยปัจจุบัน ในด้านการขาดแคลนบริการพื้นฐาน มีการดำเนินโครงการ “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ๓๐ บาทรักษาทุกโรค” ก่อตั้ง “กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก” เพื่อเสริมสร้างทางเลือกในการรักษาพยาบาล อาทิ การแพทย์แผนไทย การแพทย์จีนให้แก่ประชาชน ด้านการขาดแคลนแพทย์ มีการจัดสรรแพทย์ใช้ทุนในชนบท ส่งเสริมการกระจายแพทย์ไปยังชนบท อาทิ “โครงการแพทย์อุฬา-ชนบท” ซึ่งดำเนินการโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบแพทย์ด้วยวิธีการคัดเลือกตรง มีเงื่อนไขเมื่อจบ

การศึกษาต้องไปปฏิบัติงานในชนบท และด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีการเปลี่ยนหน้าที่ของกรมควบคุมโรคติดต่อให้ครอบคลุมงานป้องกันและควบคุมโรคมากขึ้น และเปลี่ยนชื่อเป็นกรมควบคุมโรค นอกจากนี้ยังมีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิสองการบริหารส่วนตำบล เทศบาล คูแผลการสาธารณสุขในพื้นที่

ปัญหาสาธารณสุขทั้งสองสมัย มีลักษณะที่เหมือนกัน แต่แนวทางการแก้ไขปัญหาแตกต่างกันตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการพัฒนาการสาธารณสุขแผนใหม่เป็นครั้งแรก จึงยังคงขาดแคลนสถานพยาบาลและแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ในสมัยปัจจุบันสถานพยาบาลและแพทย์มีค่อนข้างพอเพียงกับความต้องการแล้ว หากแต่ประชาชนยังได้รับบริการไม่ทั่วถึง เนื่องจากประชาชนจำนวนมากมีฐานะยากจน ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะรักษาพยาบาลยามป่วยไข้ ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาผ่านระบบราชการจึงจำเป็นต้องกระจายการบริการให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน รวมถึงการกระจายแพทย์อย่างทั่วถึงด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันนั้น แพทย์จะกระจุกตัวอยู่ในเมือง แต่ปัญหาการสาธารณสุขที่สำคัญเกิดขึ้นในชนบท อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างทั่วถึงและมีทางเลือก รัฐจึงได้ส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั่วไป ขณะที่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ มิได้คัดค้านการแพทย์แผนไทย หากแต่พยายามพัฒนาและส่งเสริมการแพทย์แผนปัจจุบัน นอกจากนี้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันแล้ว การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลปัญหาการสาธารณสุขในพื้นที่ถือเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมือนกัน โดยมีแนวคิดที่ว่าท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาของท้องถิ่นนั้นๆ ได้ดี ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงริเริ่มให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่น จวบจนปัจจุบัน

ปัญหาโสเภณี

ปัญหาโสเภณีเป็นปัญหาสังคมประการหนึ่งที่มีมาอย่างยาวนาน มีอยู่ในทุกสังคม และก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา อาทิ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง จึงเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญควรแก่การแก้ไข

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การแก้ไขปัญหาเน้นที่การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์คือกามโรคเป็นหลัก ในรัชสมัยของพระองค์ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติสัญญาโรค” ขึ้น กำหนดให้โสเภณีต้องจดทะเบียน และสำนักโสเภณีต้องแขวนโคมไว้ด้านหน้า เพื่อควบคุมและป้องกันการเผยแพร่กามโรค

ในสมัยปัจจุบัน การแก้ไขปัญหา เน้นการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี มีการตรา “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีและพระราชบัญญัติมาตรการ

ในการค้าหญิงและเด็ก” กำหนดให้การค้าประเวณีเป็นสิ่งผิดกฎหมาย การป้องกันการ
 คำประเวณีเน้นการให้การศึกษาและฝึกอาชีพแก่สตรีกลุ่มเสี่ยง ซึ่งดำเนินการโดยส่วนราชการ
 อาทิ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) สำนักบริหารงานการศึกษานอก
 โรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สตรีกลุ่มเสี่ยงมีการศึกษา
 และประกอบอาชีพมีรายได้ แทนที่จะไปค้าประเวณี ซึ่งการป้องกันการค้าประเวณีนั้น นับได้ว่าเป็น
 การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน ในส่วนของการปราบปราม มีการใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษกับ
 โสเภณี และผู้ประกอบการค้าประเวณี มีการจัดตั้ง **“สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จัดส่ง
 โสเภณีที่ถูกจับกุมไปฝึกอาชีพ”**

การแก้ไขปัญหาในสองสมัยมีความแตกต่างกัน เนื่องจากในรัชสมัย
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การค้าประเวณีไม่ถือว่าเป็นผิดกฎหมาย แต่ในสมัยปัจจุบัน
 การค้าประเวณีถือว่าเป็นผิดกฎหมาย เนื่องจากหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการก่อตั้งองค์การ
 สหประชาชาติขึ้น และมีการกำหนดว่าการค้าประเวณีเป็นสิ่งผิดศีลธรรม ละเมิดสิทธิมนุษยชน
 ดังนั้นการแก้ไขปัญหาในสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงแก้ไขปัญหาเฉพาะการป้องกันและควบคุมเผยแพร่
 งามโรค แต่ในสมัยปัจจุบันแก้ไขปัญหาโดยการห้ามการค้าประเวณีและป้องกันการเผยแพร่โรค
 เอดส์ ซึ่งเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มีความร้ายแรง ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาในปัจจุบันมีความ
 ยุ่งยากขึ้น เนื่องจากปัญหามีความซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ จึง
 ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหา

ปัญหายาเสพติด

เป็นปัญหาที่บ่อนทำลายสังคม สาเหตุที่ปัญหายาเสพติดยังคงพบได้ในประเทศไทยพอ
 สรุปลงได้ดังนี้ ประการแรก อาณาเขตของประเทศไทยไม่มีพรมแดนแบ่งแยกกับประเทศเพื่อนบ้าน
 ที่ชัดเจนและมีอยู่ใกล้เคียงกับสามเหลี่ยมทองคำแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญอันดับ ๒ ของโลก รอง
 จากอัฟกานิสถานทำให้มีการลักลอบค้าขายกันอย่างผิดกฎหมายได้โดยง่าย ประการที่สอง
 ภูมิอากาศเหมาะสำหรับการปลูกฝิ่น ประการที่สาม ยาเสพติดขายได้ในราคาแพงและทำกำไร
 ให้แก่ผู้ค้าจำนวนมาก ประการสุดท้าย มีผู้มีอิทธิพลเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปพัวพันเกี่ยวข้อง ปัญหาจึง
 ซับซ้อนยากต่อการแก้ไขได้ยาก

การแก้ไขปัญหาในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงแก้ไขภายในฝิ่นโดยยอมให้รัฐขาดรายได้เพื่อทำให้
 การสูบฝิ่นลดน้อยลง ในขณะที่สมัยปัจจุบัน ได้มีการใช้นโยบายทำสงครามกับยาเสพติดของ
 รัฐบาลตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยประกาศชัยชนะวันที่ ๒
 ธันวาคม ทั้งนี้มุ่งปราบปรามโดยยึดหลัก ๓ ประการดังนี้

๑. ป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

๒. บำบัดรักษา พื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เสพยาและผู้ติดยาเพื่อเป็นการลดอุปสงค์ค้ายาเสพติดทุกรูปแบบทั้งในและนอกระบบการยุติธรรมอาญา

๓. ปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ลักลอบยาเสพติด

โดยมีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ๓ คำสั่งคือ คำสั่งที่ ๒๕/๒๕๔๖ เรื่องการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด คำสั่งที่ ๓๐/๒๕๔๖ เรื่องการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.) และคำสั่งที่ ๓๑/๒๕๔๖ เรื่องการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด มีการใช้กฎหมายการฟอกเงินเข้ามาช่วยในการริบทรัพย์สินผู้กระทำผิดและให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่และองค์กรที่ปราบปรามยาเสพติด

นอกจากนั้นก็มีการประสานงานกับต่างประเทศเพราะขบวนการค้ายาเสพติดมักจะทำกันเป็นเครือข่ายทั่วโลก ในเรื่องสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการให้เงินสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้านเช่น กัมพูชา ลาว และพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองยอนข่าที่ปกครองโดยพวกหัวแดงรัฐบาลได้ส่งเสริมพัฒนาเป็นโครงการคอบดุง ๒ ให้มีอาชีพ มีโรงเรียน มีโรงพยาบาล อันเป็นการพัฒนาพื้นที่ภายใต้การตัดสินใจของคนในท้องถิ่นเอง ทั้งนี้นอกจากภาครัฐ ยังมีองค์กรต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือไม่ว่าทั้งจากองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน เช่น โครงการ To Be Number 1 ที่ปัจจุบันมีสมาชิกถึง ๒๑ ล้านคน โรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองที่เกิดขึ้นเนื่องจากกรมราชทัณฑ์มีปัญหาเรื่องนักโทษล้นคุก โดยทหารบกจะจัดให้มีการส่งเสริมกิจกรรมเสริมตามโครงการ โครงการฟื้นฟูหลังโรงพักของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าไปปราบปรามปัญหาชุมชนที่เกี่ยวกับยาเสพติด

แม้จะมีการประกาศชัยชนะยาเสพติดแล้ว แต่ในความเป็นจริงปัญหายาเสพติดนั้นยังมีได้หมดไป เพียงแต่ไม่สามารถทำกันได้อย่างโจ่งแจ้งเท่านั้น เพราะการปราบปรามในปัจจุบันไม่สามารถจัดการกับผู้ผลิตรายใหญ่ๆ ได้ เนื่องจากหลักฐานไม่สามารถนำมาลงโทษได้ ดังนั้นควรจะมีกฎหมายที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้มากขึ้น เพราะการหาหลักฐานโดยการล่อซื้อหรือสายลับของตำรวจก็เสี่ยงเกินไป นอกจากนี้แม้เราจะมีตัวอย่างที่น่าสนใจของศูนย์ที่ประสบความสำเร็จในการป้องกันและบำบัดผู้เสพยา คือ ศูนย์พัฒนาชีวิตใหม่ ต.บ้านม่วง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี โดยทำการรักษาและบำบัดด้วยวิธีจิตวิทยาบำบัดแทนการใช้ยา พร้อมกับการศึกษาหัดอาชีพ รวมถึงกิจกรรมทางด้านดนตรีและกีฬา แต่ก็ยังไม่มั่นใจว่าประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง เพราะหลังจากที่ผู้พ้นจากการบำบัดออกมาแล้วก็มักจะกลับไปเสพดังเดิมอีก

เนื่องจากปัญหานี้ยังไม่หมดไป จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการแก้ปัญหาคัดต้นตอไปพร้อมกับวิธีการที่จะแก้ปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืนที่สุด เราจะต้องสร้างชุมชนเข้มแข็งชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติดและดูแลประเทศเพื่อนบ้าน เพราะการแก้โดยการจับกุมไม่ใช่วิธีที่ดีนักเป็นการแก้ปัญหาคัดปลายเหตุมากกว่า ดังเช่นที่ปัจจุบันรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาให้งบประมาณและให้กู้ยืมเงินในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหายาเสพติดลุกลามไปถึงประเทศสหรัฐอเมริกาเองซึ่งเป็นการแก้ที่ต้นเหตุ ถ้าเสียงมาจากไหน ผลิตมาจากที่ใดเราต้องแก้ที่ตรงนั้น

ต่างกับในอดีตที่วิธีการค้าขายยังไม่ซับซ้อนและชนิดของยาเสพติดก็ไม่หลากหลายและไม่รุนแรงเท่าปัจจุบัน การแก้ไขจึงเป็นไปโดยตรงด้วยการออกกฎหมายห้าม ทำลายของกลางเท่านั้น ขณะที่ปัจจุบันปัญหาได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การแก้ไขปัญหาก็ต้องอาศัยหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ปัญหาบ่อนการพนัน

ปัญหาเรื่องการพนันเป็นปัญหาสังคมที่อยู่คู่กับมนุษย์มาทุกยุคสมัย ส่งผลกระทบต่อหลายประการต่อสังคม รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทควบคุมการตั้งบ่อนการพนันเพื่อป้องกันผลร้ายที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม สำหรับในประเทศไทย รัฐได้ควบคุมบ่อนการพนันโดยการจดทะเบียนและเก็บภาษี ทำให้สามารถหารายได้เข้ารัฐได้เป็นจำนวนมาก แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะเลิกบ่อนเบี้ย ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ข้าพเจ้าเห็นว่ายังมีความขัดข้องอยู่ด้วยกรุงสยามยังมีภาษีห่วย ถั่วโป การพนันต่าง ๆ ผืน เหล้า เหล่านี้ที่จริงได้ทำคนเป็นทาส ให้โทษแก่มนุษย์ทั้งหลาย...ต้องคิดค้นของเหล่านี้เสียก่อนจึงเลิกทาสได้..." เพื่อ "...จะให้ไพร่พลเมืองได้เงินไว้ใช้ประกอบการหาเลี้ยงชีพให้เป็นประโยชน์แก่ตน..." พระองค์จึงทรงประกาศเลิกบ่อนเบี้ยเมื่อเดือนอ้าย แรมสิบสามค่ำ ปีกุน จ.ศ. ๑๒๔๕ (พ.ศ. ๒๔๓๐) โดยให้ค่อย ๆ เลิกไปเป็นขั้น ดังนี้

ประการแรก ให้เลิกบ่อนขนาดเล็กในเขตกรุงเทพทั้งหมด เหลือแต่บ่อนขนาดใหญ่บางบ่อนให้คนจีนเล่นเท่านั้น โดยปิดไป ๓๓๖ บ่อน จากทั้งหมด ๔๐๓ บ่อน ประการที่สอง ให้เปิดบ่อนได้เพียงตำบลละบ่อน ประการที่สาม จำกัดเวลาการเล่นในบ่อนเป็น ๗.๐๐ - ๒๓.๐๐ น. ประการที่สี่ ห้ามไม่ให้เล่นการพนันในวันนักขัตฤกษ์ ประการที่ห้า ห้ามไม่ให้ทำเบี้ย (Chip) ขึ้นใช้ในบ่อน ประการที่หก ห้ามไม่ให้เจ้าของบ่อนออกทุนให้นักพนันเล่น ประการที่เจ็ด นโยบายข้างต้นให้บังคับใช้ในกรุงเทพก่อน ส่วนบ่อนตามหัวเมืองให้คงเป็นไปตามเดิม ประการที่แปด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นต้นไป ให้ลดจำนวนบ่อนลงปีละสิบตำบล จนเหลือเพียง ๑๖ ตำบลใน พ.ศ. ๒๔๓๕ และห้ามเด็กเข้าไปเล่นในบ่อนด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ โปรดให้เลิกบ่อนเบี้ยที่มีอยู่ในหัวเมืองให้หมดทุกมณฑล คงเหลือแต่บ่อนในกรุงเทพเท่านั้น บ่อนเบี้ยมาหมดสิ้นไปในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อมีพระราชบัญญัติห้ามมิให้ใครเล่นห่วย เล่นถั่วโปในพระราชอาณาจักร เมื่อ ๑ เม.ย. ๒๔๖๐

รัชกาลที่ ๕ ทรงควบคุมการพนันโดยให้เลิกบ่อนการพนันเพราะเห็นว่าเป็นผลร้ายต่อชาติและประชาชน เมื่อคนล้มจมเพราะการพนันก็จะขายตัวลงเป็นทาสเพื่อใช้หนี้ ทำให้การเลิกทาสไม่สัมฤทธิ์ผล ทรงยอมสละเงินค่าอากรบ่อนเบี้ยที่เคยเก็บได้เป็นจำนวนมากเพื่อแลกกับการเลิกบ่อนการพนัน

ในปัจจุบัน การตั้งบ่อนเล่นการพนันถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายอาญา แต่บ่อนเถื่อนก็เกิดขึ้นมากมาย ไม่สามารถปราบปรามได้ สาเหตุเพราะปัญหาผู้มีอิทธิพล ตำรวจไม่ใส่ใจปราบปรามอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีนักพนันหนีไปเล่นการพนันนอกประเทศ เช่น ในเรือกลางทะเล ชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน หรือบ่อนถูกกฎหมายที่ต่างประเทศ ทำให้เงินตราไหลออกนอกประเทศ จึงมีแนวคิดที่จะทำบ่อนการพนันให้ถูกกฎหมายในประเทศไทย โดยหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ด้วยการให้รัฐเข้าไปควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ดังเช่นหลายประเทศที่ทำให้การพนันเป็นเป็นสิ่งถูกกฎหมายแล้ว

มีความเห็นอยู่สองประการต่อแนวความคิดทำบ่อนการพนันให้ถูกกฎหมาย ความเห็นแรกคือ ยอมรับความจริงที่ว่าบ่อนการพนันไม่สามารถปราบปรามได้ แต่สามารถบริหารจัดการออกกฎระเบียบมาบังคับได้ เช่น ไม่ให้เด็กหรือคนจนเข้าไปเล่น ไม่ให้เปิดบ่อนใกล้ชุมชน วัด หรือโรงเรียน สามารถเก็บภาษีเข้ารัฐเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ ความเห็นที่สองคือ ไม่ควรทำบ่อนการพนันให้ถูกกฎหมาย เพราะบ่อนการพนันส่งผลเสียมากมายต่อประชาชน ควรทำการปราบปรามต่อไป ความคิดเห็นนี้ยอมรับความจริงที่ว่าบ่อนเถื่อนจะยังคงมีอยู่ เพราะยากที่จะปราบปรามได้ทั้งหมด แต่ให้ความสำคัญต่อเจตนารมณ์ของรัฐมากกว่า

เนื่องจากแนวความคิดข้างต้นนี้ยังไม่มีการตัดสินใจปฏิบัติ จึงจะทำการวิเคราะห์และคาดคะเนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านศีลธรรม ทุกศาสนาสอนว่าการพนันเป็นอบายมุขหรือปากทางแห่งความเสื่อมที่ควรหลีกเลี่ยง หากมีการเปิดบ่อนจริง จะเป็นการสร้างค่านิยมที่ผิดในสังคม ศีลธรรมของประชาชนจะเสื่อมลง

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อบ่อนการพนันเป็นสิ่งถูกกฎหมายแล้ว ย่อมมีเงินเข้ารัฐไปใช้จ่ายมากขึ้น ทั้งในรูปผลกำไรก็ดี ในรูปภาษีก็ดี เงินจำนวนมากที่เคยไหลเวียนอยู่นอกระบบเศรษฐกิจก็จะไหลเข้ามาในระบบ ทำให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโต และเป็นการตัดแหล่งทุนในการก่ออาชญากรรมต่อไป

ด้านจำนวนบ่อน จำนวนบ่อนการพนันทั่วประเทศย่อมเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน แต่สามารถแบ่งออกได้เป็นสองสถานการณ์ หนึ่ง คือ จำนวนบ่อนถูกกฎหมายเพิ่มขึ้น จำนวนบ่อนผิดกฎหมายลดลง สอง คือ จำนวนบ่อนถูกกฎหมายเพิ่มขึ้น จำนวนบ่อนผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นด้วย แต่ในอัตราที่น้อยกว่าบ่อนถูกกฎหมาย ทั้งนี้ ตัวแปรสำคัญขึ้นอยู่กับความสามารถในการปราบปรามบ่อนผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

โดยสรุป การแก้ไขปัญหาบ่อนการพนันในทั้งสองสมัยมีแนวทางที่เหมือนกันคือการไม่ยอมรับบ่อนการพนันเป็นสิ่งถูกกฎหมาย แต่ในอนาคต ยังคงไม่มีความแน่นอนว่า การแก้ไขปัญหาบ่อนการพนัน จะเป็นไปในทิศทางใด

ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง^{๑๑}

ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือ Corruption เป็นปัญหาสังคมสำคัญอีกประการหนึ่ง หมายความว่า การเบียดบัง ยักยอกทรัพย์สินของรัฐและของสาธารณะ อาจหมายรวมถึงการแสวงหาอำนาจโดยวิธีการผิดทำนองคลองธรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนต้องเข้ามาติดต่อบริการมากขึ้นหลังจากที่ได้มีการปฏิรูประบบราชการ แต่ประสิทธิภาพในการบริการและระบบงาน ไม่ได้พัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีการเรียกรับสินบนในรูปของค่าน้ำร้อนน้ำชาจึงเกิดขึ้น เพื่อแลกกับบริการที่รวดเร็ว

ผลกระทบของปัญหาต่อสังคมที่ได้รับมีหลายประการ คือ ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อบริการ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการที่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ความเป็นธรรม เนื่องจากมีการรับสินบนจากอีกฝ่ายหนึ่ง และเกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้มีเงินจะใช้เงินเป็นค่าอำนวยความสะดวกอภิสิทธิ์ในการรับผลประโยชน์ ก่อให้เกิด Double Standard^{๑๒}

ในอนาคต ผลกระทบเหล่านี้จะผ่านกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม (Socialization) ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ประชาชนมีค่านิยมและทัศนคติที่ผิด เห็นแก่เงินหรือวัตถุนิยมมากกว่า ซื่อสัตย์ เกียรติคุณ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ส่งผลให้ประชาชนรุ่นต่อมาขาดคุณภาพ นอกจากนั้นอาจจะต้องสูญเสียระบบกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นไปเนื่องจากการทุจริตมิชอบ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เดือดร้อนขนาดที่พึงก่อให้เกิดความเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า ประเทศชาติขาดความมั่นคง

การแก้ปัญหาเหล่านี้ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ด้านการปฏิรูปการคลัง ทรงจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เพื่อรวมอำนาจการจัดเก็บภาษีเข้าสู่ส่วนกลาง ยกเลิกระบบเจ้าภาษีนายอากรที่จัดตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื่องจากการรีดนาทาเร้นชาวบ้าน ประกอบกับการทุจริตในการประมูลทำให้เงินเข้าส่วนกลางน้อยลง พระองค์ทรงให้มีการแยกเงินส่วนพระองค์ออกจากเงินแผ่นดินโดยจัดทำงบประมาณแผ่นดินขึ้น

ด้านการปฏิรูประบบราชการ ทรงยกเลิกระบบกินเมือง การสืบทอดอำนาจเจ้าเมืองโดยแต่งตั้งข้าหลวงประจำจังหวัดจากกระทรวงมหาดไทยแทน และคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการตาม

^{๑๑} ฉ้อราษฎร์บังหลวง อาจแบ่งได้เป็น ๒ คำคือ ฉ้อราษฎร์เป็นการเรียกหรือรับเอาเงินหรืออามิสอย่างอื่น เพื่อปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติราชการ เป็นการให้คนแก่ผู้ให้สินบน บังหลวง เป็นการที่เจ้าพนักงานทำทุจริตต่อหน้าที่ ผลประโยชน์ของแผ่นดินทั้งนี้ จะเป็นโดยสมคบกับราษฎรเบียดบังผลประโยชน์หรือไม่ก็ได้

^{๑๒} “...เรื่องของความคิดที่ขัดกัน มีคนละมาตรฐาน เขาเรียกภาษาอังกฤษดับเบิลสแตนดาร์ด (Double Standard) ดับเบิลก็สอง สแตนดาร์ดก็เกณฑ์ มีสองมาตรฐาน...” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต

ความสามารถแทนที่จะเป็นการอุปถัมภ์จากเครือข่าย นอกจากนี้ยังได้มีการเริ่มจ่ายเบี้ยหวัดเงินปีให้แก่ข้าราชการ การป้องกันการฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยการออกประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗)

ด้านการปฏิรูปการศาล ทรงแบ่งอำนาจตุลาการออกจากการเมือง โดยทำให้การศาลเป็นอิสระจากการแทรกแซงพิจารณาคดี และมีเรือนจำที่แน่นอนไม่จำเป็นต้องกักขังไว้ที่บ้านตุลาการเหมือนแต่ก่อน เพื่อลดโอกาสการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ตุลาการ

ในปัจจุบันมีการป้องกันแก้ไขปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงด้วยวิธีการดังนี้

ด้านการปฏิรูประบบราชการ การแก้ปัญหของระบบราชการจะต้องสร้างระบบกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีที่เรียกว่า **ธรรมาภิบาล (Good Governance)**^{๑๒} อันเป็นการจัดระบบกิจการบริหารบ้านเมืองให้ทุกฝ่ายร่วมดำเนินการอย่างโปร่งใสในการดำเนินงาน มีการตั้งศูนย์ประสานราชการใสสะอาดในส่วนราชการ เพื่อลดการซื้อประมูลราคา และมีการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความถูกต้อง อีกทั้งส่งเสริมระบบคุณธรรมแทนระบบอุปถัมภ์โดยการสร้างค่านิยม ทศนคติ และวัฒนธรรมในการดำเนินงานใหม่ มีการปรับปรุงระบบเงินเดือนเพื่อให้ข้าราชการมีค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ดีขึ้น

ด้านการปฏิรูปการศาล มีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อลดช่องโหว่ ด้วยการลดอำนาจและการใช้ดุลพินิจของข้าราชการลง

ในปัจจุบันการป้องกันการฉ้อราษฎร์บังหลวงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้จัดตั้งองค์กรอิสระ โดยจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ รวมไปถึงความร้ายแรงผิดปรกติของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

วิธีการแก้ไขต้องปรับเปลี่ยนค่านิยมความคิดใหม่ เนื่องจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงถือเป็นปัญหาทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขที่ระบบความคิด โดยจะต้องทำให้เป็น **“นิติรัฐ (Legal state)”** ทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ลำพังเพียงกฎหมายและการบังคับมีอาจแก้ไขได้โดยสิ้นเชิง เนื่องจากกฎหมายต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อถือของคนในสังคมจึงจะทำให้การปฏิบัติตามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในอดีตและปัจจุบันต่างก็ประสบปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงเช่นกัน แต่แนวทางการแก้ไขปัญหามีความแตกต่างกัน เนื่องจากประเทศไทยปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

^{๑๒} ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นเป็นสากลเพื่อหยั่งรากประชาธิปไตยทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบเสรีให้ลึกลงไป มีความเป็นธรรมมากขึ้นด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่เน้นความโปร่งใส (Transparency) การยืนหยัดในความถูกต้อง (Integrity) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability) และการมีส่วนร่วม (Participation) , กฎหมายมหาชน เล่ม ๑ , ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

ลดทอนอำนาจของแต่ละฝ่ายลง โดยรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางมากขึ้น มีการจัดเก็บภาษีอย่างเป็นระบบ นอกจากจะทำให้มีเงินเข้าพระคลังมากขึ้น ยังทำให้มีความมั่นคงต่อราชบัลลังก์ของพระองค์มากขึ้นด้วย

ขณะที่ปัจจุบัน รัฐบาลแก้ปัญหาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ระบุไว้ประกอบกับสมัยนี้มีสภาพการณ์แตกต่างจากในอดีต อาชญากรรมการทุจริตคอโกงต่าง ๆ ล้วนแต่มีวิธีซับซ้อนยากต่อการป้องกัน นอกจากนั้นการทำทุจริตยังทำเป็นเครือข่ายกว้าง ต่างคนต่างช่วยกันปกปิดเนื่องจากต่างได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน การดูแลของฝ่ายราชการไม่อาจทำได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นต้องอาศัยองค์กรอิสระ และประชาชนเข้ามามีส่วนช่วยตรวจสอบการใช้อำนาจ และการประพฤติมิชอบของข้าราชการ การแก้ไขปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงจึงจะสัมฤทธิ์ผล

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด แม้ทั้งสองสมัยจะมีปัญหาสังคมที่คล้ายคลึงกัน แต่ด้วยบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งด้านเวลาและวัฒนธรรม ทำให้การแก้ไขปัญหาย่อมแตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม ทั้งสองสมัยต่างใช้ระบบราชการเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา แม้ในบางครั้งอาจมีประสิทธิภาพไม่เต็มที่ แต่ด้วยความวิริยะอุตสาหะของพระมหากษัตริย์และข้าราชการทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ปัญหาสังคมบรรเทาลงได้ เราจึงควรนำแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในอนาคต อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า มั่นคง และยั่งยืนของแผ่นดินไทยสืบไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- ธิดา สารธา และคณะ. หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ส ๖๐๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. เศรษฐกิจนอกกฎหมายและนโยบายสาธารณะในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง, ๒๕๓๘.
- วุฒิชัย มวลศิลป์. การปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.
- วุฒิชัย มวลศิลป์. แนวความคิดทางการศึกษาไทย ๒๔๑๑ - ๒๔๗๕ (ชุดปรัชญาการศึกษาไทยอันดับ
๒). กรุงเทพมหานคร : พันนี้พับลิชชิ่ง, ๒๕๒๖.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และคณะ. เศรษฐกิจการพนัน : ทางเลือกเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, ๒๕๔๖
- สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย